

Torsdagen den
4 april 1974

*Om ATP-pension
för utländska medborgare vid arbete
i Sverige*

Torsdagen den 4 april
Kl. 12.00

§ 1 Justerades protokollen för den 27 mars.

§ 2 Om ATP-pension för utländska medborgare vid arbete i Sverige

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Sivert Anderssons* i Stockholm (s) i kammarens protokoll för den 28 mars intagna fråga, nr 136, och anförde:

Herr talman! Herr Sivert Andersson i Stockholm har frågat om jag är beredd att vidta åtgärder för att säkerställa icke svenska medborgares rätt till ATP-pension i de fall denna förvärvats genom arbete i Sverige.

Förvärvsarbete i Sverige grundar numera rätt till ATP på i princip samma villkor för svenska medborgare och i Sverige bosatta utländska medborgare. Den nu ställda frågan torde gälla om pensionsgrundande inkomst för ATP kan fastställas för år före 1966 för nordiska medborgare som då var bosatta men inte mantalsskrivna i Sverige.

Bakgrunden är att försäkringsdomstolen i domar år 1966 och 1967 fastslog dels att den nordiska konventionen om social trygghet var tillämplig i fråga om ATP, dels att mantalsskrivning inte var en förutsättning för att pensionsgrundande inkomst skulle beräknas för nordisk medborgare. Med anledning härav föreskrev riksförsäkringsverket i ett cirkulär år 1967 till de allmänna försäkringskassorna och de lokala skattemyndigheterna att nordiska medborgares rätt att få pensionsgrundande inkomst fastställd för år 1966 utan ansökan skulle tas upp till prövning.

I juli 1972 uttalade försäkringsdomstolen i en dom att prövning av nordisk medborgares rätt att få pensionsgrundande inkomst fastställd i enlighet med 1966 och 1967 års domar då endast kunde avse år 1966 och senare år. Ansökningen i målet att pensionsgrundande inkomst skulle fastställas för år 1960 avslogs därför. Sedermera har emellertid försäkringsdomstolen i februari innevarande år i ett annat mål uttalat att sådan prövning kunde avse år fr. o. m. 1960 då lagstiftningen om ATP trädde i kraft. På grund härav har riksförsäkringsverket underställt försäkringsdomstolen frågan om ändring kan ske i det mål som avsågs med 1972 års dom.

Enligt vad jag inhämtat har riksförsäkringsverket satt i gång en undersökning om möjligheterna att vidta sådana åtgärder att pensionsgrundande inkomst kan fastställas för år före 1966 i sådana fall som här avses. De här berörda frågorna är således nu föremål för de tillämplande myndigheternas behandling.

Herr SIVERT ANDERSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialminister Aspling för svaret.

Anledningen till min fråga är att antalet invandrare från våra nordiska grannländer är relativt stort. Varje misstanke om att särbehandling förekommer måste undanröjas snabbt. Statsrådets svar innebär enligt vad jag förstår att riksförsäkringsverket nu kommer att åtgärda frågan. Jag vill då uttrycka förhoppningen att den utlovade undersökningen snart leder fram till regler som garanterar de berörda invandrargrupperna deras rätt till pension.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Ang. reglerna för invalidtillägg från försäkringskassa

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Carlströms* (fp) i kammarens protokoll för den 29 mars intagna fråga, nr 140, och anförde:

Herr talman! Herr Carlström har frågat om jag anser att reglerna för invalidtillägg från försäkringskassan för närvarande har en tillfredsställande utformning.

Riksförsäkringsverket har nyligen som resultat av ett utredningsuppdrag från regeringen lagt fram förslag till omfattande förbättringar av invaliditetssättningar m. m. från folpensioneringen. Utredningsförslaget, som finns publicerat i socialdepartementets stencilserie 1974:1, remissbehandlas för närvarande. Som framgår av socialdepartementets huvudtitel i årets statsverksproposition är avsikten att efter remissbehandlingen ta upp bl. a. denna fråga till prövning med sikte på en proposition till årets riksdag.

Herr CARLSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Aspling för svaret på min fråga.

Anledningen till att jag ställde den är ett fall i Småland där en polioinvalidiserad man plötsligt fått sitt invalidtillägg indraget. Jag ville därför veta om myndigheterna fått senare direktiv än de som gällt från 1963, men detta kan icke utläsas av svaret. Hittills gällande regler har varit att om vederbörande i sin dagliga tillvaro måste ha hjälp för att kunna klara sina personliga angelägenheter, t. ex. uppstigning från bädden eller läggning, måltider, personlig hygien eller liknande, så utgår invalidtillägg utöver pension. För indragning av invalidtillägget erfordras en *väsentlig* förbättring i vederbörandes hälsotillstånd. Om myndigheten avser att dra in invalidtillägget, anser jag att myndigheten bör införskaffa säkra indikationer på en stadigvarande förbättring och att föredraganden inför pensionsdelegationen, som handlägger ärendet, genom personligt besök i hemmet skall förvissa sig om de faktiska förhållandena och göra sin bedömning i relation till föreliggande läkarintyg. Av sjukdom hårt drabbade människor bör icke utsättas för den ytterligare psykiska press som ett ekonomiskt osäkerhetstillstånd alltid medför.

Den av statsrådet aviserade ändringen i författningen hoppas man går i

Torsdagen den
4 april 1974

*Om rättshjälp för
kostnad för
skiftesman*

liberaliserande riktning, och även om den icke kan börja tillämpas förrän den 1 juli 1975 bör handläggarna av hithörande frågor se positivt på aktuella fall redan nu. Det är angeläget att samhället hjälper de människor som genom sitt invaliditetstillstånd icke själva kan klara sig. Ju längre de kan skötas i hemmiljö och utan intagning på sjukhus, desto trivsammare är det för patienten; och det blir även billigare för samhället. Därför avvaktar man nya och liberalare bestämmelser, varvid man hoppas att även vissa andra kategorier människor än de rörelsehindrade kan komma i åtnjutande av invalidtillägg av varierande storlek – jag tänker t. ex. på döva.

Jag ber än en gång att få tacka statsrådet för svaret på min fråga, av vilket framgår att berörda människor kan se framtiden an med viss tillförsikt, åtminstone vad gäller de ekonomiska sammanhangen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om rättshjälp för kostnad för skiftesman

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara herr Svenssons i Malmö (vpk) i kammarrens protokoll för den 28 mars intagna fråga, nr 135, och anförde:

Herr talman! Herr Svensson i Malmö har frågat mig varför man avstått från att låta kostnad för skiftesman omfattas av nyligen beslutad lag om rättshjälp.

Herr Svenssons fråga gäller spörsmålet om av domstol utsedd skiftesman vid bodelning i anledning av äktenskapsskillnad bör få ersättning av allmänna medel för sitt arbete. När riksdagen år 1972 behandlade rättshjälpslagen uttalade justitieutskottet att man borde överväga en ordning som innebär, att de förmåner lagen ger kompletteras med regler varigenom ersättning till särskilt utsedd skiftesman i princip betalas av allmänna medel. Riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförde (rskr. 1972:205). Spörsmålet övervägs för närvarande inom justitiedepartementet. Jag räknar med att ställning till frågan kan tas under år 1974.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Grundtanken med den allmänna rättshjälpen är ju att den hjälpberättigade skall få sådana kostnader ersatta som ingår i av lagen för olika fall förutsedda normala procedurer.

Även om skiftesmannainstitutionen inte är något stäende inslag i tvister av här berört slag, tillhör den ändå de utvägar som det i många fall får anses lämpligt och därmed också normalt att tillgripa.

Det är långt ifrån alltid den bästa lösningen, att det i tvist om sådana materiella värden som det gäller enbart blir en förhandling mellan partsombuden eller, om förhandlingen misslyckas, ett domstolsavgörande utifrån parternas yrkanden. I förhandling och yrkanden frestas inte sällan ombuden till onödiga överslag, antingen i form av eftergivande av klientens rimliga rätt eller i form av taktiskt motiverade men i sak

Torsdagen den
4 april 1974

*Ang. privat data-
registrering av
telefonsamtal*

överdrivna och obilliga yrkanden. Den ömsesidiga misstänksamheten mellan parterna i tvister av det här slaget gör ju ofta att det faller sig svårt för dem att hysa förtroende för motpartens ombud.

Om man för in en neutral i sådana tvister kan det visa sig vara ett betydligt mer lyckat grepp. En skiftesman har som obunden av parterna en större distans och en större auktoritet och kan lättare hävda vad som är rimligt. Det kan underlätta en överenskommelse och därmed naturligtvis också spara kostnader både för de rättssökande och för samhället.

Eftersom skiftesman alltså utgör ett både normalt och motiverat inslag i rättsproceduren, bör kostnaderna därför rimligen omfattas av rättshjälpslagen. Det är utomordentligt tillfredsställande att justitieministern nu aviserar ett initiativ i frågan, och jag skall därför nöja mig med en förvånad, kompletterande fråga om varför man inte övervägde detta redan när lagen utarbetades.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Jag vill svara herr Svensson i Malmö att enligt rättshjälpslagen kan man få biträde i mål om äktenskapsskillnad, och det innebär att biträdet i viss utsträckning också kan få ersättning för sitt sysslande med bodelning, när en lösning av bodelningsfrågan haft betydelse för målet i övrigt. Till en del har alltså denna situation beaktats.

Man kan dra paralleller, om man vill göra det. Vi har t. ex. inte ansett oss kunna ta med bouppteckning i den allmänna rättshjälpen. Det rör sig här om kostnader som skall delas, när det gäller bouppteckning av dödsbodelägarna och i det här aktuella fallet av makarna. Det var denna tveksamhet som gjorde att vi inte tog med detta, och det är också denna tveksamhet som gör att det behövs överväganden för och emot innan man kan komma fram till en lösning.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Det är självklart att någon gräns måste finnas mellan de kostnader som de enskilda parterna får ta på sig och det som samhället står för. Men när det gäller kostnader för sådana procedurer, handlingar eller utredningar som kan sägas utgöra ett stående och mer eller mindre nödvändigt eller lämpligt inslag i rättsproceduren är det väl också logiskt och rimligt att de någorlunda konsekvent omfattas av rättshjälpslagens bestämmelser.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Ang. privat dataregistrering av telefonsamtal

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara herr Hugossons (s) i kammarens protokoll för den 28 mars intagna fråga, nr 137, och anförde:

Herr talman! Herr Hugosson har frågat vad jag anser från integritets-skyddssynpunkt om privat registrering av telefonsamtal med hjälp av

datateknik.

Gällande bestämmelser i 4 kap. 8 § brottsbalken om brytande av post- eller telehemlighet tar sikte endast på det meddelande som är under befordran, dvs. i detta fall telefonsamtalets innehåll. I den mån det är fråga om en privat registrering av vissa yttre förhållanden i anslutning till ett telefonsamtal, t. ex. från vilken apparat ett samtal utgår, mottagarens telefonnummer och samtalets längd, torde det sålunda för närvarande inte kunna göras gällande att åtgärden kan vara straffbar. Det torde emellertid inte behöva råda något tvivel om att en privat registrering av nu angivet slag ändå kan ge anledning till vissa farhågor från integritetssynpunkt. Eftersom det här i praktiken ytterst gäller förhållanden på arbetsplatser förutsätter jag att hithörande problem kommer att uppmärksammas av de fackliga organisationerna. För egen del är jag också beredd att noga följa utvecklingen på detta område och vid behov i lämpligt sammanhang ta upp frågan om ytterligare åtgärder från samhällets sida.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för det positiva svar som han har gett på min fråga. Jag är glad över att landets justitieminister så klart ger uttryck för den inställning han hyser, nämligen att det är olämpligt att tillgripa den här typen av dataregistrering av de anställdas telefonsamtal.

Bakgrunden till min fråga är de planer som vissa företag har att med hjälp av datateknik registrera alla telefonsamtal från anknytningsapparater som är anslutna till företagets telefonväxel. Registreringen innebär inte någon telefonavlyssning — sådan är ju som framgår av svaret icke förenlig med gällande lag — men utgör dock enligt mitt förmenande ett alltför långtgående ingrepp i de anställdas personliga integritet. Avsikten är nämligen att på magnetband låta registrera från vilken apparat samtalet har ringts, och det innebär indirekt att man registrerar vem som har ringt samtalet. Vidare noteras till vem samtalet har ringts, hur länge samtalet har pågått och vad samtalet kostar. Dessa magnetband kan sedan databehandlas, och man kan få fram listor över vilka abonnenter personalen har ringt till, vem som har ringt osv.

De företag som överväger att skaffa denna form av sofistikerad personalkontroll motiverar detta med att man önskar nedbringa sina telefonkostnader. Detta vällovliga syfte kan man dock enligt mitt förmenande uppnå med betydligt enklare och från integritetssynpunkt mera tilltalande metoder. Enkelt är ju t. ex. att spärra anknytningsapparaterna för utgående rikssamtal och låta personalen beställa sådana samtal via växeln. Då kan den anställde debiteras eventuella privatsamtal.

Ett företag som hyser planer i den här riktningen är Sveriges Radio. När det gäller ett massmedieföretags registrering av t. ex. uppringda personer, kan det åtminstone teoretiskt tänkas att man med hjälp av denna dataregistrering kan spåra uppgiftslämnare som enligt tryckfrihetsförordningen har rätt till anonymitet. Jag vill alltså fråga om inte justitieministern anser att det är i konflikt med tryckfrihetsförordningen om ett massmedieföretag inför denna kontroll.

Nr 56

Torsdagen den
4 april 1974

*Ang. privat data-
registrering av
telefonsamtal*

De anställda och deras organisationer har liksom jag reagerat mycket skarpt mot tanken att låta dataregistrera utgående telefonsamtal. Jag menar också, liksom justitieministern, att det är uteslutet att ett företag kan införa ett dylikt system mot de anställdas vilja. Ytterst är det ju ändå en fråga som berör arbetsmiljön, och jag menar att i ett alltmer tekniskt sofistikerat samhälle måste man se till att dessa nya moderna tekniska hjälpmedel används med omdöme. Det var också detta som var bakgrunden till den datalag som riksdagen fattade beslut om förra året.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Vi kan naturligtvis inte bortse från att en arbetsgivare kan ha ett visst intresse av att förhindra missbruk om det finns möjligheter till fri telefonering. Men jag håller med herr Hugosson om att man, när man skall försöka göra det, måste finna sådana former att man inte kommer i konflikt med integritetskraven. Jag kan inte här ge några anvisningar om detta, jag kan bara upprepa att vi under alla förhållanden uppmärksammat skall följa utvecklingen så att man i detta arbete inte kommer i konflikt med integritetssynpunkterna på ett otillbörligt sätt.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för det här senaste påpekandet från justitieministern.

Den datalag som riksdagen fattade beslut om förra året och som fullt ut träder i kraft den 1 juli innevarande år, innebär ju att man måste ha tillstånd för personbaserade dataregister. Det är något oklart huruvida man kan betrakta detta system som ett personbaserat dataregister. Men bakom varje telefonanknytning finns dock en människa, och enligt min uppfattning kan man använda datalagen för att stoppa denna form av kontroll. Enligt datalagen skall man ju inte tillåta register när det är fråga om ett otillbörligt intrång i den personliga integriteten.

Jag drar den slutsatsen av justitieministerns positiva svar att han liksom jag menar att detta är en form av otillbörligt intrång i den personliga integriteten.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om tidigareläggning av vissa vägarbeten

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Måbrinks* (vpk) i kammarens protokoll för den 26 mars intagna fråga, nr 132, och anförde:

Herr talman! Herr Måbrink har frågat mig om jag vill medverka till att arbetet med väg som från trafiksäkerhetssynpunkt i exceptionellt hög grad är i behov av ombyggnad – såsom exempelvis vägsträckan mellan Ramsjö i Hälsingland och Östavall på riksväg 83 – tidigareläggs och skyndsamt kommer till utförande.

För vägnätets utbyggnad upprättas enligt väglagstiftningen länsvisa flerårsplaner som omfattar fem år. Nu gällande flerårsplaner avser

perioden 1973–1977. Enligt vägkungörelsen skall flerårsplanerna revideras vart tredje år, vilket innebär att gällande flerårsplaner skall ses över under år 1975. Därvid får prövas vilka projekt som med hänsyn till framkomlighets- och trafiksäkerhetsförhållandena på befintliga vägar, omfattningen av andra angelägna vägprojekt och den förväntade medeltillgången bör tas in i flerårsplanerna för kommande femårsperiod.

I de direktiv som Kungl. Maj:t lämnade vägverket och länsstyrelserna till ledning för upprättande av de nu gällande flerårsplanerna föreskrevs bl. a. att sådana vägförbättrande åtgärder som kan antas höja trafik säkerheten skall ges hög prioritet.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Riksväg 83 mellan Ljusdal och Ånge kunde vara en utmärkt inkörspport till Jämtland, om hela sträckningen var i normalt skick. Nu är det tyvärr inte så.

Sträckningen Ramsjö--Östavall är på vissa ställen av så dålig kvalitet att bilister som kommer söderifrån föredrar att köra vägen över Sveg för att nå Östersund, trots att detta blir en omväg på ungefär 8 mil.

Att vägen är i uruselt skick visas, anser jag, av att inte mindre än fyra totalhaverier och ett stort antal dikeskörningar skett där under den gångna vintern.

Kanslichefen i Ljusdals kommun har uttalat sig på följande sätt om vägens beskaffenhet: "Vintertid måste man vara något av en mästerrörare i stjärnklass för att klara sig från dikeskörningar och kollision med person- och lastbilar."

Vägen har naturligtvis inte enbart betydelse för turismen. Befolkningen i de aktuella områdena är nästan helt hänvisad till bilen som transportmedel. För gott och väl tio år sedan drog SJ in persontrafiken per järnväg mellan Ramsjö och Ånge, och man talade då om upprustning av väg 83 som alternativ, men ingenting har alltså hänt sedan dess.

Dagligen transporterar domänverket, SCA och Bergvik och Åla timmer på den aktuella vägsträckningen, vilket ytterligare belastar en redan dålig väg.

Vid den uppvaktning som representanter för Ljusdals och Ånge kommuner gjorde hos vägverket i förra veckan ställde sig generaldirektör Olhede positiv till en upprustning av väg 83.

Via AMS skall man nu försöka få pengar för att kunna sätta i gång vägarbetet. Tills vidare bör man då avvakta hur AMS ställer sig. Klart är emellertid att de aktuella sträckningarna av väg 83 under de närmaste två åren måste åtgärdas.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Vad beträffar den av herr Måbrink nämnda väg 83 Ramsjö--Östavall kan jag hålla med om att standarden på vägen inte är tillfredsställande.

Trafiken på vägen, som år 1972 uppgick till mellan 200 och 300 fordon per dygn, kan inte anses vara av alltför betydande omfattning. Frågan om en förbättring av vägen vilken alltså inte ingår i nu gällande

Torsdagen den
4 april 1974

*Om förslag till riksdagen
beträffande stängselskyldighet
vid järnväg*

flerårsplan — får prövas under nästa år vid den författningssenliga revideringen av flerårsplanerna. Och jag vill gärna tillägga att såväl kommunerna som länsmyndigheterna har vid sina bedömningar av aktuella objekt i det här området prioriterat åtgärder på andra vägar, nämligen vägarna 84, 310 och 315 samt övriga delar av väg 83 mellan Bollnäs och Ånge.

Det kan vara värdefullt att ha det i minnet när man diskuterar vad som skall göras i ett område av denna karaktär, där kommuner och länsmyndigheter fram till nu alltså har haft en annan prioriteringsbedömning än den som kommer fram i herr Måbrinks fråga och inlägg.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om förslag till riksdagen beträffande stängselskyldighet vid järnväg

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Leuchovius'* (m) i kammarens protokoll för den 28 mars intagna fråga, nr 138, och anförde:

Herr talman! Herr Leuchovius har frågat mig om jag, med hänsyn till att allt fler nya bostadsområden växer upp i direkt anslutning till ej inhägnade järnvägslinjer, är beredd vidta sådana åtgärder att redan innevarande års riksdag föreläggs proposition med anledning av det i november 1973 avgivna utredningsförslaget angående stängselskyldighet vid järnväg.

Utredningens betänkande, Stängselskyldighet vid järnväg, är för närvarande föremål för remissbehandling. Remisstiden utgår den 1 juni 1974. I avvaktan på remissinstansernas yttranden är jag inte beredd att göra några närmare uttalanden om tidpunkten för ställningstagandet i frågan.

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga rörande stängselskyldighet vid järnväg inom bostadsområde.

I dag har vi en lag av år 1945 som reglerar stängselskyldighet för statens järnvägar mot betande tamdjur, men några regler eller andra föreskrifter rörande skydd för människor, främst då minderåriga barn inom bostadsområden som ligger intill en järnväg, finns inte.

Anledningen till att jag framställt min fråga är att det inte minst inom min egen hemkommun under den senaste tiden har inträffat flera olyckstillbud där lekande barn sekunden innan ett tåg rusat förbi med 140 km hastighet har räddats framför loket. Det har även vid flera tillfällen hänt att barn som lekt på banvallen har placerat stenar och annat skräp på rälsen, vilket kan förorsaka allvarliga olyckor.

Nu är det så att varken SJ eller kommunen rent juridiskt är ansvariga för att skyddsåtgärder vidtas för att minska sådana olycksrisker, och denna fråga är heller inte ny utan har under åtskilliga år föranlett tvister och konflikter mellan kommuner och SJ. Ingen av parterna har ansett sig skyldig att svara för stängselkostnaderna. Nu har dock en utredning lagt

Torsdagen den
4 april 1974

---

*Om åtgärder mot
viss affärsverksamhet*

fram sitt betänkande. Utredningen har arbetat länge, ända sedan 1967, och föreslår nu vissa åtgärder, bl. a. skall SJ ha ansvaret för att stängsel sätts upp, men kommunerna skall vara med och betala en del av kostnaderna härför. Jag har med min fråga bara velat få fram ansvarsskyldigheten på något håll. Nu skyller man på varandra och ingenting händer. Men nu är alltså frågan under arbete genom att den är utsänd på remiss, och jag hoppas nu bara att man så snart som möjligt kan vidta åtgärder för att skydda barn och även tågresenärer för de katastrofer som eljest kan inträffa.

Jag tackar än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om åtgärder mot viss affärsverksamhet

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr Nordins (c) i kammarens protokoll för den 7 mars intagna fråga, nr 106, och anförde:

Herr talman! Herr Nordin har frågat mig, om jag är beredd vidtaga åtgärder för att komma till rätta med de negativa följderna av den affärsverksamhet som företag av typ Holiday Magic bedriver.

Samhället söker på olika sätt skydda medborgarna mot otillbörliga affärsmetoder. Detta har tagit sig uttryck bl. a. i särskild lagstiftning på flera områden. Hit hör lagen om otillbörlig marknadsföring, som tillämpas i första hand av konsumentombudsmannen (KO) och av marknadsdomstolen. KO har granskat den affärsverksamhet, som avses i den ställda frågan, och i ett fall underställt vissa marknadsföringsåtgärder marknadsdomstolens prövning. Domstolen fastslog att åtgärderna var otillbörliga och förbjöd företaget att fortsätta med dem.

Jag har erfarit att KO med stöd av domstolsutslaget fört framgångsrika förhandlingar med andra företag med liknande verksamhet och att myndigheten noga följer den fortsatta utvecklingen på området. Jag finner därför inte anledning att för dagen vidta några ytterligare åtgärder.

Herr NORDIN (c):

Herr talman! Allra först ett tack till handelsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är det förhållandet, att företag i vårt land bedriver marknadsföring med en kombination av varuförsäljning och tjänsteutnämningar. Jag vill starkt understryka att denna typ av marknadsföring är ett främmande element i svenskt affärsliv, och det har också påtalats. Som handelsministern påpekade har t. o. m. viten blivit utdömda.

Men möjligheterna att kringgå lagbestämmelserna tycks vara stora. Man gör mindre ändringar och undgår på det sättet att betala de viten som kan hota. Faktum är att denna verksamhet fortgår i annan form, trots marknadsdomstolens utlåtande för ett år sedan.

Huruvida den här sortens marknadsföring än så länge bara bedrivs av

Torsdagen den
4 april 1974

*Om åtgärder mot
viss affärsverksamhet*

ett eller ett par företag kan vi i den här debatten lämna därhän. Det principiellt betänkliga är att en verksamhet av här påtalad art ogenerat kan fortgå. Även om våra svenska företag inte i första taget brukar anamma de utpräglade amerikanska affärsmetoderna, löper vi risken att på sikt få en uppluckrad inställning till detta — det som inte är förbjudet är ju tillåtet.

Eftersom konsumentombudsmannen och marknadsdomstolen väl känner förhållandena och ändå inte gjort några ytterligare ingripanden så återstår då frågan om inte just dessa våra övervakningsmyndigheter borde få bättre befogenheter till sin disposition.

Jag ber ännu en gång att få tacka för svaret.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Det är inget fel på de befogenheter som konsumentombudsmannen och marknadsdomstolen har för att beivra den här sortens affärsverksamhet. Svårigheterna ligger på ett annat plan. Problemet är att i de domar som skrivs åstadkomma en tillräckligt alltäckande formulering som kan förhindra att man återupptar verksamheten på annat sätt och i andra former men med likartade syften. Vad detta illustrerar tycker jag att herr Nordin skall fundera på ett slag. Det illustrerar nämligen de svårigheter som uppstår när man skall försöka att i detalj reglera affärsverksamhet. Domstolen har försökt att just reglera verksamheten, förhindra uppkomsten av företeelser liknande dem som föranledde konsumentombudsmannen att ingripa. Precis samma situation befinner sig lagstiftaren i, om han som herr Nordin talar om skall ge konsumentombudsmannen ökade befogenheter. Tänk efter ett slag — hur mycket skall vi detaljreglera och krångla till det för vanliga, hyggliga företag som skall försöka existera i det här landet? Läs igenom lagen om otillbörlig marknadsföring! Den ger nämligen en generalklausul som konsumentombudsmannen och marknadsdomstolen har att försöka tillämpa. Det är enbart genom att man gång efter annan dyker ned på sådana här fall som man kan komma till rätta med dem. Men jag tror inte på att det går att i lagar detaljföreskriva hur man i varje enskilt fall skall bete sig. Därför vill jag, utan att försvara Holiday Magic, hävda att det är fel när herr Nordin påstår att den här marknadsföringen pågår helt ogenerat. Det gör den inte. Holiday Magic har tvingats till betydande anpassningar i enlighet med marknadsdomstolens utslag.

Herr NORDIN (c):

Herr talman! Det är just det förhållandet att vanliga, hyggliga företag upplever det här konkurrensförhållandet som orättvist som utgör en del av bakgrunden till min fråga. Det förhållandet att vi i annan ordning är i färd med att mycket strängt reglera de seriöst arbetande företagens reklamåtgärder står i bjärt kontrast till vad som försiggår, och tydligen får försiggå ännu en tid på det här området. Jag skall emellertid ta fasta på handelsministerns uppmaning att ytterligare intressera mig för denna fråga. Det finns kanske anledning att ta upp den i denna kammare i ett annat sammanhang än i en enkel fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
4 april 1974

*Ang. användningen
av medel för
särskilda åtgärder
på skolområdet*

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN erhöll ordet för att besvara fru Lundblads (s) i kammarens protokoll för den 12 mars intagna fråga, nr 116, och anförde:

Herr talman! Fru Lundblad har frågat mig, om jag vill redogöra för hur de medel som anvisats för särskilda åtgärder på skolområdet har fördelats mellan mer generella undervisningsinsatser och selektiva, probleminriktade åtgärder.

Medlen för särskilda åtgärder på skolområdet har av Kungl. Maj:t fördelats på två huvudposter, nämligen ca 10 miljoner kronor för personell förstärkning av undervisning och ca 4,9 miljoner kronor för elevvård, fritidsverksamhet etc. Därutöver fick skolöverstyrelsen disponera 100 000 kronor för administrativa uppgifter. Skolöverstyrelsen har hittills fördelat ca 13,1 miljoner kronor. Inom skolöverstyrelsen har en samrådsgrupp med företrädare för Svenska kommunförbundet, Riksförbundet Hem och skola, LO, TCO, SACO, utredningen om skolans inre arbete, utredningen om skolan, staten och kommunerna, barnstugeutredningen samt SECO biträtt vid fördelningen.

Medlen är avsedda för insatser i klasser och skolor där olika problem gör sig gällande. Vad det gäller är inte minst att underlätta skolgången för de elever som i skolan upplever särskilda svårigheter. För att komma till rätta med dessa problem kan det vara nödvändigt både att förändra undervisningssituationen och förstärka insatserna för elevvård och fritidsverksamhet. Jag räknar med att utbildningsmyndigheterna gör en utvärdering av erfarenheterna av vårens verksamhet. Utfallet av denna utvärdering får visa om några förändringar bör göras av principerna för fördelningen av de aktuella medlen.

Fru LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag vill gärna tacka för det svar jag fick av statsrådet. Där angavs på vilket sätt Kungl. Maj:t fördelat dessa pengar och också hur man försökt att så långt möjligt förankra beslutet om fördelningen av pengarna hos olika intressenter. Det här är en helt ny form av stödverksamhet inom skolområdet, som beslutades under hösten 1973 och som nu skall börja bedrivas ute i skolorna.

Såsom väntat gällde också de flesta av de ansökningar som kom in förstärkning av de personella resurserna inom undervisningen. Man får väl ändå slå fast att de s. k. disciplinproblemen – som jag inom parentes sagt anser vara en mycket ytlig benämning – grundas på elevernas svårigheter, som många gånger medför en svår arbetssituation för lärarna. Pengarna för ytterligare personella insatser i klassen bör enligt min mening en uppfattning som jag tror delas av många, bl. a. av SIA-utredningen ... användas för att åstadkomma en ökad individualisering i undervisningen, så att man så långt möjligt kan undvika att en elev behöver lämna sin klass. Därför är också stödet utanför klassen av stor betydelse.

Jag tycker att mycket är positivt av det som framgår av svaret angående fördelningen av pengarna. Bl. a. är det utmärkt att den rena

Torsdagen den
4 april 1974

*Ang. användningen
av medel för
särskilda åtgärder
på skolområdet*

skolexpertisen inom SÖ utvidgades med en grupp av personer från Riksförbundet Hem och skola, barnstugeutredningen och SIA-utredningen när pengarna skulle fördelas. Jag är också mycket tacksam för att man inte velat använda stödpengarna till en okontrollerad nedsättning av lärarnas tjänstgöringsskyldighet utan framför allt har satsat på en extra personell förstärkning i klassen.

Givetvis kan det ändå finnas problem. Man har gjort en sådan fördelning att två tredjedelar av pengarna används för förstärkning av de personella resurserna inom själva undervisningen, medan endast en tredjedel av det belopp som stått till förfogande har anvisats till förstärkning av elevernas fritidsverksamhet. Man kanske bör överväga, om denna fördelning är den riktiga i fortsättningen. Det intressanta är hur denna utvärdering kommer att göras och om den kan visa att man kanske borde ha satsat även på andra saker, som man i dag inte har ansett sig kunna satsas på, t. ex. miljökliniker. Jag tror det vore värdefullt att ha sådana i skolan, eftersom de ger eleverna en bättre undervisningssituation samtidigt med att man därigenom bygger upp positiva skolattityder hos elever som är undermotiverade, och detta kan i sin tur bidra till att skapa en bättre situation för dem i deras klass.

Jag skulle som sagt vilja tacka för att fördelningen av pengarna bestämts på ett så vidsträckt och fint sätt. Samtidigt tror jag att man i fortsättningen kanske också borde ta sig en funderare på att något ändra inriktningen, så att den personella assistansen i större utsträckning sätts in just i kontaktrelationen skola-hem, där det säkert brister en hel del. Det skulle vara intressant att höra, om statsrådet möjligen har tänkt sig en sådan ändring av inriktningen i fortsättningen.

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag vill först erinra om att den del av det här anslaget som var avsett för den personella förstärkningen i undervisningen i volym var tänkt att bli lika stor som den del som skulle gå till förstärkningsanordningar för elevvård och fritidsverksamhet. 10 miljoner kronor har gått till den personella förstärkningen och ca 5 miljoner kronor har av statsmakterna satsats på elevvård etc., men där skulle kommunerna skjuta till lika mycket.

Nu har det visat sig vara svårare för kommunerna att söka anslag ur den senare anslagssumman. Det beror naturligtvis på att det har varit svårt att få fram de här pengarna – för att bidra med ytterligare 50 procent av kostnaderna – samt på att ansökningstiden varit relativt kort. Det har kanske därigenom funnits formella svårigheter för kommunerna att bemästra. Men jag tror också att det kan bero på en viss brist på fantasi – man tänker gärna i invanda tankebanor, och då blir det gärna så, att man i dessa sammanhang känner behovet vara starkare av den personella förstärkningen inom undervisningen.

Jag vill erinra om att det i propositionen står att vad beträffar insatserna för elevvårdande verksamhet och fritidsverksamhet skall det ske ett samråd lokalt mellan sociala myndigheter, de myndigheter som har hand om fritidsverksamheten och föreningarna. Man hade hoppats att det skulle ha blivit en mera fruktbar satsning genom det samrådet. Vi får

hoppas att när en utvärdering härvidlag kommer till stånd i maj månad, skall vi få ytterligare och bättre underlag vid fördelningen av de kommande 30 miljonerna.

Fru LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag är tacksam för vad statsrådet säger här om utvärderingen av vad man bör sikta in sig på i fortsättningen. Det vore värdefullt om statsmakterna vid tillfälle ville förbereda nästa ansökningsperiod, så att kommunerna i god tid kunde bereda sig för en samordning av de insatser som sätts in på skolans område och de insatser som kan göras inom fritidsverksamhetens ram. SÖ har ju själv i sin beskrivning av problemen på detta område öppet erkänt de sociala problemen. Problem i samband med fritiden har synnerligen stor inverkan på elevernas situation i skolan; fritid—hemmiljö—skolverksamhet hänger olösligt samman. Det vore bra om insikten härom kunde få ett ännu mera utpräglat uttryck vid fördelningen av dessa pengar i fortsättningen.

Jag tackar återigen för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts proposition nr 92 till trafikutskottet.

§ 11 Föredrogs och hänvisades berättelserna nr 13–15 till finansutskottet.

§ 12 Föredrogs och hänvisades motionerna nr 1686 till socialförsäkringsutskottet och nr 1687 till socialutskottet.

§ 13 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 66 och 67.

§ 14 Anslag inom socialdepartementets verksamhetsområde, m. m.

Föredrogs socialutskottets betänkande nr 5 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar för budgetåret 1974/75 inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Punkten 1

Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer

Herr TALMANNEN yttrade:

Överläggningen rörande punkten 1 får omfatta även punkterna 2–11. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga nu nämnda punkter.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka särskilda yrkanden framställts.

Torsdagen den
4 april 1974

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer*

Punkten 4 (Allmänna barnbidrag)

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1974:1 bilaga 7 (socialdepartementet) under punkten C 1 (s. 44 och 45) föreslagit riksdagen att till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 2 720 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:424 av herrar Fälldin (c) och Helén (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till ett program för familjepolitikens utbyggnad innehållande bl. a. värdesäkring av barnbidragen och införande av vårdnadsbidrag i enlighet med vad i motionen anförts samt

1974:1326 av herr Hörberg (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde förslag till ett successivt införande av vårdnadsbidrag för barn under 3 å 4 års ålder.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 2 720 000 000 kronor,

2. att riksdagen beträffande ett program för familjepolitikens utbyggnad m. m. skulle avslå motionen 1974:424 och motionen 1974:1326.

Reservation hade avgivits

1. beträffande ett program för familjepolitikens utbyggnad m. m. av herrar Gustavsson i Alvesta (c) och Romanus (fp), fröken Andersson (c) och fru Wigefeldt (c) samt herr Karlehagen (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:424 och i anledning av motionen 1974:1326 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till ett program för familjepolitikens utbyggnad m. m. i enlighet med vad reservanterna anförde.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande beträffande ett program för familjepolitikens utbyggnad m. m. av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m).

Punkten 9 (Bidrag till driften av förskolor och fritidshem)

Kungl. Maj:t hade under punkten D 3 (s. 57 och 58) föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av förskolor och fritidshem för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 413 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:425 av herr Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt här var i fråga, hemställdes att socialstyrelsen under anslaget D 3, Bidrag till driften av förskolor och fritidshem, fick disponera medel för att möjliggöra att statsbidrag beviljades till kommuners skjutskostnader,

1974:1319 av fru Fränkel (fp) vari, såvitt här var i fråga, hemställdes att riksdagen skulle

- a) hos Kungl. Maj:t begära ett samlat förslag till innevarande riksdag till regler för statsbidrag till den kommunala förskoleverksamheten,
b) beträffande statsbidragen till deltidförskolan för fyra- och femåringar ge Kungl. Maj:t till känna vad som anförts i motionen,
c) uttala att statsbidrag till medhjälpare i deltidförskolan skulle utgå med 500 kronor per barn och år från den 1 juli 1974 samt

1974:1336 av fru Nordlander m. fl. (vpk) vari hemställdes att riksdagen uttalade sig för att till praktikanter på barnstugor ersättning skulle utgå, som svarade mot arbetets art, dock lägst begynnelselönen för anställda inom barntillsynsverksamheten, och att statsbidrag härtill skulle utgå med 50 procent.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande frågan om statsbidrag till skjutsverksamhet skulle avslå motionen 1974:425, såvitt här var i fråga,
2. att riksdagen beträffande ett nytt statsbidragssystem, statsbidrag till deltidförskolan för fyra- och femåringar samt statsbidrag till kostnader för medhjälpare i deltidgrupp skulle avslå motionen 1974:1319 i motsvarande delar,
3. att riksdagen beträffande frågan om ersättning till vissa praktikanter m. m. skulle avslå motionen 1974:1336,
4. att riksdagen till Bidrag till driften av förskolor och fritidshem för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 413 000 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

2. beträffande frågan om statsbidrag till skjutsverksamhet av herrar Gustavsson i Alvesta (c) och Romanus (fp), fröken Andersson (c) och fru Wigenfeldt (c) samt herr Karlehagen (c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:425, såvitt här var i fråga, gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförde,

3. beträffande ett nytt statsbidragssystem, statsbidrag till deltidförskolan för fyra- och femåringar samt statsbidrag till kostnader för medhjälpare i deltidgrupp av herr Romanus (fp) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1974:1319 i motsvarande delar gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anförde,

4. beträffande frågan om ersättning till vissa praktikanter m. m. av fru Marklund (vpk) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1336 gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anförde,

5. beträffande frågan om ersättning till vissa praktikanter m. m. av herr Romanus (fp) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanten angiven lydelse.

Punkten 10 (Bidrag till kommunala familjedaghem)

Kungl. Maj:t hade under punkten D 4 (s. 58 och 59) föreslagit riksdagen att till Bidrag till kommunala familjedaghem för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 90 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1974:421 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till statsbidrag till barntillsyn vid vuxenutbildning.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Bidrag till kommunala familjedaghem för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 90 000 000 kronor,
2. att riksdagen beträffande frågan om statsbidrag till barntillsyn vid vuxenutbildning skulle avslå motionen 1974:421.

Reservation hade avgivits

6. beträffande frågan om statsbidrag till barntillsyn vid vuxenutbildning av herrar Carlshamre (m), Romanus (fp) och Åkerlind (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:421 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till statsbidrag till barntillsyn vid vuxenutbildning.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Den första punkten i det utskottsbetänkande som nu föreligger från socialutskottet med anledning av årets socialhuvudtitel gäller forsknings- och utvecklingsarbetet inom socialpolitiken. Jag vill med den utgångspunkten gärna ta upp några utvecklingslinjer i vår socialpolitik som en bakgrund och inledning till den följande debatten här i dag.

1960-talet var en viktig reformperiod. Men självfallet nådde vi därmed inget slutmål. Mycket återstår att göra. Det har inte minst många viktiga reformbeslut vid förra årets riksdag och nya reformförslag till årets riksdag givit klart besked om. Vi lever i ett samhälle som snabbt förändras. Därför måste socialpolitiken möta också nya behov.

Den sociala trygghetspolitiken måste vara en i vid mening resurskapande och miljöpåverkande politik. En aktiv och förebyggande socialpolitik har inte bara att passivt avvärja olika hot mot den enskilda människans trygghet. Socialpolitiken skall i ett föränderligt samhälle vara en aktiv kraft, som motverkar och undanröjer ogynnsamma utvecklingstendenser och främjar en samhällsutveckling, som står i överensstämmelse med socialpolitiska mål och värderingar.

I den politiska debatten skildras ibland utgifterna för socialpolitiken som bördor för produktionen. Enligt min mening är satsningar på socialpolitiken produktiva i ordets grundläggande mening. Låt mig bara peka på ATP-reformen för att ge ett exempel på hur sociala reformer samtidigt är en stimulans och en drivkraft för den ekonomiska tillväxten.

Solidariteten kräver att vi använder socialpolitiken för att omfördela

resurserna på ett rättvisare sätt.

Den helt avgörande frågan är här hur man genom politiken bestämmer sig för att använda de totala resurserna. I det sammanhanget vill jag understryka, att den industriella tillväxten måste styras av sociala och mänskliga mål och att den måste förenas med social utjämning och ökad demokrati.

Under hela den tid som den moderna socialpolitiken vuxit fram har en av tyngdpunkterna i reformarbetet legat i en utbyggnad av socialförsäkringarna. Det är en av de viktiga utvecklingslinjer jag vill peka på. Det är därigenom vi kan utveckla de generella socialpolitiska insatserna – något som konkret har kommit till uttryck i en rad reformbeslut vid förra årets riksdag – sjukpenningsreformen, tandvårdsförsäkringen, föräldraförsäkringen osv. – och som vid årets riksdag bl. a. kommer att följas av omfattande och viktiga pensionsreformer. Även ekonomiska stödåtgärder utanför själva socialförsäkringen läggs nu i ökad omfattning på försäkringskassorna. Det gäller t. ex. från i år barnbidragen, och en utredning om överflyttning av bidragsförskotten till försäkringskassorna pågår i enlighet med familjepolitiska kommitténs förslag.

De familjepolitiska målsättningarna sätter nu sin prägel även på socialförsäkringssystemet. Beslutet om föräldraförsäkringen är här ett genombrott för nya familjepolitiska principer och är det hittills mest konkreta i förverkligandet av ett lika ansvar mellan föräldrarna i arbetet med vården och fostran av barnen. Regeringens förslag i dessa viktiga frågor bygger i allt väsentligt på familjepolitiska kommitténs grundliga utredningsarbete och återspeglar också viktiga punkter i de familjepolitiska program som redovisats av LO och TCO.

Jag vill erinra om att riksdagen redan har godkänt ett förslag om att ersättningstiden i nya föräldraförsäkringen förlängs fr. o. m. 1975 från sex till sju månader. Jag har nyligen också tillsatt en utredning med uppgift bl. a. att pröva möjligheterna till en utbyggnad av förmånerna för småbarnsföräldrar inom föräldraförsäkringens ram.

En annan utvecklingslinje i vår socialpolitik, som jag vill uppehålla mig något vid, är utbyggnaden av socialt motiverade tjänster inom ramen för den offentliga sektorn. Utöver det stora område som hälso- och sjukvården här representerar har under de senaste årtiondena vuxit fram en omfattande offentlig verksamhet med sociala tjänster för de äldre, för de handikappade och för barnfamiljerna. I ett samhälle som vårt med ett växande antal åldringar ökar givetvis behoven av social omvårdnad bl. a. i form av social hemhjälp. Men härtill kommer också en socialpolitisk strävan att göra sociala tjänster – som exempelvis social hemhjälp – mera tillgängliga. Mellan 1965 och 1973 har antalet hjälpta åldringar och handikappade ökat från 145 000 till över 300 000. Utbyggnaden av social hemhjälp håller alltså inte bara takt med behovsutvecklingen. Den betyder också ett bättre tillgodoseende av behoven. Med ganska stor visshet kan man påstå att den utbyggda servicen i större omfattning än tidigare förebygger behov av institutionell vård.

Jag vill här erinra om att statsbidraget till social hemhjälp höjts från 35 till 50 procent för kalenderåret 1974. Syftet härmed är att underlätta för kommunerna att vidga hemhjälpverksamheten och samtidigt stärka

Torsdagen den
4 april 1974

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer*

sysselsättningen. Höjningen av statsbidraget bör leda till att hemhjälp-
verksamheten ökar kraftigt i år. Genom bidragshöjningen ges utrymme
för nyanställning inom hemhjälpens motsvarande ca 7 000 heltids-
arbetande under 1974.

Ett annat socialt område i den offentliga sektorn som utvecklats
mycket kraftigt under den senaste tioårsperioden avser de handikappade.
Under den perioden har statens kostnader för det stöd som direkt avser
de handikappade mångdubblats. Kommunerna och landstingen svarar för
betydelsefulla insatser på handikappområdet, framför allt i fråga om
omvårdnad, service och rehabilitering. Handikapprörelsen har stor bety-
delse för både enskilda handikappade och för samhällets utformning av
olika åtgärder för de handikappade. Här har utvecklats ett viktigt
samarbete mellan handikapporganisationerna och de berörda myndig-
heterna, och årets socialhuvudtitel innefattar en ny betydande ökning av
statens bidrag till de olika handikapporganisationerna. Det är givetvis av
stor betydelse att samhället på olika sätt stöder den sociala
servicen. Som jag anmält i socialhuvudtiteln har kommunalekonomiska
utredningen därför fått i uppdrag att med förtur behandla vissa
statsbidragsfrågor angående denna service. Det gäller storleken och
utformningen av statsbidragen till kommunernas sociala hemhjälp och
familjedaghemsvetsksamhet för tiden efter 1974. Utredningen skall
samtidigt behandla frågan om statsbidrag till den kommunala färdtjän-
sten. Utredningens överväganden skall redovisas i sådan tid att beslut om
dessa statsbidragsfrågor kan fattas vid 1974 års riksdag, och en
proposition är avsedd att läggas fram till höstriktsdagen.

De socialt motiverade tjänsterna inom den offentliga sektorn inne-
sluter också viktiga samhällsinsatser på det familjepolitiska området.
Mellan åren 1970 och 1973 ökade platsantalet vid daghem, fritidshem
och familjedaghem med över 42 000. Men vi vet också att behovet är
långt ifrån tillgodosett. Därför behövs en fortsatt kraftig utbyggnad inte
minst av daghemmen. De höjda anordnings- och driftbidragen till daghem
och fritidshem skall här medverka till en kraftig utbyggnad. I år beräknas
platsantalet inom den kommunala barnomsorgen bli omkring 132 000,
eller nära nog dubbelt så många som 1970. Samhällets barnomsorg blir
allt betydelsefullare för barnens uppfostran och möjlighet att som vuxna
fungera i det moderna samhällets sociala samspel. Genom bl. a. fortsatt
utbyggnad av barnomsorgen skall vi också förverkliga de demokrati- och
jämlighetssträvanden, som går ut på att skapa en reell jämställdhet mellan
kvinnor och män.

Även den beslutade allmänna förskolan för alla sexåringar är en
reform, som främjar samma syften som jag nämnde i fråga om
barnomsorgen i övrigt. Härtill kommer att särskilda insatser skall göras
för att få med barn under 6 år, som av fysiska, psykiska, sociala, språkliga
eller andra skäl har särskilt behov av stöd och stimulans för sin
utveckling. Uppföljningen av dessa viktiga frågor sker nu i en särskild
arbetsgrupp.

Den kraftiga utbyggnad som jag här berört i fråga om den offentliga
sektorn på det sociala området har inte bara betydelse för de stora
grupper som tar dessa sociala tjänster i anspråk. Den har också betydelse

ur sysselsättningssynpunkt. Enbart de höjda statsbidragen till social hemhjälp och barnomsorg ger utrymme för minst 10 000 nya sysselsättningstillfällen i år.

Det är alltså här fråga om nya sysselsättningstillfällen inom den offentliga sektorn. De som kritiserar utbyggnaden av den offentliga sektorn brukar ge bilden av en växande improduktiv byråkrati. Men den offentliga verksamhetens uppgift är att tjäna människorna. Jag tror inte att någon vågar påstå att 10 000 nya hemsamariter eller 10 000 nya daghemsplatser skulle vara en utbyggnad av byråkratin. Det är inte så att vård- och serviceområdena har för många anställda. I verkligheten förhåller det sig tvärtom. Vi kan konstatera att antalet *helttidstjänster* inom sjukvårdssektorn har ökat med mellan 40 000 och 50 000 under den senaste tioårsperioden. Motsvarande ökning inom kommunernas sociala verksamhet är 60 000. Den största ökningen avser utbyggnaden av den sociala hemhjälp och barnomsorgen.

Ser vi på antalet *sysselsatta* har ökningen enbart inom hemhjälp och barnomsorgen varit närmare 80 000 personer under tioårsperioden. Många har alltså tagit deltidarbete inom dessa arbetsområden.

Trots denna kraftiga personalökning inom vårdsektorn behövs ytterligare insatser för att förbättra vården och omsorgen av barn, åldringar och sjuka. De särskilda stimulansåtgärderna som beslöts förra året medverkar till att vi kan räkna med att ökningen av antalet sysselsatta inom hela vårdområdet i år blir i storleksordningen 20 000 personer.

Jag vill i detta sammanhang omtala att socialdepartementets sjukvårdsdelegation, där bl. a. Landstingsförbundet och Kommunförbundet är representerade, nyligen har beslutat tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett underlag för bedömningar av det ytterligare personalbehovet inom olika vårdområden.

Bakgrunden är att det behövs större personalresurser på olika områden inom den offentliga sektorn. Det gäller på det sociala området särskilt hemhjälp, åldringssjukvården, den öppna sjukvården och omsorgerna för psykiskt utvecklingsstörda samt utbyggnaden av daghemmen. Här behövs mera personal trots en personalökning för dessa verksamheter med över 150 000 nya arbetstillfällen under den senaste tioårsperioden. Utbyggda resurser på dessa vårdområden är produktiva också i den meningen att de ger ett växande antal människor viktiga och meningsfulla sysselsättningstillfällen. I arbetsgruppen skall ingå representanter för social- och arbetsmarknadsdepartementen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen samt Landstingsförbundet och Kommunförbundet. Arbetet skall bedrivas i samråd med berörda personalorganisationer.

Ytterligare ett viktigt utvecklingsområde i socialpolitiken – där också mycket återstår att göra – vill jag kalla öppenvårdslinjen. Vad jag avser med detta är en decentraliserad service, som skall vara så tillgänglig och så nära människorna som möjligt.

Inom socialvården får denna öppna vård och behandling ökande betydelse. Inom nykterhetsvården ökar den polikliniska och över huvud taget den frivilliga behandlingen, medan tvångsmässiga omhändertaganden i nykterhetsvårdsanstalter minskar. Inackorderingshem och

övergångsbostäder har i ökad grad ersatt anstaltsvistelse. En liknande utveckling är på gång inom barna- och ungdomsvården. Ungdomsvårdsskolorna har nu flera elever i öppen vård än inom skolorna. Exempelen kan mångfaldigas.

Samma utveckling har vi inom hälso- och sjukvården. Här ökas insatserna genom medicinskt förebyggande åtgärder – jag vill t. ex. peka på förslag i årets socialhuvudtitel om nya vaccinationsprogram mot polio och röda hund – och genom en kraftigt utbyggd närhetsservice i den decentraliserade öppna hälso- och sjukvården.

Utvecklingen inom den öppna hälso- och sjukvården å ena sidan och socialvården å den andra präglas av ökad samverkan. Utgångspunkten är att verksamheten skall grundas på en helhetssyn på den enskilda människan i hennes miljö. Socialvården har fått organisatoriska förutsättningar för ett sådant arbetssätt; kommunerna kan numera ersätta de olika sociala nämnderna med en gemensam nämnd – en social centralnämnd. Så har också skett i det stora flertalet kommuner.

Samordnade insatser kräver gemensamma mål, samdimensionerade resurser och väl utvecklade former för samarbetet. För att kunna vidareutveckla helhetssynen i det sociala arbetet behövs nu – som jag också har framhållit i årets socialhuvudtitel – en mera djupgående prövning av verksamheten i dess helhet. En sådan övergripande behandling av hela den kommunala socialvårdens målsättning och verksamhetsformer kommer att ske på grundval av ett principbetänkande i dessa viktiga frågor som inom den närmaste tiden kommer att redovisas av socialutredningen. Hela socialvården kommer därmed in i ett reformskede av mycket stor betydelse.

På hälso- och sjukvårdens område hade socialstyrelsen under förra året redovisat resultaten av ett par djupgående utredningar som jag har tagit upp i socialhuvudtiteln och som enligt min uppfattning kommer att betyda mycket för den framtida utvecklingen. Den ena gäller ett nytt läkarfördelningsprogram, som bl. a. ger underlag för en kraftigt satsning på den decentraliserade öppna hälso- och sjukvården. Den andra utredningen gäller hälso- och sjukvårdens struktur, bl. a. i fråga om lämpliga former för närhetsservice och kontinuitet. De mänskliga kontakterna mellan patienten och sjukvården skall förbättras och kontinuiteten mellan läkare och patient underlättas. I utredningen räknas med att 80–85 procent av de problem som får människor att kontakta sjukvården skall kunna klaras i patientens egen miljö genom en utbyggd primärvård. Hälso- och sjukvården på primärplanet skall samverka med socialvård och andra verksamheter inom vårdsektorn. Genom denna närhetsservice bör kontinuiteten i vården kunna tryggas. Självfallet måste primärvården kunna repliera på sjukvårdsresurserna inom länssjukvården och regionsjukvården. En sådan strukturanalys som nu genomförs för hälso- och sjukvården skulle – som jag också har framhållit i socialhuvudtiteln – vara av värde också för socialvården. Här kommer socialutredningens principbetänkande att ge de nödvändiga utgångspunkterna för ett arbete som redan förbereds i socialstyrelsen.

Den snabba utvecklingen inom socialpolitiken har skapat behov av ytterligare resurser till social forskning och utvecklingsarbete. Ett

samordnat och målinriktat forsknings- och utvecklingsarbete liksom en organiserad försöksverksamhet har betydelse på flera sätt. Det gäller frågor om socialpolitikens innebörd och verkningar och om orsakerna till sociala störningar osv. Här behövs vidgade kunskaper som underlag för utformningen av socialpolitiken och metoderna inom socialvården. När jag har tagit upp dessa frågor i årets socialhuvudtitel, så har jag pekat på att lagstiftningen och samhällsorganens arbete bör bygga på nära samverkan med forskningen, som i sin tur bör tillvarata erfarenheterna från socialvårdens fältarbete. Forskningsresultaten bör också snabbt komma i praktisk tillämpning inom reformarbetet.

Det är bakgrunden till de förslag vi har lagt fram om en samordning av åtgärderna i fråga om målinriktat forsknings- och utvecklingsarbete inom den sociala sektorn och om ökade resurser för dessa ändamål. Jag är, herr talman, övertygad om att en på detta sätt förstärkt social forskning blir ett viktigt led i det fortsatta utvecklingsarbetet inom socialpolitiken.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Det finns många positiva inslag i socialhuvudtiteln i statsverkspropositionen. Aviseringen av en sänkning av pensionsåldern — centerns gamla krav — hälsar vi med tillfredsställelse. Det har dröjt länge innan vi fick ett gensvar från regeringspartiet på detta krav. Ett annat exempel som socialministern här nämnde är utbyggnaden av föräldraförsäkringen. Stora behov finns alltjämt på den sociala sektorn. Det gäller sett från fördelningssynpunkt liksom beträffande insatser på vårdområdet, åtgärder i förebyggande syfte på skilda områden.

Socialministern tog här upp, som han uttryckte det, frågan om socialt motiverade tjänster inom den offentliga sektorn och den höjning av statsbidragen till kommunerna från 35 till 50 procent som riksdagen förra året föreslog. Enligt förra årets beslut blev denna höjning begränsad t. o. m. utgången av 1974. Vi kunde vid det tillfället inte förstå denna begränsning, för vi hade den uppfattningen att dessa tjänster är oerhört viktiga, eftersom det gäller ett stort och betydelsefullt område. De var enligt vår mening motiverade även efter utgången av 1974.

När statsverkspropositionen kom hälsade vi med tillfredsställelse att socialministern där gav uttryck åt att kommunalekonomiska utredningen skulle behandla den här frågan med förtur och att förslag skulle läggas fram för riksdagen under innevarande år. Socialministern har just tagit upp det här och vi hälsar det med tillfredsställelse.

Vårdbehovet ökar för varje år. Vi har ju i vårt land en sådan befolkningsstruktur att antalet människor över 65 år blir större och större. Därmed ökar också vårdbehovet. Många kommuner med låg skattekraft har många människor som är över 65 år. Därför blir behovet av en utbyggnad av denna sektor mycket stort.

Socialministern sade här att några av dem som kritiserar utbyggnaden av den offentliga sektorn hävdar att detta också är en utbyggnad av byråkratin. Jag tar inte alls åt mig av detta. Vi har klart hävdat att det här är ett betydelsefullt område. Vi behöver många nya tjänster på det här fältet. Vi har sagt att vi måste ha en god sysselsättning och ett näringsliv som fungerar så att vi får ett underlag för den service som är nödvändig.

En av de mest väsentliga förebyggande åtgärderna ligger i samhällsplaneringen. Miljön är ur boendesynpunkt och när det gäller möjligheterna till rekreation av grundläggande betydelse för att förebygga sociala problem. Arbetslivet är ett annat område som är av väsentlig betydelse när det gäller att förebygga sjukdom och ohälsa.

De ständigt ökade sjukvårdskostnaderna bekymrar i dag många landsting. När man sitter och skall göra upp staterna för nästa år och dels ser hur behovet ökar, dels ser hur kostnaderna stiger, då är det bara att konstatera att om vi skall komma till rätta med dessa problem måste vi arbeta väldigt hårt på de förebyggande åtgärderna – på den öppna hälso- och sjukvården. Det är den stora satsning som man enligt min uppfattning måste göra. De mänskliga kontakterna har en avgörande betydelse såväl för barns möjligheter att växa upp till harmoniska människor som för psykisk balans och välbefinnande hos den vuxne. Från vårt parti har vi vid skilda tillfällen påpekat detta, och vi har krävt att dessa så väsentliga frågor måste vara med i samhällsplaneringen.

I en av årets partimotioner har vi gett uttryck för att man måste eftersträva en samhällsplanering som möjliggör att normala mänskliga kontakter kan uppehållas. Vi har sagt att skolor och klasser inte bör vara större än att lärare, elever och föräldrar kan lära känna varandra. Därigenom kan ett socialt skydds nät utbildas som ger möjlighet att känna gemenskap och uppleva positiva mänskliga relationer i hemmet, i skolan och i kamratkretsen.

Föräldrarnas och hemmens roll och ansvar för barnens fostran måste ha en central ställning i fråga om att förebygga sociala problem. Men vi måste också se till att föräldrarna får större möjligheter till umgänge med barnen. Det ställer krav på förändringar i arbetslivet, och det ställer krav på boendet och närhet till rekreation.

Kontakten och gemenskapen människor emellan har inte förbättrats i det starkt centraliserade samhället. Ändock är denna fråga av utomordentlig betydelse. Den är betydelsefull för den vuxne, och inte mindre betydelsefullt är det för barnen att få växa upp i en atmosfär av gemenskap i sin tillvaro. Men det starkt urbaniserade samhället har fört med sig ändrade attityder till medmänniskor, på ett sätt som är negativt för både samhället och individen. Solidariteten människor emellan får inte vara enbart av ekonomisk art. Sådan solidaritet är visserligen grundläggande för att vi skall kunna fullfölja socialpolitiken och en utjämning, men jag menar att solidaritetsbegreppet måste ha också en djupare dimension. Helt enkelt – jag har uttryckt det någon gång tidigare här – att man räcker varandra en hjälpsam hand, bildligt talat. Det kostar så litet, men det betyder så oändligt mycket.

En av de frågor som återkommer när vi behandlar socialhuvudtiteln och socialutskottets betänkande är familjepolitikens utbyggnad. I reservationen I vid socialutskottets betänkande behandlas en partimotion från centern och folkpartiet, där vi begär förslag till program för familjepolitikens utbyggnad. Familjepolitikens utformning är av utomordentlig betydelse. Familjen har, som det framhålls i den här motionen, en nyckelfunktion i samhället. Familjens situation har förändrats under årens lopp såväl beträffande uppväxt- och boendemiljö som när det gäller

förhållandet till arbetsliv och institutioner. Urbaniseringen och struktur-
omvandlingen har resulterat i en förändring av familjens struktur. I dag är
familjen liten och den är en sårbar enhet. Tregenerationersfamiljen är
numera ovanlig, och kontakten med anhöriga försvåras genom att
avstånden till dessa ofta är så stora. Det är därför enligt vår uppfattning
familjepolitikens uppgift att genom ändamålsenliga och väl planerade
insatser underlätta för familjen att fylla sin viktiga roll i ett föränderligt
samhälle. Vid utformningen av familjepolitiken är det barnens situation
som måste bilda utgångspunkten. Flera delreformer har genomförts på
familjepolitikens område under senare år, men vi saknar en samlad
bedömning av erforderliga åtgärder. Därför vidhåller vi i den nämnda
partimotionen liksom i reservationen kravet på ett program för familje-
politikens utbyggnad.

I den planen är det två frågor som vi tillmätt stor betydelse. Den
första är värdesäkring av barnbidraget, och den andra är förslag om
vårdnadsbidrag. På flera områden inom socialförsäkringen har ju förmå-
nerna värdesäkrats, och då är vår fråga: Varför skall man inte också
värdesäkra barnbidraget?

I fråga om vårdnadsbidraget har socialministern tagit ett steg på vägen
när han tillsatt en utredning om föräldraförsäkringens utvidgning. De
snäva direktiv som föreligger ger emellertid enligt vår uppfattning inte
utrymme för en allsidig utredning om ett vårdnadsbidrag. Men de ger
ändå en liten antydning om att man från departementets sida inser att
arbetet för de barnvårdande uppgifterna bör uppmärksammas och
värdesättas. Jag tycker det är bra att man börjar få upp ögonen för detta.
Men varför då motsätta sig kravet på en utredning om ett vårdnads-
bidrag? Kanske kommer vi in på det under debattens gång, och kanske
man får svar på frågan.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen i
vid föreliggande betänkande.

En annan reservation som jag skall beröra och som faller under denna
avdelning är statsbidraget till skjutsverksamheten när det gäller förskolor.
Riksdagen antog förra hösten förslaget om förskolans utbyggnad, vilket
jag tycker var bra, och det gäller att följa upp det förslaget. Skjutsverk-
samheten spelar en betydande roll i glesbygderna. Vi har begärt att det
under punkten Bidrag till driften av förskolor och fritidshem också skulle
ges möjligheter att lämna bidrag till skjutskostnaderna. Vi har i vår
motion bl. a. hänvisat till följande uttalande av socialstyrelsen i dess
petitaskrivelse: "Som tidigare konstaterats kan endast kommuner inom
de s. k. stödområdena ifrågakomma för bidrag ur 'glesbygdsanslaget'.
Kommunsammanslagningarna medför att antalet kommuner med både
tätortsbebyggelse och glesbygd inom sina gränser ökar. Kommuner med
sådan struktur finns över hela landet och alltså även utanför stödområ-
dena för glesbygdsservice. Från dessa kommuner har inkommit framställ-
ningar om bidrag till de extrakostnader som uppkommer i samband med
att kommunen vidtar åtgärder för att barn från utbyarna skall få tillfälle
att delta i tätorters lekskola."

Vi har följt upp vårt krav i en reservation. Vi hävdar att det är
betydelsefullt för förskolans arbete i glesbygder att ett extra statsbidrag

kan utgå till kommunerna för detta ändamål. Utskottet framhåller då det gäller frågan om statsbidrag till skjutsverksamhet att kostnaderna för sådan verksamhet torde vara mest betungande för glesbygdskommuner och att dessa kan få särskilt stöd i form av extra skatteutjämningsbidrag. Utskottet avstyrker därför motionen.

Ja, det låter vackert men det är inte så enkelt. Vad som här krävs är direkta bidrag för vissa skolskjutsar för de avlagset boende barnen, och för sådana ändamål är det kommunala skatteutjämningsbidraget inte tillräckligt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 2. Till de övriga frågorna i betänkandet får vi återkomma under nästa avsnitt av debatten.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Herr socialministern underströk i inledningen till sitt anförande att de satsningar samhället gör för sociala ändamål är produktiva och inte tärande. De är inte bara tyngande bördor på produktionen. Jag instämmer helt med socialministern i den bedömningen. Jag har tagit upp just denna fråga i en motion, som återkommer i form av ett särskilt yttrande till det betänkande som nu behandlas.

Självfallet är inte alla sociala satsningar lika produktiva. Nu menar säkerligen inte herr Aspling – och det menar inte heller jag – att produktiviteten på det här området alltid kan mätas i pengar eller enbart i pengar. Det är ett viktigt och omistligt produktionsresultat även i och för sig att ge hjälp till människor som behöver hjälp. Jag tror också att det är viktigt att fler än herr Aspling och jag – säkerligen ytterligare ganska många personer – har alldeles klart för sig att sociala utgifter i stor utsträckning är produktiva, men jag är inte helt övertygad om att alla som borde ha detta förhållande klart för sig verkligen har det.

Jag tror att herr Aspling inte alltid har det så lätt när han skall utverka pengar till nya reformer, hur angelägna de än är. Det vore märkligt om han hade det – då hade för övrigt reformerna sannolikt blivit fler och kommit snabbare. Om vi klarare än hittills verkligen kunde belägga produktiviteten i de sociala utgifterna, skulle det enligt min bestämda mening bli mycket lättare att i framtiden bereda utrymme för nya, nödvändiga satsningar. Vi har ju mer och mer närmat oss ett läge där det blir allt svårare att hävda även angelägna sociala önskemål på andra, kanske lika angelägna önskemåls bekostnad.

I vissa fall är det lätt att visa hur de här satsningarna är direkt lönsamma. Det är inget tvivel om att det – som jag nämner i min motion – t. ex. finns rehabiliteringskliniker och kommunala alkoholpolikliniker, där behandlingsresultatet gör verksamheten inte bara självfinansierande utan direkt lönsam. Det skulle vara lätt att finna exempel från den sortens verksamhet, även när den bara i ett mindretal av fallen lyckas återföra patienterna till arbetslivet, på att dessa återförda patienter enbart genom de skatter de betalar och genom den hjälp i andra former som samhället slipper att utge finansierar hela verksamheten, inte bara för sig själva utan också för de mindre lyckligt lottade patientkamrater som aldrig kan återföras helt eller ens delvis till arbetslivet. Belägg för

detta torde det inte vara särskilt svårt att få, men mig veterligt har det egentligen aldrig gjorts något försök att förebringa en övertygande redovisning av sådana förhållanden.

Det är ungefär lika självklart att vi kan satsa nästan hur mycket som helst på det vi brukar kalla förebyggande insatser. Om dessa insatser är rätt utformade, bör de komma tillbaka i form av minskade utgifter på andra konton.

Men vi har också stödsystem på det sociala området som antingen genom sin utformning eller genom metoderna för finansieringen närmast motverkar sitt eget syfte och skapar nya problem, kanske i samma takt som man löser gamla problem – och det var inte meningen. Jag vill inte nämna något konkret exempel på sådana verksamheter. Man kan ha på känn att det förhåller sig så ibland, men även där saknar vi belägg för det verkliga förhållandet.

Det jag med min motion nr 1191 ville få fram var vad jag kallade en socialekonomisk utredning, som skulle sätta in de sociala satsningarna och de sociala utgifterna i ett totalekonomiskt sammanhang, försöka belysa produktiviteten i dem och självfallet också söka komma underfund med om det på några punkter behövs ändringar för att förbättra produktiviteten. Jag tror att med en sådan utrednings resultat i handen skulle det för både herr Aspling och mig vara lättare att få gehör för de ytterligare satsningar som vi anser nödvändiga.

Jag hade tänkt mig att man kanske skulle kunna be socialutredningen, som ju har att se över ett väldigt stort område, att försöka göra den här bedömningen. Utskottet säger att det kan man nog ändå inte göra, och jag har böjt mig för detta. Allting tyder på att socialutredningen har väl mycket att göra redan som det är. Den tycks ha svårt att bli färdig, och då kan det vara äventyrligt att ge den ännu mer.

Sedan har vi i herr Asplings departement fått den här delegationen som är avsedd för utvecklingsarbete, för längre planering, om jag förstår saken rätt, och som skall ha möjlighet att ta initiativ. Jag har i mitt särskilda yttrande tillsammans med herr Åkerlind sagt att vi är beredda att avvakta de första resultaten av den delegationens verksamhet, i synnerhet sedan utskottet litet försiktigt har inskridit och uttryckt en mening om delegationens sammansättning i den mest tvingande form som väl ett utskott egentligen kan uttrycka sig i, när man säger sig "förutsätta" att delegationen får en politiskt allsidig sammansättning. Det är möjligt att man där kan nå en del av det jag har velat uppnå med motionen, och jag vill alltså önska delegationen lycka till. Jag tror det är ytterligt angeläget att vi på det här sättet får de sociala insatserna belysta på ett verkligt övergripande sätt och i ett totalekonomiskt sammanhang.

Det är alltid bra med planer. Herr Gustavsson i Alvesta har efterlyst en plan för familjepolitikens fortsatta utbyggnad. Herr Åkerlind och jag har i år inte anslutit oss till den reservationen utan även i det sammanhanget nöjt oss med ett särskilt yttrande. Det beror inte på att vi har en mindre stark önskan om en planering som innefattar prioritering av behövligen nya reformer. Det beror i någon mån på att de nu ett par år återkommande önskemålen om en av regeringen framlagd utbyggnadsplan på något längre sikt än ett år ju anknöts till familjepolitiska

kommitténs betänkande, där det fanns en utbyggnadsplan på tre år, dock utan inbördes prioritering. Det är klart att vi snart kan sluta att efterlysa en samlad bedömning av det förslaget, eftersom det inte återstår stort mer än en årsportion av det. Men det hade varit mycket intressant för oss i riksdagen att redan från början få en meningsyttring från regeringen om hur man såg på förslaget i dess helhet och hur man ville prioritera de olika bitarna i det. Nu har ju den prioriteringen till stor del framgått genom den ordningsföljd i vilken förslagen har förelagts riksdagen, men så var det inte från början. Det är emellertid klart att behovet av att prioritera det som är kvar inte känns lika starkt.

Vi närmar oss också slutet på den period då man i stort sett kan plocka fram bit efter bit av familjepolitiska kommitténs förslag. Jag utgår ifrån att avsikten är att vi skall fortsätta att bygga ut familjepolitiken efter den tiden. För egen del skulle jag inte ha något särskilt emot att återuppta arbetet i den försvunna familjepolitiska kommittén. Det kanske blir nödvändigt, för någon i varje fall, att snart börja göra det.

Att vi inte har anslutit oss till reservationen på den punkten beror också på att man i reservationen binder den planering man efterlyser genom att från början förutsätta att den skall innefatta två bestämda delar. De punkterna har vi diskuterat så många gånger förr att vi kan göra det mycket kort här. Det är min och moderata samlingspartiets mening att vi icke skall indexreglera barnbidragen – av flera skäl. Vi vill gärna ha handlingsfriheten kvar för varje ny riksdag. Och jag tycker, som jag har sagt flera gånger förut, att hederligheten kräver att om jag går ut och begär att vi skall indexreglera budgetens inkomstsida i form av indexreglerade skatteskalor och ortsavdrag, så kan jag inte också begära indexreglering av huvuddelar av samma budgets utgiftssida. Det går liksom inte ihop att utgifterna skall få stiga automatiskt men inte inkomsterna.

Vi bestrider inte att det på vissa punkter är nödvändigt med värdesäkring. Jag har brukat beskriva det så på det sociala området att när det gäller bidrag eller förmåner som å ena sidan representerar ett existensminimum och å andra sidan är totalt avgörande för mottagarnas hela ekonomi – det bästa exemplet är folkpensionen, som så många människor helt lever på – så få den förmånen inte ens några månaders urgröpning av penningvärdet, och då måste vi ta till värdesäkring. Men så länge det handlar om belopp, som även om de är viktiga dock representerar marginella delar av mottagarnas totala ekonomi, är inte behovet lika starkt, och eftersom det är nödvändigt att begränsa indexregleringen på utgiftssidan till några viktiga punkter har vi alltså avstått från sådana krav när det gäller barnbidragen.

Med vårdnadsbidragen ligger det något annorlunda till. Där är det väl snarare så att vad jag tidigare talat för har varit vårdnadsbidrag av större omfattning och – som jag tror – större effekt samt en väsentligen annan konstruktion än vad som förordas i reservationen och tidigare motioner från centern och folkpartiet. Vi har inte nu kunnat vara med på det heller. Däremot knyter jag också vissa förhoppningar till översynen av föräldraförsäkringen, eftersom det har varit min tanke från början att vårdnadsbidragen skall bli ett utflöde just ur föräldraförsäkringen genom

att man bygger ut den på längre sikt.

Detta, herr talman, är alltså motiveringen till att herr Åkerlind och jag, trots att vi i stor utsträckning delar reservanternas mening, på de här punkterna har nöjt oss med ett särskilt yttrande och inte har något yrkande.

Särskilt yrkande har vi däremot på en annan punkt inom det avsnitt som just nu diskuteras. Det gäller ett ganska litet område av det som herr Aspling kallade för kommunens barnomsorg. I den väldiga utbyggnad som har skett fattas det litet grand. Det finns människor som har behov av en ganska liten och enkel insats – den är så enkel och liten att den liksom inte ryms i det institutionaliserade system som i dag tillämpas. Vi tänker på dem som genomgår s. k. vuxenutbildning och som enligt vad erfarenheten visar ofta har svårt att fullfölja den utbildningen därför att det är besvärligt med barntillsynen. Det är helt enkelt för korta tider och dessutom ofta kvällar, då det är svårt att ordna barntillsyn i familjedaghemmets form. Vi har därför tyckt att det gott kunde införas ett system – som inte kan bli särskilt kostnadskrävande – för att hjälpa de här studerandena med den deltidstillsyn som liksom inte ryms i de nuvarande systemen, och för det ändamålet har vi avgivit reservationen 6 vid punkten 10 D 4, bidrag till kommunala familjedaghem.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 6 och därutöver bifall till socialutskottets hemställan under punkterna 1 t. o. m. 11.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Med hänsyn till den uppdelning av behandlingen som vi har kommit överens om skall jag nu dels göra några allmänna reflexioner kring arbetet med budgeten i socialutskottet, dels ta upp några familjepolitiska frågor.

Arbetet i socialutskottet med budgetfrågorna har kunnat ske under relativt stor enighet när det gäller huvudfrågorna, och det har flera orsaker. Bl. a. är de ideologiska motsättningarna, i varje fall mellan folkpartiet och socialdemokraterna, inte särskilt stora på det här området. Skillnaderna mellan liberalism och socialism är ju väsentliga, men de ligger i huvudsak på andra fält än det sociala. Att staten och kommunerna skall ge stöd åt de svaga i samhället har varit självklart för liberaler ända sedan John Stuart Mill på 1800-talet formulerade den sociala liberalismens grundtankar. Detsamma gäller kravet på generella åtgärder för att åstadkomma en ekonomisk utjämning dels genom beskattning, dels genom trygghetssystem, pensionering och andra inkomstöverföringar. Det har också varit en huvudlinje i svensk liberalism från Adolf Hedin, Karl Staaff och Nils Edén till Bertil Ohlins moderna socialliberalism som lanserades i början av 1930-talet.

Om man vill leta efter ideologiska skillnader kanske man ändå kan peka på ett par. Liberaler har i regel varit mer angelägna än socialister att ta till vara enskilda initiativ och frivilliga krafter också på det sociala området. Vi har lagt stor vikt vid att de sociala trygghetssystemen skall ge utrymme för individuell valfrihet, att de flexibelt skall kunna anpassas efter människors olika förutsättningar och önskemål.

Nr 56

Torsdagen den
4 april 1974

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer*

Bland socialisterna har man ofta funnit dogmatiker som velat pressa in det mångskiftande mänskliga livet i ett bestämt mönster. Vissa tider har man arbetat med "valfrihetens samhälle" som politisk ledstjärna, men vid andra tillfällen har socialistiska debattörer gått till storms mot valfriheten, som man har kallat för en "liberal villfarelse" eller en "liberal fälla".

Ett exempel kan tas från familjepolitiken. Socialdemokraterna bjöd länge motstånd mot våra krav på stöd till familjedaghemmen. De var inte så bra som daghemmen, sade man. Det var inte så många som ville ha dem. Och så lät man det bästa vara det godas fiende. Men nu har man successivt gått med på ända upp till 50 procents statsbidrag. Verkligheten och dess akuta behov gick inte att motstå i längden.

Ett annat exempel där liberala krafter har varit pådrivande, och fortfarande är det, är stödet till frivilliga insatser inom narkomanvård och nykterhetsvård, där man i dag allmänt anser att enskilda ideella organisationer ofta kan uppnå goda resultat som det finns anledning för det allmänna att stödja, även om man inte därmed tar ställning till de ideologier som naturligtvis också är en viktig del av dessa ideella organisationers arbete.

Den andra skillnaden i socialpolitik och familjestöd mellan socialdemokrater och liberaler är att socialdemokraterna har varit mer benägna att lägga vikt vid inkomstgraderade stödåtgärder framför generella åtgärder. Det har givetvis varit en gradskillnad. Vi har varit ense om att ha båda elementen i trygghetssystemen. Men det har varit en tydlig tendens att man velat bygga ut det inkomstgraderade stödet snabbare och hålla tillbaka de generella åtgärderna. Även här tror jag att verkligheten, som ju har sagts vara socialdemokraternas värsta problem – eller hur nu orden föll –, kommer att tvinga socialdemokraterna till ett omtänkande. Man kan inte i längden ordna skatter, bidrag och avgifter så, att i praktiken ingenting blir kvar av en inkomsthöjning i form av verklig ökning av familjens konsumtion. Jag hoppas att den frågan kommer att tas upp i samband med en kommande skattereform.

I det utskottsbetänkande som vi nu behandlar finns det 22 reservationer, och det kan synas märkligt att då tala om stor enighet. Men dels är det inte alltid så stora frågor som behandlas i reservationerna, dels är det många gånger åsiktsskillnader som beror mer på olika utgångspunkt för regering och opposition än på skillnader i ideologi. För övrigt kan den som är intresserad av jämförande studier notera att det i förra årets betänkande från socialutskottet fanns 33 reservationer, alltså 50 procent fler.

Inom familjepolitiken finns alltså en skillnad i attityd till valfriheten, men vi är ense om två viktiga mål. Familjerna skall stödjas ekonomiskt och genom service, så att de kan ge barnen en trygg uppväxt. Det är det ena målet. Det andra är att åstadkomma jämlikhet mellan män och kvinnor, i både arbetsliv och familj. Det skall vara möjligt för dem som har små barn att både förvärvsarbeta och ta sin del av ansvaret hemma.

Men en i flera år återkommande motsättning har, som herr Carlshamre redan berört, bestått i att oppositionen har reagerat mot bristen på samordning av de familjepolitiska åtgärderna. Vi har begärt en plan där effekterna av olika åtgärder, när det gäller skatter, bidrag och avgifter,

skulle ges en samlad bedömning, och där olika utgifter skulle kunna vägas mot varandra i ett långsiktigt perspektiv. För en regering är det kanske ett naturligt önskemål att kunna plocka fram en populär åtgärd då och en annan då, att hålla olika möjligheter öppna. Men lika självklart är det att riksdagen kan göra anspråk på en bättre överblick än vad som hittills har givits i regeringens förslag på familjepolitikens område.

Familjepolitiska kommittén gjorde, som herr Carlshamre nämnde, en plan som dock inte täckte hela fältet. Men regeringen har ännu inte redovisat sin syn på det begränsade program, som familjepolitiska kommittén lade fram för snart två år sedan. Man har tagit fram en del förslag, andra har man förbigått med tystnad. Nu får vi uppleva hur t. o. m. socialdemokraternas företrädare i utredningen hänvisas till att i motioner här i riksdagen ta upp förslag från kommittén, därför att vi inte fått något besked om regeringens inställning. Regeringen bör alltså redovisa hur man tänkt sig att fortsätta reformarbetet inom familjepolitiken.

För vår del har vi angett två inslag som bör finnas med i en sådan plan: dels en värdesäkring av barnbidraget, dels ett vårdnadsbidrag för föräldrar med små barn. Vi anser inte som herr Carlshamre att man skall ha handlingsfrihet här. Handlingsfriheten innebär nämligen att man är beredd att låta barnbidraget urholkas av penningvärdeförsämringen. Barnbidraget upptar inte – tyvärr, kanske man skall säga – så stor del av den totala budgeten att det skulle vara någon fara att indexbinda det. Lika väl som man kan göra det när det gäller pensionärernas grundtrygghet, bör man göra det med barnbidragen, som just representerar en grundtrygghet för barnen.

Vi anser att familjerna själva skall få avgöra om de vill använda vårdnadsbidraget till att betala barntillsyn på daghem eller i familjedaghem eller om de vill använda det som bidrag till kostnaderna för tillsyn i hemmet.

Om föräldrarna skall kunna få möjlighet att förena yrke och familjeliv, är en utbyggnad av samhällets barnomsorg nödvändig. Trots den utveckling som har skett är behovet som socialministern nämnde långt större än tillgången. Man räknar med att 300 000 förskolebarn är i den situationen att båda föräldrarna, eller den enda föräldern, förvärvsarbetar minst 20 timmar i veckan. Detsamma gäller mer än 200 000 yngre skolbarn.

Enligt den enkät som socialstyrelsen ställde till kommunerna 1973 räknade man med att år 1976 ha 76 000 daghemsplatser och 23 000 platser på fritidshem. Det innebär en dämpning av utbyggnadstakten. Men frågan är om ens denna utbyggnad kommer att kunna förverkligas. Vi har i dag ungefär 50 000 familjedaghem. Om man därtill lägger de 75 000 daghemsplatserna får man 125 000 platser. Det är uppenbart att det behövs en snabb utbyggnad även av familjedaghemmen under överskådlig tid.

Av de 55 000 daghemsplatser som vi i dag har i hela landet finns 40 procent i Storstockholm, dvs. ungefär 22 000. Daghemsjön i Storstockholm omfattar ca 30 000 förskolebarn. Därtill kommer dels de som inte står i kön därför att man inte anser att det lönar sig, dels de som inte står

Torsdagen den
4 april 1974

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer*

i kön därför att deras mödrar -- vanligtvis -- inte har fått arbete eller inte kan ta arbete därför att de inte har barntillsynen ordnad.

Driftkostnaderna för kommunerna för en daghemsplats är ungefär 15 000 kronor per år. Efter avdrag av statsbidrag och föräldraavgifter blir det ungefär 6 500 kronor. Trots att bidraget har höjts på senare år är kostnaden alltså fortfarande mycket hög för kommunerna. Här behövs en fortsatt förstärkning av statsbidraget.

I höst kommer riksdagen att få ta ställning till frågan om en förlängning av det höjda stödet till familjedaghem. Folkpartiet anser att man då också borde få besluta om hela bidragssystemet för barnomsorgen. I det bidragssystemet borde ingå bl. a. dessa huvudpunkter:

Stödet borde följa kostnadsutvecklingen; det borde konstrueras så att man stimulerade och underlättade en utbyggnad av barntillsynen mest i de kommuner som har det största behovet; det borde innefatta en stimulans till kommunerna att bygga ut deltidsgруппerna -- alltså lekskolan -- även för fyra- och femåringar; det borde innefatta en stimulans till kommunerna att skaffa medhjälpare i lekskolan -- deltidsgруппerna. Det är en orimligt hård arbetsbörda för en förskolelärare att, som nu ofta är fallet, ha två grupper barn -- en på förmiddagen och en på eftermiddagen -- då han eller hon är ensam med 20 barn i två intensiva tretimmarspass. Det är mycket svårt att då uppfylla de pedagogiska mål som vi är ense om skall gälla för förskolan.

En sak som inte nämnts här, men som vi tidigare fört fram många gånger och som familjepolitiska kommittén lade fram ett förslag om, är ett statsbidrag som möjliggör övergång till enhetliga avgifter -- som inte är inkomstgraderade -- i den kommunala barnomsorgen.

Slutligen vill jag nämna det förslag som återfinns i en partimotion från moderaterna i år och som jag förde fram i en motion i höstas, nämligen att man skall stimulera kommunerna att bygga ut en mer tillfällig barntillsyn för dem som går i vuxenutbildning; den behöver inte alls vara så pretentiös och dyrbar som den mer reguljära barnomsorgen på heltid.

Statsbidragsfrågorna är utredda sedan länge. De har utretts inom socialdepartementet, har vi fått höra, parallellt med barnstugeutredningens arbete. Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat att man borde få ta ställning till frågan om det statliga stödet till barnomsorgen i samband med beslutet om den allmänna förskolan. Det här riksdagsbeslutet har regeringen alltså inte fullföljt. Det borde inte vara nödvändigt att invänta den kommunalekonomiska utredningen, när man redan har gjort så mycket arbete på det här området. I stället borde det vara självklart att man är öppen för att göra ytterligare ändringar om det blir anledning till det, när utredningen lägger fram sitt resultat om många år.

Det råder alltså en glädjande ökad enighet om barnomsorgsfrågorna. Det är också roligt att kunna notera en ökad förståelse för att småbarnsföräldrarna bör få kortare arbetstid. Dels har vi sett i den allmänna debatten att det generella kravet på sex timmars arbetsdag har vuxit i styrka, dels har frågan om småbarnsföräldrarnas möjlighet att få kortare arbetstid tagits upp i utredningen om föräldrapenningens fortsatta utformning -- en fråga som vi har fört fram i motioner från folkpartiet under flera år.

Mot bakgrund av den här enigheten blir man en smula förskräckt när man tar del av ett uttalande av en av riksdagens ledamöter i Expressen den 9 mars i år. Som svar på frågan om en daghemsplats bör vara en mänsklig rättighet säger fru Hambræus enligt denna tidning: "Nej, daghemmen är ett slags skenvärld, en barnkammарvärld där barnen helt isoleras från umgänge med andra än jämnåriga. Ett ställe dit barn skuffas undan när mamma och pappa är ute och förverkligar sig själva."

Om det här uttalandet är rätt återgivet, och om den här inställningen sprider sig, då kan vi tyvärr återigen tala om ideologiska motsättningar i barnomsorgsfrågorna. Det uttalandet är ett återfall i den gamla motsättningen mellan hemmafruar och yrkeskvinnor. Yrkeskvinnan skall ha dåligt samvete för att hon försummar sitt barn — lämnar det i en "skenvärld" — och bara tänker på att förverkliga sig själv. Det nya i sammanhanget är möjligen att nu även pappan skall ha samma dåliga samvete.

Man frågar sig om den som faller ett sådant yttrande har observerat utvecklingen på daghemmen mot syskongrupper, just för att barnen inte bara skall få kontakt med jämnåriga. I dag, när så många barn saknar syskon, kan daghemsmiljön vara betydligt mer stimulerande och fostrande än den lilla lägenheten, i det stora höghuset, i sovstaden — som tyvärr alltför många bor i.

En annan anledning till den ökade enighet i utskottet som jag nämnt är att socialdemokraterna nu visar större lyhördhet för förslag från andra. Ibland har vi tidigare tyckt oss märka att förslag i riksdagen har avvisats huvudsakligen därför att de kom från oppositionen — för att kanske sedan återkomma som regeringsförslag, presenterade som socialdemokratiska uppfinningar och bedrifter. Den inställningen tycker jag vi möter något mindre av nu. Jag kan förstå att en regering inte alltid vill genomföra förslag från oppositionen omedelbart, även om man i stort sett tycker att de är bra. Men då kan man medverka till att de förs framåt i stället för avslås, t. ex. genom att riksdagen beställer en utredning, eller genom att principbeslut fattas. Låt mig bara nämna några exempel från det sociala fältet, där vi nu kan notera framgångar för sådana tankar som tidigare har framförts från folkpartiet:

1. Den allt mer ökade betoningen av att det skall bli större rörlighet i pensionssystemet;
2. Utbyggnaden av föräldraförsäkringen och jämställande av mamman och pappan så långt detta är möjligt.
3. Beslutet om översyn av familjepensioneringsfrågorna, bl. a. möjligheten till ATP-poäng för barnavårdande insatser i hemmet.
4. Vi har fått reda på att man nu, efter att i flera år ha avvisat tanken på lagstiftning mot könsdiskriminering, kommer att samla in utländskt material och erfarenheter.
5. Vi har kunnat märka en år från år successivt ökande satsning på förebyggande åtgärder inom hälsovården, bl. a. en förstärkning av hälsovårdsupplysningen — någonting som vi länge har begärt och ansett vara angeläget.

6. Vid årets utskottsbehandling av socialhuvudtiteln är jag glad att kunna konstatera det positiva gensvar som har mött folkpartiets motion i

Torsdagen den
4 april 1974

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer*

narkotikafrågan, som jag återkommer till under ett senare avsnitt. Åtskilliga av våra önskemål där kvarstår, men på viktiga punkter har utskottets majoritet gått oss till mötes, vilket jag tror kommer att få saklig betydelse för detta viktiga område.

Ett annat förhållande som givetvis underlättar samförstånd är om regeringen vill medverka till att även andra meningsriktningar får insyn i förberedelser och verkställighet av riksdagens beslut, genom representation i utredningar och i verksstyrelser. Det bör ju vara särskilt naturligt för en minoritetsregering att visa generositet i det avseendet.

Ett positivt exempel i detta sammanhang, som jag vill peka på, är socialutskottets behandling av frågan om sammansättningen av den delegation som skall förbereda beslut om anslag till forsknings- och utvecklingsarbete och försöksverksamhet på det sociala fältet. Genom inriktningen av denna verksamhet skapas ju kunskapsunderlaget och därmed förutsättningarna för viktiga reformer. Jag anser det mycket betydelsefullt att socialutskottet har ställt sig bakom önskemålet i en folkpartimotion om en partipolitiskt allsidig sammansättning av den delegationen. Utskottet skriver på s. 2 i betänkandet att utskottet förutsätter att delegationen får en allsidig politisk sammansättning med bred förankring hos bl. a. de kommunala organen inom det sociala området.

Herr talman! Det här har varit i huvudsak positiva personliga synpunkter, men jag vill sluta med en kritisk anmärkning på en väsentlig punkt. Den gäller statsverkspropositionens utformning. Socialhuvudtiteln är delvis svåröverskådlig och svår att läsa jämsides med verkens anslagsäskanden. Värre är att dessa anslagsäskanden ofta är ofullständigt redovisade, vilket ger ett missvisande intryck av innebörden i regeringens förslag för den, som inte gör sig besvär eller har tillfälle att gå till källorna. Bakgrunden är kanske att regeringen tidigare har kunnat räkna med att dess propositioner mer eller mindre automatiskt har godkänts av riksdagen. Då kunde en sådan här propositionsteknik kanske passera. Men nu gör riksdagens utskott en mer ingående prövning, som även innefattar åtskilliga ändringar, tillägg och förtydliganden. Då måste vi ställa krav på en annan noggrannhet och överskådlighet i statsverkspropositionen. På den punkten vill jag uttrycka förhoppningen om en väsentlig förbättring av socialhuvudtiteln till nästa år.

Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3, 5 och 6 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag skall inte lägga mig i den allmänna debatten, men vid socialutskottets betänkande nr 5 är fogad reservationen 4 av fru Marklund beträffande frågan om ersättning till vissa praktikanter m. m., som jag härmed yrkar bifall till men som jag också vill säga några ord om.

Barnstugepraktikanterna, som frågan gäller, är helt övertygade om att en viss tids praktik på olika institutioner före påbörjad utbildning från flera synpunkter bör finnas. En synpunkt är att praktiktiden ger den insyn som borde vara ofrånkomlig i ett yrke där det har så stor betydelse att personalen har en positiv inställning till sitt arbete. Arbetet innebär ju

att handha en del av våra barns fostran.

En annan synpunkt som framförs bl. a. från lärarhåll är att förpraktiken är nödvändig för att hänga upp den teoretiska utbildningen på, vidare att bortfallet av elever under utbildningstiden, vilket redan nu är stort, skulle öka om förpraktiken slopas. Det är också oekonomiskt om utbildningen inte leder fram till en anställning.

Kravet på förpraktik skapar ekonomiska problem för praktikanterna. Att deras ekonomiska situation är otillfredställande är nu helt klarlagt, liksom att de kommer i kläm mellan olika oeniga myndigheter. Kommunerna hävdar att praktiken på barnstugan skall betraktas som utbildning och studiemedelsnämnden betraktar den som ett arbete. Följden blir att praktikanterna varken får lön eller studiemedel under praktiktiden. I stället får de en godtycklig ersättning, som är olika i olika kommuner men som ingenstans täcker nödvändiga levnadsomkostnader.

Utskottet säger nu i sin skrivning att frågan i princip skall lösas genom att förpraktiken integreras i studiegången och fullgörs under den tid eleven är inskriven i läroanstalt, vilket medför att eleven får studiesocialt stöd även under praktiktiden.

Praktikanterna är inte nöjda med den lösningen. De står fast vid kravet på praktik genomförd före utbildningen med de motiveringar som jag redan har redovisat. Med stor enighet och genom olika aktioner har man drivit sitt krav, samtidigt som man krävt en lösning av den ekonomiska frågan. Denna vill de lösa på så sätt att de erhåller lön under praktiktiden. Kravet är den begynnelselönen som utgår till s. k. barnbiträden. De hävdar att de har den kvalifikation som erfordras, då urvalet för praktikantjobb är så stort att bara väl kvalificerade kommer in. Men de vill gärna komplettera sina medhjälpärtjänster med en introduktionsvecka när praktiken inleds.

Att urvalet är stort bekräftas av det faktum att medelåldern för praktikanterna i landet ligger på 23 år. Vid intagningen till Stockholmsseminariet hösten 1973 låg genomsnittet på 26 år för dem som kom in. Detta är ett argument för lönekravet: det är inte längre unga flickor på 16–17 år som fortfarande har ett föräldrastöd vilka praktiserar på barnstugorna. Det är nu betydligt äldre personer som har flyttat hemifrån och som ofta har egen familj och egen ekonomi. Numa finns också manliga sökande till detta förut typiska kvinnoyrke, och de har det kanske ännu svårare med ekonomin.

Det är svårt att komma ifrån tanken att kommunerna i detta fall utnyttjar tillfällen till billig arbetskraft, särskilt med vetskap om att antalet praktikanter är långt större än antalet platser som står till förfogande för utbildning.

Praktikanterna är missnöjda och ställer sig frågande inför att spädbarnspraktiken slopas som inträdeskrav fr. o. m. nästa vårtermin, detta trots att det sitter en utredning, FÖP, som skall utreda just förpraktiken på uppdrag av skolöverstyrelsen och Kommunförbundet men som ännu inte avgivit något yttrande. Många håller på med och andra har redan gjort sin spädbarnspraktik, som nu inte längre erfordras. De känner sig lurade och vill åtminstone få tillgodoräkna sig meritpoäng för denna.

Herr talman! Vänsterpartiet komunisterna tycker att de krav som

praktikanterna ställer är rimliga och uttalar sig för att den ersättning skall utgå som svarar mot arbetets art, lägst begynnelselönen för anställda inom barn tillsynsverksamheten, och att statsbidrag skall utgå med 50 procent.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s):

Herr talman! Om man skall döma av innehållet i utskottets betänkande och de inlägg som hittills gjorts i denna socialpolitiska debatt, råder det inte några större meningsskiljaktigheter mellan partierna när det gäller socialpolitiken. Med tanke på den i stort sett tomma kammaren tycks inte heller intresset för socialpolitiken vara så stort bland riksdagens ledamöter.

Men även om det till det yttre synes råda enighet, så finns det ändå olika värderingar. Förhållandena har emellertid onekligen ändrats ganska markant sedan vi hade striderna om tilläggs pensioneringen och de stora socialpolitiska motsättningarna mellan partierna. Men, som sagt, detta betyder inte att det inte förekommer olika värderingar. Enigheten är på sitt sätt skenbar, eftersom det också förekommer en debatt om finansieringen av reformpolitiken. Den frågan behandlas självfallet inte i utskottets betänkande, men den tas upp i skattedebatten, den redovisas i det nyligen avlämnade betänkandet angående en sänkning av pensionsåldern och den ingår också i diskussionen om bostadsfinansieringen.

Jag tar inte upp detta för att kritisera motståndarpartierna, utan jag har för min del bara velat framhålla att frågan om socialpolitiken inte bara gäller reformernas genomförande, utan vi måste också vara beredda att ta konsekvenserna av de kostnader som vi ålägger medborgarna.

De ekonomiska konsekvenser som jag pekat på kommer inte att behandlas under vårriksdagen. De aktualiseras först när de frågor jag berört skall presenteras för riksdagen. Men jag anser det nödvändigt att i detta sammanhang göra klart att varje reform som kostar pengar solidariskt måste betalas av medborgarna. Det finns tendenser hos vissa politiska riktningar att skjuta kostnaderna framför sig. Det är en farlig väg -- den kan leda till att vi hamnar i samma ekonomiska situation som ett par andra länder där nyval nyligen ägt rum.

Jag är som sagt medveten om att detta inte berör dagens frågor. Men i det socialpolitiska skeendet finns det ibland tendenser till att man vill ta fördelarna och skaffa sig politisk goodwill härför, medan man är mindre intresserad av att betala. Reformerna och kostnader måste alltid vägas mot varandra för en välgrundad principiell inställning.

Utvecklingen på det sociala området har gått mycket snabbt i vårt land. Den ena reformen har avlöst den andra, och skulle man göra ett försök till summering är det inget tvivel om att 1960- och 1970-talen varit ett par årtionden med oavbrutna sociala framsteg i Sverige. Självfallet har man också utanför vårt lands gränser gjort betydande sociala landvinningar, men jag tror att man kan konstatera att Sverige fortfarande är det mest avancerade landet när det gäller socialpolitiska reformer.

Detta betyder emellertid inte att vi kan slå oss till ro där vi i dag befinner oss. Fortfarande finns det mycket stora behov att tillgodose, fortfarande finns det människor som lever under små omständigheter.

Men i stort sett kan man slå fast att de mest trängande ekonomiska behoven är tillgodosedda.

Man kan naturligtvis, såsom sker i den moderatmotion som herr Carlshamre nyss berörde, säga att det är mycket som talar för att vi borde ha någon form av allsidig utredning angående socialpolitikens samhälls-ekonomiska verkningar. Motionen syftar ju till att bereda utrymme för fortsatta sociala framsteg. Det ligger onekligen en del i vad herr Carlshamre sade, och det skulle naturligtvis vara av stort värde, om man kunde åstadkomma någonting liknande. Men vi skall vara på det klara med att det inte är någon lätt uppgift att lösa. Motionären själv pekade på att hans försök att flytta över motionen till socialutredningen inte var lämpligt beroende på socialutredningens stora arbete. Jag instämmer helt i detta. Dessutom har herr Carlshamre förklarat sig nöjd i avvaktan på att den kommitté som skall syssla med forskningsresultaten blir färdig med sitt arbete. Jag tror att man genom den kommittén kan nå fram till betydande resultat. Jag hoppas i varje fall så.

I den första avdelning som vi nu diskuterar behandlas främst familjepolitiken. På detta område föreslås i år inte några nya anslag, men jag vill påpeka att man har höjt barnbidraget från nyåret till 1 500 per barn och att man om ett par veckor kommer att dela ut ytterligare 200 kronor till varje barn såsom ett särskilt barnbidrag i syfte att stödja familjerna och stimulera ekonomin.

Jag vill i det sammanhanget även peka på den stora reform som riksdagen antog i höstas innebärande en allmän förskola. Det står således inte stilla på detta område, även om jag kan förstå att en del brinner iver att fullfölja de förslag som framlagts av familjepolitiska kommittén. Beträffande detta vill jag bara notera att överväganden görs i socialdepartementet om den återstående delen av familjepolitiska kommitténs betänkande. Men här rör det sig om ett vitt fält, och de reformer som kan tänkas bli föreslagna drar stora kostnader, om nu någon inte skulle ha tänkt på det.

Diskussionens inledning har varit mycket stillsam. Det finns följaktligen inte någon anledning för mig att gå djupare in i vad som har sagts tidigare. Utskottets vice ordförande, herr Gustavsson i Alvesta, pekade i inledningen till sitt anförande på att socialdemokraterna börjar acceptera de krav som rests bl. a. från centerpartiet om en sänkning av pensionsåldern. Ja, herr Gustavsson, jag vill bara notera att det är brukligt att socialdemokraterna, innan de binder sig för någon speciell linje, väntar på de utredningar som arbetar. Det är klok politik att vänta på att utredningar skall bli färdiga, så att man inte rusar i väg och binder sig i förväg.

Herr Gustavsson påpekade också – det vill jag gärna instämma i – att det behövs många nya tjänster på samhällets vårdområden. Jag tycker att det är bra att detta har sagts från centerpartiet, men jag vill understryka: Glöm bara inte att detta kommer att medföra kostnader för samhället. Man kan inte bara säga ja till tjänster, utan man måste också vara beredd att stå för konsekvenserna. Detta är ett av de viktigaste politiska påpekanden man kan göra, nämligen att man inte kan enbart kräva reformer, utan man måste också se till att de blir finansierade.

Sedan gjorde herr Gustavsson ett väldigt bra uttalande, nämligen att solidaritet får inte bara vara ekonomi. Man skulle också kunna räkna en hjälpande hand. Jag vill helt instämma i detta. Men jag vill ändå säga att den hjälpande handen måste innehålla ekonomi, om en människa har hamnat i ekonomiska svårigheter. Det är bra med vackra ord och fraser, men det måste även finnas ekonomiska realiteter bakom.

Herr Gustavssons inlägg i övrigt ger inte anledning till några direkta kommentarer från mig annat än då det berör reservationerna. Center- och folkpartiledamöterna har ju reserverat sig och begärt ett program för familjepolitikens utbyggnad, syftande till bl. a. en indexreglering av barnbidragen och ett införande av vårdnadsbidrag. Herr Carlshamre gav en klar dokumentation av vad utskottets ledamöter tycker om de förslagen, och jag kan nöja mig med att helt instämma i vad han sade i det avseendet. Det förkortar ju också debatten om jag inte utvecklar det ämnet vidare.

Reservationen 2 om skjutsanslag till förskolorna är också en gammal bekant. En motion av samma innebörd hade vi till bedömning under 1973 års höstriksdag. Det är alltså kort tid sedan riksdagen tog ställning, och någon anledning att frånga det beslut som då fattades finns inte. Jag nöjer mig med att peka på vad utskottet sagt i frågan. Där ges starka motiveringar till att man inte bör genomföra det förslag som framförs i motionen. Utskottet pekar bl. a. på det extra skatteutjämningsbidrag som finns att få i det här avseendet.

Även det förslag som framförs i reservationen 3, om förbättrade statsbidrag till förskolan, förekom till behandling hösten 1973, och någonting nytt har inte inträffat. De argument som gällde när riksdagen den gången inte antog förslaget gäller även i dag. Kommunalekonomiska utredningen, som har att syssla med alla statsbidrag till kommunerna, behandlar ju bl. a. den frågan.

När det gäller reservationen 4, som har en kommunistisk under-tecknare, vill jag bara säga att frågan om ersättning till praktikanter också var uppe vid höstriksdagen i fjol. Utskottet hänvisar till att frågan i princip bör lösas genom att förpraktiken integreras i studiegången och fullgörs när eleven finns inskriven på läroanstalt. På det sättet utgår det studiesocialt stöd hela tiden. Dessutom pekar utskottet på att socialförsäkringsutskottet för sin del kommer att handlägga motioner som avser de ekonomiska villkoren för dem som fullgör praktikanttjänstgöring. Därmed har jag behandlat den reservationen.

Reservationen nummer 6 gäller statsbidrag i vuxenutbildningen. Här redovisar reservanterna en i och för sig intressant inställning till frågan, men jag undrar i likhet med utskottet varför detta stöd till barnfamiljerna nödvändigtvis skall begränsas just till vuxenutbildningen. Utskottet påpekar att det föreligger behov av kortare barntillsyn även i samband med andra aktiviteter, exempelvis när föräldrarna vill gå till ett politiskt möte, till en annan ideell organisation osv. Enligt utskottets mening bör denna fråga lösas genom kommunernas försorg, genom social hemhjälp och genom familjedaghemsverksamhet. Det är klart att det är bra med stimulanbidrag, men det bör också finnas möjlighet till kommunala initiativ därvidlag.

Sedan bara ett par ord om vad som sagts under debatten i övrigt. Herr Romanus drog upp ett intressant resonemang om skillnaden i ideologiskt avseende mellan socialdemokratin och liberalerna. Jag noterade att han talade om liberal samhällssyn och att han, om jag minns rätt, inte alls nämnde ordet folkpartiet i sammanhanget. Det är ett intressant konstaterande. Jag vet att herr Romanus finns, om jag så får säga, på den s. k. liberala halvan av folkpartiet, något som jag hälsar med tillfredsställelse. Men när han hävdar att skillnaden skulle vara mindre när det gäller socialpolitiken än på andra områden, så vill jag säga att jag tror att det skulle vara lyckligt för folkpartiet om det befunne sig litet närmare oss i fråga om den ideologiska synen på samhällsfrågorna i allmänhet.

Herr Romanus sade också att liberalerna var mera intresserade av att tänka på de enskilda insatserna i samhällsarbetet. Jag vill gärna betona, att detta ingalunda är någon dålig linje. Men han beskyllde oss socialdemokrater för att vara dogmatiker. Eftersom vi rör oss på det sociala området, skulle jag vilja fråga herr Romanus: Var Gustav Möller en dogmatiker? Var Tage Erlander en dogmatiker och är Sven Aspling en dogmatiker när det gäller socialpolitiken? Det skulle vara intressant att få ett besked om hur herr Romanus ser på just dessa tre personer, som i mångt och mycket har format den sociala utvecklingen i vårt land.

I ett annat sammanhang säger herr Romanus, att det skulle vara värdefullt om man i utredningar och verksstyrelser också tog mera hänsyn till oppositionen och placerade representanter – jag förutsätter bl. a. för folkpartiet – i dessa utredningar. Det finns inte något annat land där oppositionen är så väl företrädd i utredningar som den är i Sverige. Man kan inte påstå att vederbörlig hänsyn i detta avseende inte har tagits till oppositionspartierna. Om man vore litet elak kunde man kanske säga att den socialdemokratiska regeringen bl. a. hjälpt folkpartiet på traven med ambassadörsposter, varför man inte kan påstå att regeringen misshandlat oppositionen vare sig när det gäller utredningar eller i något annat avseende.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets förslag på alla punkter.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets ordförande ville här göra gällande att vi skulle vara eniga så länge det gällde att diskutera reformerna men att stor oenighet rådde när det gällde att finansiera dem. Den bakomliggande tanken var väl att vi inte ens skulle vilja vara med och betala. Påstående är så grovt att t. o. m. det elektriska systemet reagerade på detta.

När det gäller oenigheten i fråga om bostadsfinansieringen, herr Göran Karlsson, får vi väl först se vad det är som kommer från departementet. I fråga om pensioneringens finansiering vill jag beteckna herr Karlssons påstående som något av eftertankens kranka blekhet efter det att socialdemokraterna under 15 år motsatt sig en sänkning av pensionsåldern.

Herr Göran Karlsson säger nu att det är en klok politik att vänta på en utrednings resultat. Ja, men det dröjde mer än tio år innan socialdemokraterna ville tillsätta en sådan utredning. Nej, herr Göran Karlsson, här

Torsdagen den
4 april 1974

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer*

är det bara skrammel inför ett eventuellt nyval och ingenting annat.

Herr Karlsson nämnde tjänsterna inom den offentliga sektorn. Ja, visst kostar dessa pengar. Han sade att vi måste vara beredda att satsa. Men vi har hela tiden hävdad den uppfattningen att skall kommunerna och landstingen ha möjligheter att göra dessa nödvändiga satsningar, måste vi ha ett näringsliv som ger sysselsättning för människor så att vi får ett skatteunderlag. Även socialdemokratiska statsråd har under senare tid varit ute i landet och talat om detta.

Jag sade att solidariteten inte enbart var av ekonomiskt slag; vi måste också bildligt talat räcka en hjälpande hand. Jag bortsåg inte från ekonomiska realiteter när jag klart underströk detta. Med en hjälpande hand menar jag våra attityder mot varandra.

När det gällde indexregleringen av barnbidragen anslöt sig herr Göran Karlsson i Huskvarna till herr Carlshamres uttalande. Detta uttalande gick ut på att det här endast rör sig om marginella frågor, som inte har någon betydelse för statsutgifterna. Jag vill dock påpeka att det beror på vilka barnfamiljer och vilka inkomstgrupper man ser på. Gäller det barnfamiljerna i de små inkomstlägena, då är det inte bara små, marginella delar för dessa utan det är ganska väsentligt hur barnbidraget utvecklas.

Herr CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte lägga mig i det nostalgiska samtalet om vem som var först med den ena eller andra goda idén. Av alla ofruktbara debatter finner jag nog de här upphovsrättsliga tvisterna mest ofruktbara. Jag skulle kanske kunna ha ett och annat att bidra med jag också, men jag skall nöja mig med att till enskilt studium för verkligt historiskt intresserade anbefalla motion nr 1 vid 1935 års riksdag. I den tidens termer och i den tidens motiveringar finns där förtecknat det mesta av det som sedan har blivit svensk familjepolitik.

Vi har instämt med varandra, och det är roligt när vi kan göra det. Jag skall skicka tillbaka instämmandet till herr Göran Karlsson. När han erinrar om att även de bästa reformer dess värre måste betalas så instämmer jag helhjärtat. Ta nu inte illa upp, herr Karlsson i Huskvarna, men det är som att höra en gammal fin högerman tala. Jag har ingenting emot att man erinrar om detta och skall förvisso vara med och betala.

I övrigt, herr talman, vill jag bara notera att mycket av den här diskussionen, som varit stilsam och saklig, styrker mig i min uppfattning att vi behöver en total ekonomisk översyn av hela det sociala fältet. Det är alldeles uppenbart att även här i kammaren rör vi oss på en del områden på okänd mark. När man talar om familjestödet, t. ex., vet vi nästan säkert att för väldigt många familjer de allmänna barnbidragen nästan har samma effekt som om man stoppade en dryg tia per dag i en sparbössa och sedan hämtade ut pengarna ur den var tredje månad. För många familjer är nämligen nettoeffekten av ett skattefinansierat generellt barnbidrag väldigt liten. Där är vi inte helt på okänd mark, därför att 1970 års långtidsutredning faktiskt ägnade ett avsnitt åt detta. Utredningen fann att effekterna ur konsumtionssynpunkt för barnfamiljerna av en skattefinansierad höjning av barnbidragen var mycket ringa. Om däremot samma belopp satsas på bostadstilläggen för dem det gällde

blir effekten – jämförelsevis – mycket stor.

Tyvärr var det så, och det visste vi från början, att dessa bostadstillägg genom sin konstruktion inte tål hur mycket pengar som helst. Marginal-effekterna, som var möjliga att tolerera i början, blir allt omöjligare ju större beloppen blir. Nu får vi kanske en lättnad i det genom skatteutredningens insatser och det beslut som skall följa. Då kanske man kan fortsätta ett tag till. Allt detta tillsammantaget visar dock att det är nödvändigt att så fort som möjligt få en ordentlig allmän överblick över hur de olika reformerna och stödsystemen griper in i varandra och hur de med sin finansiering påverkar totalekonomin både för dem som får del av stöden och för samhället i stort.

Herr ROMANUS (fp) kort genmäle:

Herr talman! När jag nämnde att det bör vara självklart för en minoritetsregering att visa generositet mot oppositionen och se till att den får insyn i förberedelsearbete och verkställighet, så var det min avsikt att säga någonting positivt. Jag pekade ju också på att socialutskottet i det här fallet har gått oss till mötes när det gäller insyn i just den arbetsgrupp, som sysslar med forskning på det sociala området. Men herr Karlsson i Huskvarna vore väl inte den han är, om han inte tog chansen att ändå försöka mucka gräl. Jag har inte någon anledning till det. Jag vill ändå säga att generositeten inte alltid varit så oerhört påfallande. Om man har utgångspunkten att en minoritetsregering till 100 procent skall utnämna sina egna politiker till landshövdingar, ambassadörer och liknande, och sedan någon gång gör ett avsteg från den linjen, så anser man sig naturligtvis vara oerhört generös. Men om herr Karlsson har ett sådant synsätt, så är vi nog fortfarande inte helt ense. Men på det hela taget tog jag alltså upp frågan från en positiv vinkel.

Jag kan försäkra herr Karlsson att den socialliberala syn som jag här utvecklade omfattas av hela folkpartiet. När herr Karlsson menade att det vore nyttigare för folkpartiet om vi var litet mer socialistiska på andra områden, var han väl ändå en smula ohistorisk. Vad som har hänt är ju att socialdemokratin varit tämligen liberal på det ekonomiska området - inte så liberal som vi skulle ha önskat men betydligt mera liberal än socialistisk i varje fall. Det kanske herr Karlsson är nöjd med, men det är inte alla hans partivänner.

Herr Karlsson oroar sig här för hur det skall gå med kostnaderna för de stora sociala reformerna. Jag skulle bara vilja säga i all stillsamhet: Ta inte ut några bekymmer i förskott på den punkten. Det finns ingen anledning till det. Folkpartiet har hittills alltid varit villigt att se till att vi har täckning i våra förslag för de kostnader som vi vill vara med om, och det kommer vi att se till även i fortsättningen. Men därmed inte sagt att vi till hundra procent skriver under på det sätt socialdemokraterna anser att de här frågorna skall lösas på. Men den dagen den sorgen. De problemen kommer ju ganska snart att behandlas.

Slutligen frågar herr Karlsson mig om jag anser att Tage Erlander, Gustav Möller och Sven Aspling är dogmatiker på det socialpolitiska området. Nej, tvärtom nämnde jag ju som ett exempel på motsatsen att socialdemokraterna en tid gick fram under parollen Valfrihetens samhäl-

Nr 56

Torsdagen den
4 april 1974

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer*

le. Det var väl just herr Erlander som lanserade den. Dogmatiker är de som har sagt att valfrihet är en liberal villfarelse, en liberal fälla, som socialdemokraterna skall försöka klara sig ur. Det var dem jag tänkte på, och de finns företrädna här i kammaren.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Rune Gustavsson försökte göra sig lustig över att ljuset slocknade. Jag undrar egentligen om inte ljuset skulle slockna litet oftare när herr Gustavsson talar. Det kanske vi skulle vinna på i många avseenden.

Då jag pekade på behovet av att man också tar de ekonomiska konsekvenserna, sade herr Gustavsson att låt oss se när bostadsutredningarna blir färdiga och departementet tar ställning. Men, herr Gustavsson, jag har pekat på att när det gäller pensionsåldern vill ni inte vara med om att ta ut pengar till att betala så att man kan klara den uppgiften. Det är ett konkret fall där centerpartiet söker dra sig undan det ekonomiska ansvaret. Det var egentligen det jag ville dokumentera på den punkten.

Sedan säger herr Gustavsson att det är eftertankens kranka blekhet som skulle ha gjort att socialdemokraterna nu äntligen har insett att man måste sätta pensionsåldern vid 65 år. Herr Gustavsson, det är helt felaktigt, men vi vill i varje reform som vi genomför veta att vi står på fast mark. Vi gör inte som centerpartiet – delar ut löften till höger och vänster och sedan låter andra stå för de ekonomiska konsekvenserna. Det är skillnaden, herr Gustavsson, mellan socialdemokratin och centerpartiet.

Herr Romanus förde ett resonemang om liberalismen och socialismen som jag tog upp, och när jag ställde frågan om han ansåg att Gustav Möller, Tage Erlander och Sven Aspling var företrädare för något slags dogmatisk socialism så har jag nu fått beskedet av herr Romanus att han inte anser att de är det. I så fall, herr Romanus, är skillnaden mycket liten mellan liberalerna och socialdemokraterna i vad avser den dogmatiska inställningen, ty det är ändå dessa män som har lett den socialpolitiska utvecklingen i Sverige. Därför har jag också mycket svårt att förstå varifrån herr Romanus fick sin fantasiingivelse att skillnaden i förhållande till oss skulle vara att vi uppträder dogmatiskt när det gäller socialpolitiken. Det gör vi inte, och det vet herr Romanus. Men han tyckte väl att han i avsaknad av skillnader i övrigt i uppfattningen av utskottets betänkande skulle kunna servera en sådan klyscha.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande herr Karlssons i Huskvarna första uttalande, om att ljuset borde slockna när jag talar, får jag be att herr Karlsson konkretiserar sig.

Herr Göran Karlsson tog upp två saker i sitt tidigare anförande, nämligen pensionfrågans finansiering och bostadsfinansieringen. När det gäller bostadsfinansieringen, herr Karlsson, har vi ännu inte fått se vilket förslag som kommer att framläggas efter alla de utredningar som gjorts.

När det gäller en sänkning av pensionsåldern säger herr Göran Karlsson att det är dokumenterat att centern inte vill vara med om att finansiera

denna reform. Herr Karlsson har icke kunnat dokumentera att vår utredningsmans tankegångar angående finansieringen är felaktiga. Frågan är hur mycket pengar som behöver tas ut för ändamålet.

Jag sade inte, herr Karlsson, att det är i eftertankens kranke blekhet som socialdemokraterna nu vill sänka pensionsåldern utan att det är i eftertankens kranke blekhet som socialdemokraterna för det språk om finansieringen som Göran Karlsson förde.

Herr ROMANUS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Karlsson i Huskvarna kom nu fram till att skillnaden mellan socialister och liberaler på socialpolitikens område inte är så stor, och det var precis det konstaterandet som jag började med. Vi tycks alltså vara ense även i detta stycke. Men jag nämnde som exempel på skiljaktiga attityder dels inställningen till valfriheten, viljan att anpassa sociala trygghetssystem efter individuella skillnader, dels viljan att satsa på frivilliga insatser och enskilda organisationer. Jag tror inte att herr Karlsson kan bestrida att det härvidlag finns en attitydskillnad. Men jag kan gärna hålla med om att det inte skiljer så mycket i den praktiska politiken.

Herr Karlsson var i ett tidigare inlägg inne på det förslag till stöd åt barn tillsyn i samband med vuxenutbildningen som har lagts fram både i höstas och i år. Herr Karlsson säger att detta spörsmål skall lösas genom social hemhjälp eller genom familjedaghem. Jag tror inte att det är möjligt, eftersom det blir för dyrt. Trycket på familjedaghemmen är i de flesta kommuner så stort redan från dem som behöver heltidstillsyn eller mera permanent barnomsorg, att det är fel att använda resurserna för de mera tillfälliga behov som det är fråga om i samband med vuxenutbildningen. Man bör i stället stimulera till enklare och mindre pretentiösa tillsynsformer, vilket kan ske genom ett enkelt stimulansbidrag. Självfallet finns det utrymme för kommunala initiativ, men stimulansbidraget skulle ju tillkomma med tanke på kommuner som inte tar egna initiativ.

När det slutligen gäller barnbidragen kan jag bara konstatera att herr Karlsson helt instämde med herr Carlshamre, som i sin tur sade att han inte ville vara med om att värdesäkra barnbidragen, eftersom det enligt hans mening måste finnas en handlingsfrihet. Socialdemokrater och moderater vill alltså ha en handlingsfrihet, som innebär att man eventuellt kan låta barnbidrag urholkas av prisstegringarna. Det är ett konstaterande som står kvar efter detta meningsutbyte.

Herr CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är konstigt att det skall vara så svårt att hänga med i mitt, som jag tycker, ganska enkla resonemang att om man – som både jag, herr Romanus och såvitt jag vet också herr Gustavsson i Alvesta gör – kräver att de allra största posterna på budgetens inkomstsida skall indexregleras, måste man som en logisk följd av detta vara mycket återhållsam med att även indexreglera budgetens utgiftssida. Man kan inte i alltför stor utsträckning låta utgifterna växa automatiskt men stoppa inkomsterna. Det är ett ganska enkelt resonemang.

Då säger jag att det ganska lilla utrymme man ändå anser sig ha för

Torsdagen den
4 april 1974

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer*

automatisk utgiftsstegring får reserveras för de verkligt angelägna syftena. Jag har nämnt folkpensionen som ett bra exempel – den representerar för mottagaren i många fall hela hans inkomst, som dessutom är en inkomst på existensminimivå. Den tål ingen urgröpfung. Det är däremot mycket sällsynt att de allmänna barnbidragen representerar mer än 10 procent av en barnfamiljs inkomst. Självfallet är också den posten en viktig inkomst, men ingen lär kunna göra gällande att det är lika nödvändigt att denna, som jag tillät mig kalla den, marginella del av inkomsten hänger med automatiskt i prisutvecklingen som det är att t. ex. folkpensionen gör det.

Någon av herrarna nämnde att barnbidraget ändå betyder rätt mycket för många barnfamiljer med små inkomster. Men tala då i stället om bostadstilläggen, som betyder mest i de lägena! Där familjestödet verkligen representerar en betydande del av familjens totala inkomst – och det finns sådana familjer, familjer med många barn och mycket låga inkomster – där är bostadstilläggen den alldeles överväldigande delen av det totala stödet och fortfarande inte de allmänna barnbidragen. Därmed kan vi väl ha klarat ut, att de allmänna barnbidragen från mottagarens synpunkt inte är så dominerande att det finns anledning att för deras räkning reservera det lilla utrymme vi kan ha för värdesäkring på utgiftssidan i budgeten.

Däremot har jag aldrig sagt att barnbidragen ur statsfinansiell synpunkt är marginella. Tvärtom, det rör sig om 2 700 miljoner kronor för nästa budgetår, och det är ingen marginell utgift. Med andra ord innebär det en kraftig automatisk belastning av budgeten att indexreglera barnbidragen, men det är en relativt liten hjälp för dem som skall ta emot bidragen.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! När jag instämde med herr Carlshamre beträffande indexreglering av barnbidragen var det för att vi skulle vinna tid genom att jag slapp återopå en rad av skäl som utskottet har anfört. Jag kan instämma än en gång med herr Carlshamre, när han pekar på bostadstilläggen såsom varande det mest verkningsfulla stödet till de barnfamiljer som verkligen har behov av att få ett samhällsstöd. Det är alltså detta faktum, herr Romanus, och ingenting annat som gjort att herr Carlshamre och jag har kommit på en gemensam våglängd när det gäller de här frågorna.

Herr Romanus tog också upp bl. a. frågan om valfrihet. Jag har ingen åstundan att närma mig folkpartiets ståndpunkter – tro inte att jag försöker göra det – utan vad jag närmast vill ha sagt är att jag anser att folkpartiet skulle vinna på att närma sig socialdemokratin i många avseenden. Då sluppe man kanske en hel del besvärligheter.

I fråga om valfriheten vill jag peka på en annan stor reform, där folkpartiet ställde sig vid sidan och talade om valfrihet, nämligen ATP. Den gången hade vi väldigt skilda uppfattningar, och det har vi dess bättre fortfarande i en rad frågor. Men jag är angelägen att betona att när det gäller vissa socialpolitiska insatser står vi på gemensam grundval.

Så ett par ord till herr Gustavsson i Alvesta, som gör gällande att

centerpartiets representant i pensionsålderskommittén skulle ha redogjort för hur man skall kunna klara finansieringen av ATP-delen. Men centerpartiets representant – liksom folkpartiets – vill inte ta ut de 640 miljoner per år som behövs för att klara finansieringen av ATP-delen vid en sänkning av pensionsåldern med två år. Det är realiteter, herr Rune Gustavsson, och det är ett bevis på hur centerpartiet när det gäller försöker att smita från notan.

Fru THUNVALL (s):

Herr talman! Den debatt som hittills förts i anledning av socialutskottets betänkande har rört sig över hela fältet av olika sociala reformer. Jag skall för min del ta upp en detalj – men en principiellt viktig sådan – i det komplexet.

Tillsammans med några kamrater har jag väckt en motion, nr 713, angående utbetalning månadsvis av de allmänna barnbidragen, och jag vill med några ord kommentera utskottets motivering till avstyrkandet av motionen. Utskottet åberopar en utredning, som har i uppdrag att göra en teknisk genomgång av den framtida utformningen och administrationen av bostadstilläggen, och anser att resultatet av den översynen först måste avvaktas. I dagens läge har jag svårt att förstå kopplingen mellan bostadstilläggen och barnbidragen, som ju vår motion avser.

Det är riktigt att familjepolitiska kommittén på sin tid föreslog en samordning av utbetalningen av barnbidragen och bl. a. de statliga och statskommunala bostadstilläggen, men då inte enbart av besparingsskäl som utskottet nu vill göra gällande. Familjepolitiska kommittén syftade till en förbättrad ekonomisk situation för de sämst ställda barnfamiljerna genom en sammanslagning av de båda bidragsformer som jag här nämnt och en differentiering av detta familjestöd efter inkomst. Som de flesta av oss vet, blev beslutet sedermera att man skulle skilja på dessa två typer av bidrag avseende barnfamiljerna. Barnbidragen skulle alltså utgå med samma belopp oavsett inkomst, medan bostadstilläggen, såväl de statliga som de statskommunala, skulle utbetalas för sig och differentieras. Vi vet ju också att diskussionen har gällt till vem dessa bostadstillägg skulle eller skall utbetalas – till husvärderna eller barnfamiljerna – vilket också kan ha bidragit till att familjestödet fick denna uppdelning.

Utskottet konstaterar mycket riktigt beträffande bostadstilläggen att dessa utbetalas månadsvis. Nu är det ju så att även andra typer av bidrag, t. ex. pensioner, utbetalas varje månad. Jag kan just nu bara erinra mig barnbidragen som exempel på bidrag som alltså utges kvartalsvis – som jag förmodar därför att man en gång började så.

Vi motionärer anser – liksom familjepolitiska kommittén gjorde – att barnbidragen lika väl som bostadstilläggen bör få ingå i barnfamiljernas månatliga budget, på samma sätt som övriga inkomster man har att räkna med. Det skulle möjliggöra en jämnare ekonomisk planering.

Barnbidragen har höjts på senare år, och för närvarande utgör de för varje barn 1 500 kronor per år eller 125 kronor i månaden. Jag har anledning förmoda att det blir ytterligare höjningar även framgent. För en familj med t. ex. tre eller fyra barn skulle det, som jag har sagt, ges möjlighet till en god ekonomisk planering om barnbidragssumman i

Torsdagen den
4 april 1974

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer*

likhet med de statliga och statskommunala bostadstilläggen, som i kronor inte behöver utgöra en större andel, fick läggas in i den månatliga budgeten. Det framstår som självklart att det för barnfamiljerna måste vara lättare att planera för en jämn konsumtion om barnbidragen utbetalas varje månad i stället för kvartalsvis, som nu sker.

Omläggningen borde vara naturlig. Men jag kan, herr talman, inte se utskottets sammankoppling av de bidrag jag nämnt som naturlig med tanke på den behandling som frågan har fått sedermera. Jag kan därför inte förstå hur denna fråga skall kunna lösas av den s. k. bostadstilläggsgruppen. Eftersom utskottet säger att utredningens förslag snart föreligger, kan jag givetvis vänta och se, varefter "den i motionen upptagna frågan ånyo aktualiseras" -- för att citera utskottet.

Jag väntar alltså och har för dagen inget yrkande.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1-3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 4

M o m. 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustavsson i Alvesta begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 4 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustavsson i Alvesta begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 204

Nej - 109

Avstår -- 1

Punkterna 5-8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 9

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustavsson i Alvesta begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 9 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustavsson i Alvesta begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 203
Nej — 112
Avstår — 1

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Romanus, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

M o m. 3

Herr TALMANNEN anförde: Propositioner ställs först i fråga om utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

H e m s t ä l l a n

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av fru Marklund, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Nordlander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 9 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av fru Marklund.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Nordlander begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 297
Nej — 17
Avstår — 2

Torsdagen den
4 april 1974

Hälso- och sjuk-
vård, m. m.

Motiveringen

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels den i reservationen nr 5 av herr Romanus anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

M o m. 4

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10

M o m. 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Carlshamre m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Carlshamre begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 10 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Carlshamre m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Carlshamre begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	238
Nej	—	72
Avstår		3

Punkten 11

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 12

Hälso- och sjukvård, m. m.

Herr TALMANNEN yttrade:

Överläggningen rörande punkten 12 får omfatta även punkterna 13—29 samt socialutskottets betänkande nr 8. Yrkanden får framställas beträffande samtliga nu nämnda punkter i socialutskottets betänkande nr 5. Yrkanden beträffande socialutskottets betänkande nr 8 får framställas först sedan detta betänkande föredragits.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 19 (Bidrag till S:t Lukasstiftelsen)

Kungl. Maj:t hade under punkten F 5 (s. 97) föreslagit riksdagen att till Bidrag till S:t Lukasstiftelsen för budgetåret 1974/75 anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1974:1014 av fru Swartz m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen till Bidrag till S:t Lukasstiftelsen för budgetåret 1974/75 anvisade ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 100 000 kronor förhöjt anslag av 200 000 kronor.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:1014 till Bidrag till S:t Lukasstiftelsen för budgetåret 1974/75 anvisade ett anslag av 100 000 kronor.

Reservation hade avgivits

7. beträffande medelsanvisningen av herr Romanus (fp) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1974:1014 till Bidrag till S:t Lukasstiftelsen för budgetåret 1974/75 anvisade ett anslag av 200 000 kronor.

Punkten 20 (Allmän hälsokontroll)

Kungl. Maj:t hade under punkten F 6 (s. 98 och 99) föreslagit riksdagen att till Allmän hälsokontroll för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 1 630 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:211 av herrar Bengtsson i Göteborg (c) och Pettersson i Örebro (c) samt

1974:290 av herr Åkerfeldt m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om skapandet av sådana rutiner inom den allmänna dispensär- och skärmbildsundersökningen att invandrare tillförsäkrades sådan undersökning snarast efter invandringen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Allmän hälsokontroll för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 1 630 000 kronor,

2. att riksdagen beträffande handikappuppsparande verksamhet skulle avslå motionen 1974:211,

3. att riksdagen beträffande skärmbildsundersökning av invandrare skulle avslå motionen 1974:290.

Reservation hade avgivits

8. beträffande skärmbildsundersökning av invandrare av herrar

Torsdagen den
4 april 1974

Hälso- och sjuk-
vård, m. m.

Gustavsson i Alvesta och Andreasson i Östra Ljungby samt fröken Andersson och fru Wigenfeldt (samtliga c) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1974:290 gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört.

Punkten 22 (Hälsovårdsupplysning)

Kungl. Maj:t hade under punkten F 8 (s. 101–103) föreslagit riksdagen att till Hälsovårdsupplysning för budgetåret 1974/75 anvisa ett reservationsanslag av 5 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:82 av herr Björk i Gävle m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till lagstiftning om upplysningsplikt om tobakens skadeverkningar,

1974:110 av herr Nilsson i Agnäs (m) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag till lagstiftning i syfte att förbjuda rökning i restauranger, offentliga samlingslokaler och skolor, på sjukhus och i flygplan,

1974:213 av herr Helén m. fl. (fp) vari, såvitt här var i fråga, hemställdes att riksdagen under socialdepartementet för budgetåret 1974/75 anvisade till utökad upplysning om effekten av berusningsmedel 1 000 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag under F 8 Hälsovårdsupplysning,

1974:698 av herr Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt här var i fråga, hemställdes att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 1 bil. 7 beslutade att under punkten F 8 Hälsovårdsupplysning för budgetåret 1974/75 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 1 000 000 kronor förhöjt anslag av 6 500 000 kronor,

1974:712 av herr Romanus m. fl. (fp) vari hemställdes

a) att riksdagen under F 8 Hälsovårdsupplysning (bilaga 7 till prop. 1974:1) skulle anslå 1 513 000 kronor till anslag till NTS och till upplysning om tobakens skadeverkningar samt att anslaget under F 8 justerades uppåt i erforderlig omfattning för att bereda utrymme härför,

b) att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att förslag till program för åtgärder mot tobaksskadorna, grundat på tobaksutredningens förslag, framlades till 1974 års riksdag,

1974:1335 av fru Nilsson i Kristianstad m. fl. (c) vari, såvitt här var i fråga, hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att förslag om förbud mot alla former av reklam för tobak snarast möjligt framlades samt

1974:1338 av herr Sellgren m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen beslutade

a) att hos Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för kraftigt ökad

informationsverksamhet särskilt i de yngre åldrarna,

b) att hos Kungl. Maj:t anhålla att socialstyrelsen gavs i uppdrag att utreda förutsättningarna för uppställande av maximigränser för i tobaksröken ingående giftiga ämnen samt i övrigt i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande tobaksfrågan i anledning av motionen 1974:82, motionen 1974:110, motionen 1974:712, motionen 1974:1335, såvitt här var i fråga, och motionen 1974:1338 gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförde om ett program för åtgärder mot tobaksrökning,

2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:213 och motionen 1974:698, både motionerna i motsvarande del, samt motionen 1974:712, i den mån motionen inte besvarats genom vad utskottet under 1 hemställt, till Hälsovårdsupplysning för budgetåret 1974/75 anvisade ett reservationsanslag av 5 500 000 kronor.

Reservation hade avgivits

9. beträffande medelsanvisningen (i vad avsåg upplysningsverksamhet om alkohol, narkotika, sömnmedel, lugnande medel m. m.) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Romanus (fp) och Andreasson i Östra Ljungby (c), fröken Andersson (c) samt herr Karlehagen (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1974:213 och motionen 1974:698, båda motionerna i motsvarande del, samt med avslag på motionen 1974:712, i den mån motionen inte besvarats genom vad under 1 hemställdes, till Hälsovårdsupplysning för budgetåret 1974/75 anvisade ett reservationsanslag av 6 500 000 kronor.

Punkten 28 (Viss krigssjukvårdsutbildning m. m.)

Kungl. Maj:t hade under punkten H 8 (s. 148–150) föreslagit riksdagen att till Viss krigssjukvårdsutbildning m. m. för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 2 355 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1974:1008 av herr Karlehagen m. fl. (c, m, fp) vari hemställdes att riksdagen under socialhuvudtiteln, punkten H 8, Viss krigssjukvårdsutbildning m. m. till specialkurser för läkare och sjuksköterskor i bistånds- och katastroftjänst anvisade ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 200 000 kronor förhöjt anslag.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:1008 till Viss krigssjukvårdsutbildning m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 2 355 000 kronor.

Reservation hade avgivits

10. beträffande medelsanvisningen (i vad avsåg specialkurser för hälso- och sjukvårdspersonal inom bistånds- och katastrofutbildningen för värnpliktiga m. fl.) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Romanus (fp) och Andreasson i Östra Ljungby (c) samt fröken Andersson (c) och fru Wigenfeldt (c) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1974:1008 till Viss krigssjukvårdsutbildning m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 2 555 000 kronor.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag skall i detta avsnitt endast kommentera en reservation vid socialutskottets betänkande nr 5, nämligen reservationen 9 under rubriken F 8. Hälsovårdsupplysning. De övriga reservationerna kommer herr Karlehagen att ta upp till behandling.

Upplysning och information om alkohol och narkotika är av sådant intresse att man väl allmänt inser att stora insatser måste göras. Om socialstyrelsen skall kunna genomföra den informationsdrive som man har tänkt sig, räcker inte de av departementschefen föreslagna medlen. Vi har därför i reservationen 9 yrkat att beloppet skall höjas med 1 miljon, så att vi kan få till stånd en ökad upplysning på detta område.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen 9.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ÅKERLIND (m):

Herr talman! I socialutskottets betänkande nr 5 har vi från moderata samlingspartiets sida ingen reservation under punkterna 12–29, som vi nu behandlar. Jag vill därför yrka bifall till utskottets hemställan på alla dessa punkter. Jag vill utöver detta bara helt kort kommentera ett par punkter.

Det gläder mig att utskottet har kunnat enas om att räkna upp anslaget till socialstyrelsen med 90 000 kronor för att Övervakarnas riksförbund skall få de i motionen 695 begärda pengarna. Det är en liten summa om man ser till de sammanlagda utgifter som vi har att behandla, men jag tror att det är mycket väl använda pengar.

Vidare är jag glad över den rätt starka skrivning som utskottet har enats om under punkten 22 med anledning av en rad motioner om tobaksbruket. I skrivningen begärs att Kungl. Maj:t utan dröjsmål skall ge riksdagen tillfälle att ta ställning till ett program för att få till stånd en minskning av tobakskonsumtionen. Det är en bra beställning.

Utskottets betänkande nr 8 debatteras också i det här sammanhanget. Där har vi i reservationen 1 tillstyrkt motionen 439 av herr Nygren m. fl., som vill ha en utredning om hälsocentrumläggningar – särskilt om möjligheten att förlägga en sådan till Vindelområdet. Den här frågan väcktes väl första gången i riksdagen år 1970 när fröken Stenberg och herr Larsson i Umeå stod som första namn på motioner i ärendet.

Allmänna beredningsutskottets borgerliga ledamöter tillstyrkte motionen, medan socialdemokraterna i utskottet reserverade sig för avslag och fick riksdagsmajoriteten att bifalla reservationen och alltså avslå motionen. När frågan väcktes på nytt år 1971 föranledde den en omfattande remissbehandling. Slutet blev att riksdagen då fattade ett beslut om att frågan skulle utredas. Utredningen anförtroddes åt kommittén för planering av turistanläggningar och friluftsområden m. m. I sitt nu avgivna betänkande har kommittén sagt att man inte kunnat ta upp denna fråga därför att kommittén inte haft den sammansättningen att sjukvårdsfrågor kunnat behandlas inom densamma. Kommittén uttalar emellertid att det torde vara en angelägen fråga att utreda.

Utskottets majoritet avstyrker nu ånyo utredningskravet, som utskottet och riksdagen ställde sig bakom år 1971. Jag kan inte finna att utskottsmajoritetens ställningstagande är konsekvent eller att det är riktigt vare sig med utgångspunkt i praktiska eller sakliga ståndpunkter. Behovet av sådana här anläggningar kommer säkert att öka vartefter, och behovet av arbetstillfällen i Vindelådalen är dokumenterat. Möjligheten att förlägga en hälsocentrumanläggning dit bör utredas, enligt reservanternas mening, och det finns ingen anledning att vänta. Herr talman! Jag kommer att yrka bifall till reservationen 1 i betänkandet nr 8.

I reservationen 3 i samma betänkande begär vi ett program för den fortsatta utbyggnaden på hälso- och sjukvårdens område. Vi menar att med en central ramplanering skulle ett bättre utnyttjande av vårdresurserna komma till stånd. Det är en gammal bekant fråga, som vi har talat om tidigare, och jag kommer att yrka bifall också till reservationen 3.

Även reservationen 6 behandlar en fråga som varit uppe tidigare i år, och den gäller önskemålet om en utredning av verkningarna av enhetstaxereformen. Vi vill ha utrett vilka verkningar enhetstaxereformen har fått och vad som kan göras för att motverka eventuella negativa verkningar bl. a. när det gäller väntetider och vårdkontinuitet. Tidigare har man med visst fog kunnat säga att enhetstaxereformen inte hunnit verka så länge att det gick att dra bestämda slutsatser om konsekvenserna. Men nu har den här reformen varit i kraft så länge att det argumentet inte längre är giltigt. Trots det vill utskottsmajoriteten inte att de eventuella negativa effekterna av enhetstaxereformen skall undersökas och utvärderas. Jag beklagar detta, och jag kommer att yrka bifall till reservationen 6 vid betänkandet nr 8.

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Vi har på senare tid fått många vittnesbörd om hur den svenska vårdapparaten fungerar. Det är starkt personliga vittnesbörd från människor som har sett vårdapparaten nerifrån, inte som vårdare eller som administratörer, utan som själva har upplevt vårdsituationen i sin egenskap av patient eller vårdtagare. Jag tänker t. ex. på Tora Dahls bok "När jag var sjuk", på Malin Lindbloms "Brev till en medpatient" och på Arne Lindgrens "Svart dagbok".

Som en röd tråd i den här debatten och i de här personliga inläggen går anklagelsen att vården har blivit alltför teknisk, att patienterna betraktas som objekt, produkter eller enheter, att de saknar kontakt med

Torsdagen den
4 april 1974

*Hälso- och sjuk-
vård, m. m.*

vårdpersonalen och att deras psykiska situation i vården lämnas åsido.

Jag har i en motion till årets riksdag, liksom i en motion till förra årets riksdag, försökt att utgå från den här bilden av sjukvården ur patientens synvinkel. Man finner då att sjukvården för den enskilde medför en kolossal tidsåtgång. Han får vänta på behandling under lång och oviss väntan i hemmet. Också vid sjukhusbesöken blir väntan ofta lång och psykiskt pressande. Han kan inte ge, och får inte heller, en tillräcklig och en tillräckligt begriplig information om sitt eget hälsoläge. Tiderna för kontakt och samtal med vårdpersonalen är för knappa, och man tar liten eller ingen hänsyn till patientens psykiska situation.

Det finns naturligtvis stora variationer härvidlag. Vissa människor har en sådan balans och en sådan psykisk styrka att de inte känner av de här problemen. Andra människor har svårare att uttrycka sig, svårare att förstå, och de känner sig därför ofta mera utlämnade och känner oftare ångest inför sjukdomssituationen. Dessa senare människor tror jag sammanfaller med dem som man brukar kalla "de politiskt fattiga".

Jag vill säga, herr talman, att det mot den bakgrunden var med stor tillfredsställelse som jag lyssnade till socialministerns deklaration i hans inledande anförande tidigare i dag, där han talade om ett utredningsarbete som skulle skapa mera av mänskliga kontakter inom sjukvården, som skulle kunna skapa mera av läkarkontinuitet, och om jag hörde rätt sade han att han räknade med att 80 procent av sjukvårdsbehovet skulle kunna tillgodoses i patientens hemmiljö.

Låt mig omedelbart säga att jag tycker det är en sympatisk målsättning. Det är samma målsättning som jag har haft i mina motioner år 1973 och år 1974.

Däremot tror jag att detta belyser diskrepansen mellan teori och verklighet på det här området. Vi har som politiker från olika partier en målsättning att skapa ett mänskligare vårdssamhälle, men de många personliga vittnesbörd som vi har fått om hur vården faktiskt fungerar talar ett annat språk. Slutsatsen kan inte bli mer än en: vi måste arbeta vidare på detta område och som politiker ta vårt ansvar. Eller, för att citera Tora Dahl om hennes erfarenheter: "Det är sådant som man inte kan glömma." Vi politiker får inte glömma hur vårdssituationen upplevs av enskilda människor!

Det finns, som jag ser det, tre centrala bakgrundsfaktorer när man skall bedöma sjukvårdspolitikerna i Sverige.

Den första är utslagningseffekterna på arbetsmarknaden. De i praktiken ständigt hårdnande kraven på effektivitet och produktivitet i arbetslivet tenderar att slå ut människor som är relativt sett sämre utrustade. Många av dem som av dessa skäl stötts bort från arbetsmarknaden får möta vårdssamhället i olika former. Det kan gälla den stressade arbetstagarens behov av psykisk vård, den friställdes eller den drogberoendes behov av vård. Den självklara slutsatsen är att ett mänskligare arbetsliv där färre människor stöts ut också skulle leda till ett mindre vårdbehov.

Den andra utgångspunkten är självfallet det stigande antalet åldringar och det därmed stigande vårdbehovet. Här har man sedan länge varit ense om att prioritera åldringsvården. Det har gällt både den statliga sjuk- och

hälsovårdspolitiken och insatser på det kommunala och det landstingskommunala området. I min egen liberalt styrda hemkommun Göteborg har vi gjort betydande sådana satsningar. Men det stigande antalet åldringar betyder ändå att man inte har kommit i kapp de problem som finns.

Den tredje utgångspunkten för att bedöma vårdpolitiken är en problematik som jag vid flera tillfällen har tagit upp här i riksdagen, nämligen de långa väntetiderna i olika vårdinrättningar. Får jag bara påminna om att i slutet av 1960-talet uppgick den genomsnittliga väntetiden inom öppenvården till ungefär en månad. Denna väntetid ökade till 49 dagar år 1970, och 1971 hade den genomsnittliga väntetiden inom öppenvården ökat till 60 dagar. År 1972 var den genomsnittligt 72 dagar. Det här är alltså en mycket drastisk ökning av väntetiden inom den öppna sjukvården, och den står också i motsatsställning till den bild som i flera omgångar har tecknats av de ansvariga, att man hade anledning räkna med att väntetiderna skulle sjunka framöver.

Vi känner också väl till att det är rätt stora variationer mellan olika delar av sjukvården på detta område. Ögonklinikerna och gynekologin är två exempel på specialiteter där väntetiderna är mycket långa. Dessutom förstärks effekten av de långa väntetiderna genom att man i många fall kräver remiss också inom öppenvården.

Herr talman! Detta är ett försök att relativt kortfattat teckna en bild av sjukvårdssituationen av i dag. Det finns inslag i den här bilden som kontrasterar mot den litet glättade bild som de ansvariga på sjukvårdsområdet stundtals försöker frammana. Vi skall ha klart för oss att trots de betydande satsningar som särskilt under 1960-talet har gjorts inom sjuk- och hälsovården så medför de bestående bristerna stora sociala, ekonomiska och mänskliga problem. Mycket kan ytterligare göras, särskilt för att säkerställa respekten för människovärde och för den personliga integriteten på vårdsidan.

Mot denna bakgrund är det självklart att också rikspolitikerna måste ta sin del av ansvaret. Vi kan inte skjuta ifrån oss dessa frågor genom en hänvisning till sjukvårdshuvudmännen.

I socialutskottets betänkande nr 8, där dessa problem i första hand diskuteras, redovisas det planeringsarbete som pågår på sjukvårdsområdet. Många olika organ – socialdepartementet, socialstyrelsen, SPRI – arbetar med långtidsplaner och program för hela eller delar av sjukvården. Den viktigaste delen av detta programarbete är sannolikt det förslag till principprogram, kallat Hälso- och sjukvård inför 80-talet, som i höstas lades fram av socialstyrelsen. Huvudtanken i förslaget är att så mycket som möjligt av vården skall bedrivas utanför sjukhus och sjukhem i den s. k. primärvården. Det innebär ett krav på utbyggnad av öppenvård och vård i hemmet. De båda övriga nivåerna – länsjukvården och regionssjukvården – skulle därigenom avlastas en del av de vårduppgifter de har i dag. Den första och naturliga kontakten med vårdapparaten bör bestå i besök hos en allmänläkare, på ett jourdistrikt eller en läkarcentral.

Det här är, mot bakgrunden av vad jag sade i inledningen av mitt anförande, naturligtvis en rimlig och från mina utgångspunkter sympatisk

Torsdagen den
4 april 1974

*Hälso- och sjuk-
vård, m. m.*

målsättning. Jag tror att det är mycket viktigt att få diskutera detta. Men jag har observerat att tanken tydligen är att socialstyrelsen med det här betänkandet och remissyttrandena som grund skall göra någon sorts policyförklaring i fråga om den framtida sjukvårdspolitiken. Jag noterade, att bland remissinstanserna fanns egendomligt nog också de politiska partierna. Enligt min uppfattning är det naturligt att riksdagen får ta politisk ställning till detta. Det kan inte vara rimligt att vi som valda representanter till ett statligt ämbetsverk skall avstå beslutanderätten i en för medborgarna så central fråga som hur den framtida sjukvården skall se ut. Jag vill därför gärna fråga socialministern, som är närvarande i kammaren: Kommer riksdagen att få ta ställning till och ansvar för den framtida sjukvården sådan den tecknas i socialstyrelsens principprogram?

Får jag därefter, herr talman, säga några ord om de betänkanden där denna problematik behandlas, i första hand socialutskottets betänkande nr 8. Det är ett utförligt och relativt ambitiöst betänkande, och jag tycker att min egen motion, som delvis är en upprepning av min motion från förra året, har fått en utförligare och något mera förstående behandling den här gången.

Får jag först säga ett par ord om hälsovårdsupplysningen, där utskottet på åtminstone en punkt intar en glädjande positiv ståndpunkt. Det gäller tobakens skadeverkningar. På detta område har det på senare tid skett en rätt snabb attitydförändring. Man talar nu om rökfria miljöer och om en röknegativ inställning, och man vill aktivt informera om tobakens skadeverkningar. Man kan också konstatera att det på andra områden – exempelvis när det gäller olika trafikföretag – gjorts insatser mot de negativa effekterna av rökningen. Jag tycker alltså att det är en bra ståndpunkt som socialutskottet intagit på den här punkten. Mindre tillmötesgående har utskottet varit när det gällt hälsoupplýsning om andra gifter – alkohol och narkotika. Men eftersom det kommer en särskild debatt kring den problematiken, skall jag nu bara yrka bifall till reservationen 9 i socialutskottets betänkande nr 5.

Sedan när det gäller sjukvårdsbetänkandet skall jag i all korthet ta upp ett par punkter.

Jourverksamheten inom sjukvården har uppmärksamats i debatten. I bl. a. Läkartidningen har man påpekat den allmänmänskligt otillfredsställande ordningen att människor arbetar under långa tider – i vissa fall en dag plus en natt plus ytterligare en dag – utan något egentligt uppehåll. Det här är självfallet en fara, särskilt i en situation där joursystemet på grund av de förlängda väntetiderna inom öppenvården har kommit att utnyttjas i större utsträckning.

Utskottet nöjer sig här med att hänvisa till läkarbristen och går inte in på de organisatoriska lösningar som vore möjliga.

I fråga om kostnadsaspekten och kostnadsansvaret för sjukvården är utskottet mera lakoniskt. Man anser inte ens att de angivna problemen är värda att beaktas av den utredning som skall överväga kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna. Man vill inte förstå att resursfrågorna eller resursallokeringen – för att använda ett fint ord – måste vara avgörande för möjligheten att lösa sjukvårdens problem i

framtiden. Både socialstyrelsens och SPRI:s bedömningar visar för övrigt hur avgörande de samhällsekonomiska prioriteringarna är för möjligheten att klara det framtida vårdbehovet. Med de luckor och brister som finns i vårdapparaten och som bl. a. de vittnesbörd som jag tidigare relaterade visar kommer vi förvisso att behöva ta itu med dessa frågor framöver, och riksdagen kommer inte att kunna svära sig fri från sin del av ansvaret.

Herr talman! Låt mig i detta sammanhang bara till sist säga att vi har haft en rätt lång diskussion om vad den s. k. sjukvårdsreformen kan ha haft för effekt på sjukvårdssituationen. Jag tror inte att det är fullständigt klarlagt, men jag skall inte dra i gång en lång debatt om det i dag. När jag yrkar bifall till den reservation som tar upp frågan om en översyn av enhetstaxereformen, får det alltså inte tolkas så att jag skulle mena att denna reform är boven i dramat när det gäller en del av de brister inom sjukvården som finns. Det är bara med målsättningen att vi skall få en säkrare information på det här området som det vore rimligt att man undersökte effekterna av enhetstaxereformen.

Herr talman! Jag skall inte ställa några yrkanden. Yrkanden beträffande det som jag egentligen har berört, nämligen socialutskottets betänkande nr 8, skall ju ställas senare.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Beträffande den direkta fråga som herr Molin ställde till mig vill jag bara i korthet hänvisa till huvudtiteln. Där har vi behandlat socialstyrelsens utredningar och ganska ingående redovisat utredningarnas intentioner och utformning. Jag avser självfallet att återkomma till dessa vitala frågor i fortsättningen. I den mån riksdagens ställningstagande i särskilda fall kommer att erfordras är det helt naturligt att sådana frågor kommer att föreläggas riksdagen.

Fröken ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag skall säga några ord om hälsocentrum i Vindeln, den fråga som behandlas i socialutskottets betänkande nr 8. Herr Åkerlind har utförligt redogjort för frågans tidigare behandling, och jag skall inte upprepa det. Men han fullföljde inte sin berättelse ända fram till slutet.

Det är riktigt att kommittén för planering av turistanläggningar och friluftsområden inte tog upp frågan av de skäl som herr Åkerlind anförde. Det viktiga är emellertid att kommittén klart säger ifrån att "det föreligger ett växande behov av att rehabilitera nedslitna människor eller att ge konvalescentvård efter den egentliga sjukvårdsbehandlingen". Kommittén säger också att behovet av hälsocentra kommer att öka och fortsätter: "Det torde därför vara en angelägen fråga att utreda hur sådana anläggningar bör kunna utformas och lokaliseras. Enligt kommitténs uppfattning bör regeringen i samråd med huvudmännen för sjukvården låta utreda frågan vidare."

Kommitténs förslag i detta avseende lika väl som på övriga områden som behandlas i betänkandet är nu föremål för remissbehandling. I det läget har utskottsmajoriteten i enlighet med praxis ansett att det inte finns anledning för riksdagen att också beställa en utredning. Därvidlag delar centerrepresentanterna i utskottet utskottsmajoritetens uppfatt-

Torsdagen den
4 april 1974

*Hälso- och sjuk-
vård, m. m.*

ning.

När det gäller själva sakfrågan är det emellertid litet svårt att utläsa vad utskottet egentligen vill – man vill inte ta någon ställning alls. Vi anser att det finns anledning för utskottet att klart uttala sig för att en utredning bör komma till stånd och att man vid frågans fortsatta behandling skall pröva förläggning till Vindeln av ett hälsocentrum.

Bakgrunden till kravet på ett hälsocentrum i Vindeln är bl. a. sysselsättningspolitisk. En av förutsättningarna vid beslutet om att inte bygga ut Vindelälven var att bygden skulle tillföras andra arbetstillfällen, och de motioner som är väckta i frågan har också kommit till av det skälet. Nu är Vindeln en lämplig förläggningssort även i andra avseenden. Vindeln ligger väl till geografiskt, nära universitetet, där det finns en medicinsk fakultet, och nära Umeå regionsjukhus. Reservanterna i reservation 2 anser att den uppfattningen borde ha kommit klart till uttryck i utskottets motivering. Det är alltså motiveringen som skiljer oss åt.

Herr talman! Jag återkommer till yrkandena senare.

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! I mitt anförande kommer jag att behandla frågan om skapandet av ett hälsocentrum i Vindeln.

Bakgrunden till detta ärende är välkänd för alla. Våren 1970 fattade regeringen beslutet att Vindelälven skulle lämnas orörd av kraftverksutbyggnader och att detta beslut var att betrakta som slutgiltigt för överskådlig framtid. Med beslutet följde löftet att varaktiga arbetstillfällen skulle skapas för befolkningen som en ersättning för den sysselsättning en utbyggnad skulle ha gett.

I linje med detta löfte lämnades till 1971 års riksdag en femparti-motion om en hälso- och rekreationsanläggning i Vindeln. Motionen syftade till en brett upplagd verksamhet med förebyggande hälsovård, rehabilitering, konvalescentvård och mera semesterinriktade aktiviteter. Verksamheten vid detta s. k. hälsocentrum skulle vidare kopplas samman med den medicinska forskningen vid Umeå universitet. Motionen överlämnades till Arne Petterssons turistutredning.

Så här i efterhand kan man väl erkänna att den breda upplägningen av skissen till ett hälsocentrum med sjukvård, rehabilitering och ren semesterinriktning var att gapa över för stora områden. Bl. a. uppstod svårigheten att hitta lämplig huvudman för att driva en sådan anläggning.

Turistutredningen har i det betänkande som avgavs i december 1973 behandlat frågan om s. k. hälsocentrum i Vindeln. Utredningen framhöll att motionskravet innebär en anläggning som till väsentlig del är att hänföra till sjukvårdens område och förordade en utredning med sjukvårdsexpertis och representanter för sjukvårdshuvudmännen.

I motion 439 till årets riksdag har motionärerna dragit konsekvenserna av detta turistutredningens ställningstagande och med inriktning på rehabilitering och konvalescentvård begärt en utredning om hur verksamheten lämpligen bör bedrivas och vem som skall stå för huvudmannaskapet. Denna motion har behandlats av socialutskottet, där utskottsmajoriteten föreslår avslag på motionen. Mot detta beslut har folkpar-

tiets, moderaternas och vpk:s representanter reserverat sig. Jag måste konstatera att centern inte har anslutit sig till denna reservation. Enligt uppgift har det inträffat något som man brukar kalla för olycksfall i arbetet, men detta går mycket bra att rätta till genom att centerns riksdagsgrupp stöder reservation nr 1 i omröstningen här i kammaren. Skillnaden är att reservation nr 1 föreslår en utredning medan reservation nr 2, trots välvillig skrivning, innebär att riksdagen inte skall ta något initiativ.

Som jag sade inledningsvis har detta ärende en bakgrund som sträcker sig tillbaka till beslutet att Vindelälven skall skonas från utbyggnad. Men jag vill också lägga till en del andra synpunkter.

Påfrestningen på människan är mycket stor i dagens industrialiserade samhälle, och många dukar under för de sjukdomar som vi närmast förbinder med det uppdrivna tempot och stressen. För att rehabilitera och hela behövs anläggningar som skiljer sig från den konventionella sjukvårdens. Det behövs en speciell typ av anläggningar, där närheten till naturen och tillgång till värdefull miljö är viktiga beståndsdelar i vården. Vindeln är mycket väl rustat i detta hänseende, och kommunikationerna är mycket goda.

I skisserna på ett hälsocentrum i Vindeln finns tanken på en profilering genom att lägga en betydande del av verksamheten inom områdena socialmedicin, arbetsmedicin och hygien. Umeå universitet är intresserat av projektet, och de institutioner som där ligger närmast till för ett samarbete när det gäller vård och forskning är institutionerna för socialmedicin och arbetsmedicin. Även på den naturvetenskapliga fakultetens område finns både resurser och inte minst vilja, som kan nyttiggöras för ett hälsocentrum i Vindeln.

Landsting, kommun och befolkningen i Vindelådalen ställer sig helt bakom tanken på ett hälsocentrum i Vindeln. Ett Kungl. Maj:ts utredningsuppdrag bör knyta an till de grupper som jag räknat upp: universitetet, landsting och kommun. Vardera har viktiga delar att ge för ett förverkligande av hälsocentrumet.

Herr talman! Det är ett viktigt beslut riksdagen går att fatta i detta ärende. Om riksdagen fattar beslut i enlighet med reservationen 1 för man frågan om en i många hänseenden unik rehabiliteringsinrättning närmare sin lösning. Detta är viktigt från samhällets synpunkt. Men kanske viktigast av allt är att skapandet av ett hälsocentrum i Vindeln blivit något av en symbolfråga, och befolkningen i Vindelådalen följer frågans avgörande här i riksdagen med spänt intresse. Nu mätes riksdagens goda vilja då det gäller att infria löftena om nya arbetstillfällen i denna bygd.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 1 i utskottsbetänkandet.

Fröken ANDERSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ångström var generös och erbjöd alla centerpartister att rösta på reservationen 1. Jag skall vara lika generös och erbjuda alla folkpartister att rösta på reservationen 2, sedan reservationen 1 har fallit. På det sättet kan de ändå ge sin uppfattning till känna i själva

Torsdagen den
4 april 1974

Hälso- och sjuk-
vård, m. m.

sakfrågan. Det är väl det väsentligaste, för i sakfrågan är vi ju helt överens, vilket också framgår av reservationerna.

När det gäller frågan om sysselsättningen i Vindeln sade jag i mitt första anförande att på den punkten är vi helt överens. Det är just av den orsaken som vi har skrivit en så stark motivering.

Herr ÅNGSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det väsentliga är att riksdagen tar ett initiativ i frågan. Jag sade tidigare att centerns reservation innehöll en välvillig skrivning, men den föreslår avslag på motionen och att frågan inte skall föranleda någon riksdagens åtgärd. Det är skillnaden mellan de båda reservationerna: den ena föreslår ett initiativ från riksdagen, den andra föreslår att riksdagen inte skall göra någonting i frågan.

Fröken ANDERSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är litet missvisande så som herr Ångström uttrycker det. Det är inte så att vi inte föreslår att någonting skall ske, utan vi föreslår att man på vanligt sätt skall avvakta en remissbehandling. Det finns all anledning att komma tillbaka till frågan, om det skulle visa sig att man inte uppnår något resultat.

Herr ÅNGSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall be att få citera ur reservationen 2. I slutklämmen står det: ”— — — påkallar motionen 1974:539 inte något initiativ av riksdagen.”

Herr KARLEHAGEN (c):

Herr talman! I reservationen 8 till socialutskottets betänkande nr 5 beträffande skärmbildsundersökning av invandrare anfördes att det inom dispensärverksamheten och den allmänna skärmbildsverksamheten bör finnas sådana rutiner att invandrare kan selekteras ur den övriga befolkningen och blir föremål för undersökning snarast efter invandringen.

Svensk lungmedicinsk förening har i november 1973 formulerat vissa synpunkter på skärmbildsundersökningarna. Man konstaterar där att under åren 1971—1972 utgjordes 39 procent av fallen av nyupptäckt lungtuberkulos i åldrarna under 40 år av invandrare. Man säger vidare: ”Immigranter från länder med sämre tuberkulossituation än vår egen, är beträffande tuberkulos en hög riskgrupp. Varje sådan invandrare bör snarast efter ankomsten till Sverige genomgå skärmbilds- eller lungröntgenundersökning.”

För att ingen invandrare skall gå miste om en sådan undersökning är det nödvändigt att tillskapa särskilda rutiner för detta. Jag ber att få yrka bifall till reservationen 8.

I reservationen 10 anfördes att utskottet borde ha tillstyrkt motionen 1008 och därmed gett möjligheter för socialstyrelsen att anordna två specialkurser per år för sjukvårdspersonal som skall ut i enskilda organisationers biståndstjänst.

Inom de frivilliga biståndsorganen, t. ex. Rädda barnen, Röda korset och medlemsorganisationerna inom Svenska missionsrådet, som är

Torsdagen den
4 april 1974*Hälsa- och sjuk-
vård, m. m.*

rådgivande samarbetsorgan för olika svenska missioner, har man med oro konstaterat de stora svårigheter som föreligger för läkare och sjuksköterskor som skall ut i dessa organisationers biståndstjänst att beredas plats vid socialstyrelsens specialutbildning. Som exempel kan nämnas att rekryteringsvolymen för Rädna barnen för närvarande omfattar ca 30 läkare och sköterskor. Enbart denna organisations behov motsvarar för närvarande hela utbildningskapaciteten. Dessutom är Röda korset i behov av särskilt målinriktad sjukvårdsutbildning för viss del av sin personal. Detsamma gäller medlemsorganisationerna i Svenska missionsrådet, som inom ramen för sitt totala program driver omfattande sjuk- och hälsovårdsarbete i framför allt Afrika, Asien och Latinamerika.

Om inte de läkare och sjuksköterskor som skall ut i dessa organisationers biståndstjänst kan få sin specialutbildning i tropikmedicin, barnavård, familjeplanering och hygien i Sverige, måste de genomgå denna utbildning i England och Holland.

För att fördubbla kapaciteten på socialstyrelsens utbildning krävs en relativt blygsam anslagsökning på socialhuvudtiteln. För de enskilda organisationerna medför det svåra ekonomiska påfrestningar att behöva bereda sin personal utbildning utomlands. Det bör ligga i linje med den allmänna inriktningen på vår biståndspolitik att underlätta de enskilda organisationernas verksamhet.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen 10.

Herr JONSSON i Alingsås (fp):

Herr talman! Vi kan konstatera att det i samhället i dag finns allt fler människor som är i behov av råd och hjälp, människor som inte orkar med sin egen situation. Där kan vi säkerligen spåra många orsaker. Det kan vara stress i arbetslivet, som har nämnts här, det kan vara en allmän anonymitet och det kan vara svårigheter i det allmänna umgänget över huvud taget.

Insatser på det här området görs ju från samhällets sida genom de många institutioner av olika slag som finns, men vi är väl ändå ganska överens om att det är otillräckligt. De frivilliga och ideella organisationerna har utgjort ett betydelsefullt komplement. I vissa avseenden har det varit avgörande vårdinsatser för de hjälpsökande som dessa organisationer har kunnat bjuda.

En sådan arbetsinsats svarar S:t Lukasstiftelsen för. Denna stiftelse är en ekumenisk sammanslutning med uppgift att bistå människor, vilkas svårigheter och nedsatta hälsa har sin grund i psykiska konflikt- och svaghetstillstånd. Stiftelsen bedriver ett värdefullt arbete när det gäller att hjälpa människor att komma i psykisk balans, och behovet av en sådan verksamhet ser ut att tillta. Man har dock ekonomiska begränsningar i sitt arbete. Väldigt många människor begagnar sig av stiftelsens tjänster, och väntetiden kan röra sig upp emot ett år, ibland mer. Därför är det angeläget att verksamhetens omfattning inte minskas.

Stiftelsen bedriver dessutom utbildningsverksamhet i samtalsterapi m. m. Beträffande dessa kurser möter man samma problem, nämligen att inte på långt när kunna bereda alla sökande plats. Behovet av verksamheten torde stå klart för var och en, och i det fallet råder

Torsdagen den
4 april 1974

*Hälso- och sjuk-
vård, m. m.*

knappast några skilda uppfattningar.

Stiftelsen har i sina anslagsäskanden varit synnerligen försiktig. Det gäller även begäran om statsbidrag. När ansökan lämnades in, räknade man med att man skulle få den rikskollekt som man fick under 1973 och som då utgjorde omkring 220 000 kronor. Sedan dess har emellertid kollektberedningen inom Svenska kyrkans centralråd, vilken ursprungligen föreslog upptagandet av rikskollekt för S:t Lukasstiftelsen, funnit sig nödsakad att föreslå att denna rikskollekt skulle delas med diakoninämnden för dess arbete med familjerådgivning, vilket också blev Kungl. Maj:ts beslut.

Förutom denna delning av inkomsten har stiftelsen genom ökade arbetsgivaravgifter drabbats av en utgiftsökning på ca 90 000 kronor. Det innebär ett sammanlagt bortfall av ca 200 000 kronor.

Mot denna bakgrund är det angeläget att stiftelsen kompenseras dels för inkomstbortfallet, dels för de ökade arbetsgivaravgifterna. Följden blir annars att stiftelsen måste notera en minskad verksamhet. På grund av verksamhetens art och de redan nu långa väntetiderna kan en minskning knappast vara försvarbar. Det ligger i hela samhällets intresse att verksamheter av S:t Lukasstiftelsens typ inte begränsas. Genom att stiftelsen kan bedriva en hög aktivitet avlastas de psykiska poliklinikerna väsentligt. Förra året hade stiftelsen ca 20 000 besök, varav 10 000 här i Stockholm. Till detta kommer den utbildnings- och kursverksamhet som jag har omnämnt.

Utskottet noterar att S:t Lukasstiftelsen får minskade inkomster och ökade kostnader i förhållande till de beräkningar som låg till grund för stiftelsens anslagsäskanden men konstaterar ganska kyligt att inte mer begärts än vad i propositionen föreslås. När de ekonomiska förutsättningarna för stiftelsen har förändrats, borde dock konsekvensen bjuda att riksdagen med bifall till motionen 1014 följer reservationen 7, i vilken föreslås en uppräknig av bidraget till S:t Lukasstiftelsen.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till reservationen 7.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s):

Herr talman! Det råder inga som helst delade meningar om att S:t Lukasstiftelsen utför ett gott arbete. Jag har tidigare här i riksdagen understrukt detta och vill göra det än en gång. Men en sak är att en organisation utför ett gott arbete. En annan sak är att den får vad den begär, när den gör sina framställningar till departementet. Det hör väl till de absoluta undantagsfallen att en organisation, som får vad den begär i sin ansökan, därutöver skulle få en fördubbling av sitt anslag. I varje fall har jag under min 20-åriga riksdagsbana inte varit med om någonting liknande. Man skall också ha klart för sig att S:t Lukasstiftelsen själv inte har gjort någon framställning om förhöjt bidrag, utan det är först motionsledes som ett sådant önskemål har framställts.

S:t Lukasstiftelsen har inte alltid haft rikskollekt. Första gången var 1972, då stiftelsen fick halv kollekt. Sedan fick den hel kollekt 1973, och nu fick den halv 1974. Men staten skall ju inte vara något slags dragspel när det gäller hjälp till organisationerna, utan det måste naturligtvis finnas en planering för verksamheten.

Utifrån de utgångspunkterna har utskottet avstyrkt framställningen från motionärerna om fördubbling av anslaget till S:t Lukasstiftelsen. Jag tror att det är ett sakligt betingat ställningstagande som utskottet här har gjort.

Beträffande reservationen 8 om skärmbildsundersökning av invandrare kan jag nämna att utskottet avfärdade ett liknande motionsyrkande 1973. Då lämnade vi en utförlig redovisning av förhållandena. Det har företagits vissa åtgärder för att skärmbildsundersöka invandrare. Socialstyrelsen har givit ut rekommendationer om allmän skärmbildsundersökning, och i direktiven till invandrarutredningen har frågan tagits upp. Svensk lungmedicinsk förening har i november 1973 antagit rekommendationer om skärmbildsundersökningar, där det klart sägs ut att man skall ägna uppmärksamhet åt de riskgrupper som onekligen finns, och dit hör alltså invandrare från länder med sämre tuberkulossituation än vi har.

Med hänvisning till dessa förhållanden avstyrker utskottet den motion som ligger till grund för reservationen 8.

När det gäller frågan om hälsovårdsupplysning, som togs upp av bl. a. herr Molin, vill jag säga att vi ifrågasätter inte betydelsen av en ökad upplysning om tobakens, alkoholens och de lugnande medlens inverkan på människorna. Men här som alltid finns det ekonomiska realiteter som man måste ta hänsyn till, och dessutom skall man ha i minnet följande. En arbetsgrupp som sysslat med tobakskonsumtionen och dess skadeverkningar har lagt fram förslag till åtgärder mot tobaksrökningen. Den rapporten, som remissbehandlats, kommer socialstyrelsen inom kort att ta ställning till. Vidare har årets riksdag antagit ett vilande grundlagsförslag som ger möjlighet att förhindra kommersiell annonsering om tobak och alkohol. Överläggningar har förekommit mellan konsumentombudsmannen och företrädare för tobaksbranschen om dämpning av tobaksreklamen. Finland, som på detta område har hand om samordningen, har kallat till en konferens inom Nordiska rådets ram för en enhetlig nordisk inställning till tobaksreklamen.

Jag skulle kunna fortsätta uppräknningen av ting som förekommit, och slutsatsen blir den att utskottet på goda grunder har avstyrkt den begäran som gjorts om ökad medelstildelning.

Reservationen 10 gäller frågan om kurser för sjukvårdspersonal som skall ut i enskilda organisationers biståndstjänst. På detta område har hittills hållits en kurs. Då erfarenheterna därför är begränsade, finns det skäl att ta det litet försiktigt. Varje kurs drar ganska dryga kostnader, och utskottet vill för sin del inte tillstyrka en fördubbling av kostnaderna för kursverksamheten.

Så skall jag, herr talman, övergå till att säga några ord om betänkandet nr 8. Jag undrar om Arne Nygren i Umeå visste vilket rabalder han skulle åstadkomma när han skrev sin motion om utredning angående hälso-centra och framför allt vilken oro han skulle åstadkomma inom centerpartiet. Så mycket står klart att nog har det "vindlat till" litet här och var inom centern i den här frågan, och nog har motionen utgjort något av politiskt sprängstoff. På sätt och vis åskådliggör behandlingen av motionen vårt nuvarande parlamentariska läge, där man hugger vilt på det man tror är matnyttiga motioner. När sågs någon gång förr moderater,

folkpartister och kommunister gå hand i hand för att stötta en socialdemokratisk motion? Och ett yrvaket centerparti, som egentligen inte vet vad det vill, har i en reservation som utmynnar i ingenting direkt skrivit av ett långt avsnitt ur den reservation som konstellationen moderater, folkpartister och kommunister åstadkommit med tillstyrkan av motionen!

Den enda grupp i utskottet som tagit denna fråga med lugn och fattning är den socialdemokratiska, vilken om ett motionsförslag som kommer från det egna partiet stillsamt sagt, att den utredningsbegäran som ligger i motionen redan finns i kanslihuset. Utifrån dessa utgångspunkter har vi inte ansett det nödvändigt att göra något ytterligare. När vi 1971 behandlade den motion där ordet Vindeln förekom, begärde vi att motionen skulle överlämnas till turistutredningen. Utskottet har därför en gång tagit ställning till förmån för att man borde titta litet på förslaget. Nu har utredningen för sin del sagt att den inte hade kapacitet att utföra vad man begärde, men den rekommenderar att Kungl. Maj:t överlämnar uppgiften till en annan utredning. Nog kan man säga att det är väl sörjt för att tillgodose utredningskravet i detta avseende.

Mina vänner! Rent sakligt är det landstingen och de icke landstingsanslutna kommunerna som har ansvaret för att skapa hälsocentra, om det finns anledning att anordna några sådana, vilket jag säkert tror -- det är inte på den punkten utskottet har uttalat sig. Så har bl. a. skett i varje fall tillfälligt genom att exempelvis Kopparbergs läns landsting hyrt Sälens turisthotell under viss del av året för placering där av patienter från länet. Självfallet ställer sig utskottet inte avisande till att frågan utreds, men man skall ha klart för sig vad det rör sig om.

I årets motion har herr Nygren inte inskrivit något ord om att ett hälsocenter skulle förläggas till Vindeln. Endast ett referat i motionen berör 1971 års motion, som verkligen innehöll en sådan begäran. Herr Nygren var klipsk när han inte skrev in Vindeln i motionen, men orten fanns där ändå, i varje fall i vissa oppositionspolitikers hjärna. Därav slutorden i de båda reservationerna, av vilka centerns i själva verket bara utgör en tom rekommendation utan innehåll. Där talar man om att vid den fortsatta prövningen av frågan även bör beaktas att en av förutsättningarna för beslutet att inte bygga ut Vindelälven var att bygden skulle tillföras andra arbetstillfällen.

Denna fråga har också herr Ångström tagit upp i sitt resonemang. Med anledning därav ber jag att få citera vad inrikesutskottet i sitt betänkande 1973:7 skrev: "De satsningar som gjorts i Vindelälvsområdet sedan år 1967 beräknas i propositionen som nämnts vid full drift ge 1 300 nya arbetstillfällen förutom den sysselsättning som utbyggnaden av Juktans kraftstation ger upphov till. När den angivna sysselsättningen uppnåtts, har, som departementschefen konstaterar, skapats fler arbetstillfällen än som skulle ha kommit till stånd genom en utbyggnad av Vindelälven."

Det är ett dokument från ett annat riksdagsutskott, där man klart säger ifrån att de önskemål och löften som gavs i samband med beslutet att inte bygga ut Vindelälven också hållits av statsmakterna. Jag vill notera detta, och därmed har jag också visat att det centern bygger denna reservation på -- sysselsättningen i Vindelälvsområdet -- inte håller;

utskottets uttalande i denna fråga är också enhälligt.

Herr talman! Detta får räcka som en kommentar till vad som förekommit i utskottet och därefter när det gäller denna fråga, men som allmän sammanfattning måste jag säga att en viss begreppsförvirring i detta avseende rått inom centerpartiet.

Herr Ångström var uppe och talade om att man kommer att mäta riksdagens goda vilja att främja sysselsättningen när beslutet fattas i denna fråga. Jag har, herr Ångström, redovisat vad inrikesutskottet sade förra gången. Riksdagen överlämnade 1971 motionen till turistutredningen, som i sin tur överlämnat den till kanslihuset. Låt oss först avvakta och se resultatet av detta innan vi gör något nytt ställningstagande i denna fråga.

Jag tyckte sedan att herr Molin hade ett intressant resonemang om sjukvården. Det är klart att där onekligen finns mycket att säga. Jag skulle kanske som inledning till vad jag i fortsättningen tänker säga slå fast, att svensk sjukvårdsstandard verkligen ligger på toppen av vad man kan begära. Men det innebär inte att vi är fria från problem på området. Jag tycker att det finns sakliga skäl att resonera på det sätt herr Molin gjorde. Men jag vill samtidigt hävda att den svenska sjukvården i dag är bättre än vad den någonsin tidigare har varit. Det betyder inte att vi skulle sakna s. k. flaskhalsar när det gäller sjukvården. Herr Molin har pekat på ett par av dem, exempelvis ögonsjukvården och gynekologin. Det finns flera områden att peka på. Jag vill dock betona att statsmakterna verkligen satsat hårt för att öka läkarutbildningen och därigenom göra det möjligt för sjukvårdshuvudmännen att bättre svara för sjukvården. Rent allmänt vill jag säga att man bjuder till för att klara den svenska sjukvården på ett gott sätt.

Sedan tog herr Molin upp en nog så viktig aspekt när det gäller sjukvården, nämligen de mänskliga problemen som finns bakom. Där kan jag helt instämma i hans resonemang. Det skulle vara av stort värde om vi hade tillräckligt med personal som kunde tala med de sjuka – detta gäller kanske framför allt patienterna inom långtidsvården. Men här är det ju fråga om hur mycket pengar vi har råd att satsa på sjukvården. Jag tror inte att någon huvudman skulle säga att det är bra som det är, vi skall inte göra mera. Det gäller här en resursfråga. Man måste se till att man ger sjukvårdshuvudmännen bättre resurser.

Jag har kanske inte så stor respekt för dem som å ena sidan säger att staten skall ställa ökade resurser till förfogande för sjukvården och å andra sidan är beredda att yrka på att vi skall sänka skatterna. De ekonomiska resurser man har att arbeta med på sjukvårdens område och våra möjligheter att förbättra denna sjukvård hör onekligen ihop. Vi är överens, herr Molin, att vi skall göra allt vi kan för att förbättra sjukvården. Men då måste vi också – som jag framhöll i den tidigare debatten här om socialpolitiken – vara beredda att säga ja till att ställa de ekonomiska resurserna till förfogande för att göra sjukvården ännu bättre.

Jag vill nu bara säga några korta ord om de olika reservationerna. Utskottet har vid de senaste riksdagarna haft att behandla liknande motionsyrkanden som nu. Man har i anslutning till detta redovisat att en

Torsdagen den
4 april 1974

*Hälsa- och sjuk-
vård, m. m.*

arbetsgrupp som tillsatts av socialdepartementets sjukvårdsdelegation sysslar med frågan om ett riksomfattande system av enhetligt uppbyggda sjukvårdsplaner. I den arbetsgruppen ingår det också representanter för sjukvårdshuvudmännen.

Sjukvårdsdelegationen lade 1972 fram en redovisning av ett system med uppbyggda sjukvårdsplaner. Denna promemoria byggde på undersökningar som gjorts av SPRI. Det har utarbetats långsiktiga utvecklingskisser – 30-åriga – och principplaner för de närmaste tio åren samt femåriga rullande finansierings- och verkställighetsplaner. Man kan alltså inte påstå att det föreligger så förfärligt stor planlöshet. Det enda man kan säga är att en tillräckligt god ekonomi är förutsättningen för att kunna genomföra dessa stora planer. Vidare är det uppenbart att en ökad tillgång på läkare skulle lösa en del av de problem vi i dag har inom den svenska sjukvården.

Den reservation som behandlar jourtjänsterna är också intressant. Joursystemet är onekligen ett besvärligt kapitel inom sjukvården, men i takt med att tillgången på läkare ökar och i samband med att även privatläkarna kommer att bli taxebundna, varvid man kan räkna med att de kommer att ingå i jouden – det framläggs förslag om detta från departementet inom de närmaste dagarna om jag inte är felunderrättad – får man ökade möjligheter att sätta in resurser för att förbättra jourtjänsten, som onekligen har sina svagheter och som är betungande för dem som är inrangerade i den.

När det gäller reservationen om statsbidrag till sjukvården har jag egentligen redan sagt en del om detta i min replik till herr Molin förut men jag skall ytterligare påpeka ett par saker.

Frågan ligger naturligtvis inom kommunalekonomiska utredningens område. Det är klart att man kan skriva att staten skall ta sin del av sjukvårdskostnaderna för att stärka den framtida sjukvården, men då skall man – som jag sade förut – också vara beredd att ställa medel till statens förfogande.

Dessutom har vi sjukvårdskostnadsutredningen, som sysslar med en samhällsekonomisk analys av sjukvårdskostnaderna och en teknisk undersökning rörande verkningarna av de nuvarande metoderna för sjukvårdskostnadernas finansiering. Med hänsyn till detta har utskottet ansett det onödigt att överlämna denna motion till kommunalekonomiska utredningen.

Den sista reservation som jag skall säga något om gäller en undersökning av verkningarna av enhetstaxans genomförande. Här kan jag bara kort och gott hänvisa till vad utskottet sade förra året, då man gav en utförlig redogörelse av vad som sker på detta område. Frågan följs fortlöpande i socialdepartementet, socialstyrelsen, riksförsäkringsverket och Landstingsförbundet. Det är följaktligen inte så att man inte gör något åt den utan det finns redan nu organ som sysslar med den. Någon anledning att tillsätta en parlamentarisk utredning för detta spörsmål föreligger då inte enligt utskottets mening.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag sagt om dessa frågor ber jag att få yrka bifall till samtliga förslag som utskottet framlägger i sitt betänkande nr 5.

Fröken ANDERSSON (c) kort genmäle:

Nr 56

Torsdagen den
4 april 1974

Hälsa- och sjuk-
vård, m. m.

Herr talman! Det var mycket på en gång som vi inom centern fick höra. Yrvakna var vi, skrivit av andras reservationer hade vi gjort. Jag vet inte vem som har ägnat sig åt att göra avskrifter, men inte är det vi i varje fall. Syftade herr Karlsson i Huskvarna möjligen på det förhållandet att i båda reservationerna har man citerat den motion det gäller. I så fall är det avskrifter.

Vi vet inte vad vi vill, säger herr Karlsson. Jag tror nog att de som läser vår reservation förstår vad vi vill. Jag tror inte det kan vara något tvivel på den punkten. Vi vill att det skall komma en utredning till stånd, och vi uttalar oss för att Vindeln är en lämplig förläggningssort för ett hälsocentrum. Men vi anser att man inte under pågående remissbehandling av ett förslag om en utredning skall yrka på ett sådant centrum om igen. Jag vill emellertid citera vad vi har sagt i reservationen, nämligen att utskottet förutsätter "att Kungl. Maj:t utan dröjsmål tillsätter den i motionen begärda utredningen". Nog framgår det rätt klart vad vi vill.

I och för sig tycker jag det är förvånande att man i utskottet inte kunnat uppnå enighet om den skrivning vi gjort. Jag undrar vad herr Karlsson vill egentligen. Vill inte herr Karlsson ha en utredning, vill herr Karlsson inte ha ifrågasvarande centrum i Vindeln? Jag tycker det skulle vara intressant att få ett besked på den punkten. Tydligt är saken rätt känslig eftersom herr Karlsson behövde ta i så förskräckligt här uppe alldeles nyss.

Herr JONSSON i Alingsås (fp) kort genmäle:

Herr talman! I anledning av mitt inlägg beträffande S:t Lukasstiftelsen underströk utskottets ordförande värdet av dess verksamhet. Han påstod t. o. m. att han tidigare hade betonat detta. Men sedan var det slut med välviljan. Herr Karlsson i Huskvarna frågade nämligen hur man, sedan stiftelsen fått vad den begärt, motionsledes kan yrka på mera – staten kan inte vara något dragspel osv. Nej, kanske inte, men vi kan väl ändå ha en viss flexibilitet i vårt tänkande och handlande. Sedan stiftelsens anslagsframställning inlämnades har nya förutsättningar tillkommit. Dagarna före jul fick man i stiftelsen klart för sig att det skulle bli en inkomstminskning på kanske drygt 100 000 kronor, och strax efter nyår väcktes motionen 1014 om en kompensation för den. Herr Karlsson har alltså nu möjlighet att bisträcka stiftelsen utan att avvakta en ansökan från denna.

Jag är säker på att S:t Lukasstiftelsen kommer att överleva, även om utskottets mening biträds, men utskottets förslag innebär ett kraftigt handikapp i en hjälpinsats för vårdbehövande, vilken vi alla finner angelägen. Frågan är om riksdagen stillatigande skall notera att ifrågasvarande arbete begränsas, något som leder till att samhällets övriga vårdinstitutioner kommer att belastas i stället.

Jag tycker att detta är en test på vår vilja att låta en väl fungerande organisation få fullfölja en oundgänglig insats i människovårdande tjänst. Herr Karlsson i Huskvarna har inte övertygat i sin argumentering på denna punkt, och jag vidhåller därför mitt yrkande om bifall till reservationen 7.

Herr ÅNGSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är främst två skäl som gör att jag i likhet med reservanterna inte kan nöja mig med utskottsskrivningen om ett hälsocentrum. Det ena skälet är att utskottets skrivning mer eller mindre överlåter till landstingen att praktiskt och finansiellt klara frågan om ett hälsocentrum. Enligt min mening gäller det här en ny typ av rehabiliteringsanläggning, och jag tycker att det måste vara riktigt att bördan av ett sådant utvecklingsobjekt fördelas mellan olika intressenter. Staten måste vara en av dessa intressenter. Det andra skälet är sysselsättningsproblem i Vindelådalen. Jag betonade denna aspekt i mitt första anförande, och jag tror också att frågan uppfattas på det sättet av befolkningen i de berörda trakterna.

Vidare sade herr Karlsson att herr Nygren hade varit klipsk, när han inte nämnt Vindeln i klämman, som upptog krav på en utredning om hälsocentra. Jag vill bara påpeka att Vindeln och den problematik som är förknippad med det namnet tas upp i motionens motivering. Jag tror att herr Nygren kan vidimera att den motion han skrivit har speciell inriktning på Vindeln och förläggningen dit av ett hälsocentrum, något som även tidigare har debatterats.

Till sist frågade herr Karlsson, när man senast såg en socialdemokratisk motion som mött en sådan uppslutning från olika håll. Ja, herr Karlsson, en sådan uppslutning förekom år 1971, när herr Nygren motionerade i frågan om ett hälsocentrum i Vindeln. Motionen underskrevs av representanter för de fyra övriga partierna här i riksdagen och fick en mycket bred anslutning.

Herr MOLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag håller med socialutskottets ordförande när han säger, att vi har en god medicinsk standard på den svenska sjukvården jämförd med sjukvården i andra länder, och instämmer även i att sjukvården fungerar bättre än förr. Men för den enskilda människan, som upplever en brist på medmänsklighet i vården och saknar en personlig omsorg och kontakt, är det naturligtvis ointressant hur det var förr. Och skall vi kunna skapa mera av mänsklig gemenskap på vårdområdet, måste vi säkert göra någonting åt personalsituationen. Det är en fråga om utbildning av vårdpersonal. Vi kanske skall ha en ny personalkategori eller en annan fördelning mellan personalkategorierna. Troligen måste vi också ha en högre personaltäthet.

Jag håller helt med om att vi i och med detta är inne på sjukvårdens finansiering. I motionen 1333 tog vi emellertid upp just sjukvårdskostnadsproblematiken – vilka prioriteringar som kan göras och hur man kan klara finansieringen av sjukvården i framtiden.

Om man som herr Karlsson i Huskvarna har den uppfattningen att detta är en väsentlig fråga och att det måste till resurser – vilket jag tror är riktigt – tycker jag det är rätt rimligt att man låter de här funderingarna komma till kommunalekonomiska utredningen.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Med de direktiv som kommunalekonomiska utredningen

har kommer den att pröva statsbidragen till praktiskt taget allt. Följaktligen tror jag inte att sjukvårdsfrågorna kommer att vara undantagna.

Man skall hålla i minnet att vad herr Nygren begär i sin motion är en allmän utredning om hälsocentra, inte att ett sådant skall lokaliseras till Vindeln. Det är det väsentliga. Att sedan herrar centerpartister och folkpartister från Västerbotten försöker skära pipor i vassen genom att tala om sysselsättningen och annat i Vindelådalen är liksom en annan historia. Jag citerade ju inrikesutskottets betänkande från år 1973, där man noterade att statsmakterna har uppfyllt sina löften om sysselsättning till befolkningen där. Jag har all respekt för viljan att ge jobb åt människorna, men jag tror inte att man löser problemet genom en utredning om ett hälsocentrum, som lika väl kan placeras någon annanstans i landet.

Herr Ångström säger att herr Nygren också fick stöd för sin motion år 1971. Tacka för det, höll jag på att säga. Hur skulle någon borgerlig riksdagsman från Västerbotten ha vågat låta bli att underskriva en motion, som direkt syftade till ett hälsocentrum i Vindeln? Den riksdagsmannen på den borgerliga sidan är nog inte född som skulle våga stå emot en sådan motion.

Jag förstår att fröken Karin Andersson har haft det litet besvärligt. Det är väl uppenbart att centern har kommit litet grand i otakt i den här frågan, och det är naturligtvis detta som har föranlett en hel del av dess problem. Fröken Andersson sade att de som har skrivit reservationen 2 vid socialutskottets betänkande nr 8 vet vad det gäller, och det borde andra också veta. Men herr Ångström kunde i varje fall inte förstå den motivering som centerpartisterna anför i sin reservation.

Sedan bara ett ord till herr Jonsson i Alingsås! Det är alldeles riktigt att S:t Lukasstiftelsen gör ett gott arbete, men det måste också vara någon ordning och reda med det man begär av statsmakterna. Nu har man fått det man begärde, längre kan åtminstone inte utskottet gå. S:t Lukasstiftelsen får väl komma tillbaka ett annat år med andra motive-
ringar – men jag vidhåller att staten inte kan fungera som ett dragspel och se till att pengar lösgörs när organisationer inte själva klarar den uppgiften.

Herr ÅNGSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! När jag nämnde att Arne Nygrens motion år 1971 hade fått ett brett stöd i riksdagen var det bara en upplysning jag lämnade som svar på en direkt fråga av herr Karlsson i Huskvarna.

Herr Karlsson säger att det förmodligen är därför att jag bor nära Vindelådalen som jag engagerar mig så kraftigt i den här frågan. Jag måste konstatera att det är herr Karlssons stora avstånd, både bildligt och bokstavligt talat, från Vindelådalen som gör att han är så främmande för tongångarna där.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Om herr Ångström hade lyssnat på mitt inlägg så hade han aldrig kunnat säga vad han sade nu senast. Jag framhöll att jag har

full förståelse för att man skall skapa jobb åt människorna i Vindelå-
dalen. Räcker inte det som ett konstaterande, herr Ångström, så var det
då egendomligt.

När det gäller stödet från reservanter i utskottet så vet jag inte något
tillfälle då man i riksdagsbehandlingen har agerat så som man här gjort
från moderaterna, folkpartisterna och kommunisterna i utskottet. Det
var utskottsbetänkandet och reservationen det gällde, herr Ångström, det
var inte en motion från ett distrikt.

Herr Ångström är ju landstingsman i Västerbotten. Varför gör han inte
en utredning inom landstinget om att skapa ett hälsocenter i Vindeln,
eftersom landstinget är den direkta huvudmannen för sjuk- och hälso-
vården i Västerbottens län?

Herr BENGTTSSON i Göteborg (c):

Herr talman! I motion nr 211, som behandlas i socialutskottets
betänkande, framhåller vi motionärer angelägenheten av att på ett tidigt
stadium spåra fysiska och psykiska handikapp till följd av hjärnskador vid
födseln eller hjärnmissbildningar.

Med en obligatorisk handikappkontroll av alla barn redan vid 18
månaders ålder skulle man mycket tidigare kunna spåra upp fall av
utvecklingsstörningar när det gäller både fysiska och psykiska skador. Ju
tidigare man finner dessa handikapp, desto större chans har man att rätta
till dem. Många störningar avslöjas nu inte förrän vid fyraårskontrollen,
och det kan vara för sent. Detta har klargjorts av professor Bengt Hagberg
vid ett medicinskt symposium i Göteborg i januari i år. Experterna var
ganska ense om att det finns tre tidpunkter under de första levnadsåren
som är särskilt lämpliga för utvecklingsstudier, tre nyckelåldrar -- när
barnet är ett halvt år, när det är 9 - 10 månader och när det är 18
månader.

Införandet av fyraårskontrollen och inrättandet av en tjänst som
barnhälsovårdsöverläkare i flertalet svenska landstingsområden innebar en
ökad satsning på den viktiga förebyggande barnvården. Erfarenheten av
intensivgenomgång av fyraåriga barn kan i dag överblickas. Det står då
helt klart att fyra år är en alldeles för sen ålder för lokalisering och
utvärdering av flertalet fysiska och psykiska handikapptillstånd till följd
av hjärnskada vid födelsen eller hjärnmissbildning. Genom landets
barnvårdscentralverksamhet sker sådan uppspårning i dag redan dess-
förinnan, men ändå troligen inte optimalt tidigt för att man skall få bästa
möjliga rehabilitering och omhändertagande av såväl barnet som familjens
problematik.

Utskottet "delar uppfattningen att det är ytterst angeläget att ett
utvecklingshandikapp hos barn upptäcks så tidigt som möjligt". I
utskottsbetänkandet erinras om "åtgärder, som vidtagits i syfte dels att
främja en fortlöpande kontakt mellan den förebyggande barnvården vid
barnvårdscentraler, å ena, och barn och föräldrar, å andra sidan, från det
barnet föds till dess det inskrivs vid skola och skolhälsovården tar vid,
dels att få till stånd en uppföljning beträffande barnens utveckling".
Vidare säger utskottet att man "inom socialstyrelsen uppmärksammat
frågorna om uppföljning av den psykomotoriska utvecklingen hos barn

vid barnvårdscentralerna" och att man överväger möjligheterna att genomföra ett mer omfattande undersökningsprogram beträffande psykomotoriska störningar. Utskottet tillägger att "läkare med specialitet som barnläkare numera svarar för vården för drygt 50 % av barnen vid barnvårdscentralerna och att dessa läkare har utvecklingsdiagnostisk skolning och därför kan förväntas vara särskilt uppmärksamma på störningar i den psykomotoriska utvecklingen".

Herr talman! Jag ämnar icke yrka bifall till motionen utan har den förhoppningen att man inom socialstyrelsen inte bara överväger frågan utan arbetar så att detta undersökningsprogram verkligen kommer att genomföras. Det får inte bli så att endast 50 procent av barnen får vård av läkare som har utvecklingsdiagnostisk skolning, utan sådan vård skall komma alla barn till godo. Det är därför utomordentligt väsentligt att barnläkarverksamheten byggs ut så att alla barn får tillgång till den expertis som är nödvändig i denna viktiga verksamhet.

Herr förste vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr NYGREN (s):

Herr talman! Jag vill inledningsvis betyga socialutskottets ledamöter min stora glädje över att jag har fått vara med och väcka motionen 439 som – av de olika ställningstagandena att döma – har tilldragit sig ett så stort intresse vid utskottsbehandlingen. Det har också denna gång varit positivt att som motionär ha blivit placerad sist på talarlistan, så att man innan man gick upp i talarstolen hunnit att riktigt vältra sig i alla de välvilliga omdömen om denna socialdemokratiska motion som här har uttalats av de flesta före mig.

Jag har tolkat de olika meningar som kommit till uttryck i socialutskottets betänkande nr 8 så, att ledamöterna har försökt att på olika sätt övertrumfa varandra i välvilja mot oss motionärer. Ingen i utskottet har ansett att den utredning som vi begärt inte är motiverad.

Utskottets majoritet skriver att man anser att det kan finnas skäl att, i enlighet med vad kommittén för planering av driftanläggningar och friluftsområden m. m. föreslagit, Kungl. Maj:t i samråd med sjukvårdshuvudmännen låter utreda frågan om upprättandet av hälsocentrumanläggningar. Men där stannar man upp. Man hänvisar till att remissbehandlingen av förslaget pågår och att därför någon riksdagens åtgärd inte är erforderlig.

En minoritet inom utskottet, med herr Carlshamre i spetsen, har förebehållslöst tillstyrkt motionen. Man har också erinrat om vårt uttalande i en liknande motion till 1971 års riksdag att en hälsocentrumanläggning borde lokaliseras till Vindeln i Västerbottens län. Man har använt de argument för en sådan lokalisering som vi använde i motionen för två år sedan: platsens geografiskt och kommunikationsmässigt gynnsamma läge, närheten till Umeå universitet och ortens behov av sysselsättningstillfällen.

Jag försäkrar kammaren att Vindeln är en lika aktuell ort för en satsning i dag som den var 1971. Jag anser det också mycket troligt att en

Torsdagen den
4 april 1974

Hälso- och sjuk-
vård, m. m.

utredning skulle komma att betrakta Vindelnsom en av de lämpliga orterna för sådana här anläggningar.

Vidare vill jag säga att en satsning på en hälsocentrumanläggning i Vindelnsom inte på något sätt skulle utesluta möjligheterna av en eventuell framtida omprövning av frågan om utbyggnad av Vindelnsälven.

Reservationen 2, av centerpartisterna i utskottet, är däremot i högsta grad dunkel. Den tycks inte vilja påskynda en utredning genom ett uttalande av riksdagen. Man tycks endast ha önskat markera någon form av välvilja, som dock inte skulle få utmynna i ett bifall till den socialdemokratiska motionen. Jag har sett den reservationen som ett försök att med någon form av egen linje i utskottet kompensera det faktum att centern denna gång inte har tagit något initiativ i hälsocentrumfrågan. Det sägs i reservationen att man förutsätter att Kungl. Maj:ten utan dröjsmål skall tillsätta den utredning som motionärerna begär. Ja, så står det faktiskt i reservationen 2, men ändå utmynnar reservationen i ett yrkande om avslag på motionen. Hur kan det gå ihop? Det är en fråga som det vore mycket värdefullt för kammarens ledamöter att få ett svar på. Är reservationen en puff för de krav på utredning som vi har ställt i den socialdemokratiska motionen, eller är den ett uttryck för att man anser motionen vara överflödig? Jag vore tacksam för att få svar på den frågan av centerpartiets företrädare fröken Andersson.

Sammanfattningsvis vill jag säga att jag känner mig nära nog berusad av all välvilja mot motionen som har kommit till uttryck såväl i utskottets betänkande som i reservationerna och i inläggen från denna talarstol. Det är inte ofta som en riksdagsmotion får ett så positivt mottagande. Jag är bara en aning förvånad över att inte hela utskottet har låtit välviljan blomma ut i ett oreserverat bifall, något som jag tycker hade varit naturligt med tanke på den mycket välvilliga skrivningen på alla håll.

Att vi kommer att ha ett behov av hälsocentrumanläggningar de närmaste åren råder det full enighet om i utskottet och säkert också i kammaren. Någon måste ta initiativet till en utredning om hur sådana anläggningar bör utformas och drivas. Vi har menat att det är riksdagen som kan ta det initiativet.

Hälsovården har fått en mycket dominerande ställning i denna debatt om socialutskottets betänkande nr 8, och det tycker jag inte är förvånande. Kraven på hälsovårdssektorn kommer att öka mycket kraftigt de närmaste åren. Inte minst behovet av att rehabilitera nedslitna människor kommer att driva fram anläggningar av det slag som vi har kallat för hälsocentrumanläggningar.

Detta är ingen partipolitiskt skiljande fråga. Att det är socialdemokrater som har motionerat i ärendet bör inte avskräcka ledamöter i andra partier från att stödja motionärerna. Och att det är folkpartister, moderater och vpk:s representant i utskottet som har varit mest välvilliga till motionen bör inte heller avskräcka socialdemokrater och centerpartister från att stödja motionens syfte. Reservationen 1 innebär ett oreserverat bifall till vår motion. Jag kommer därför att i den kommande voteringen rösta för den reservationen.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fröken ANDERSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Innanläsning kan utövas på olika sätt – det har man ju hört talas om tidigare i andra sammanhang. Jag tror ändå att flertalet ledamöter har fattat vad som sägs i reservationen 2, även om inte herr Nygren har gjort det.

Vi har ansett att riksdagen, innan vi tar ett initiativ, på sedvanligt sätt bör avvakta den pågående remissbehandlingen. Men det står regeringen fritt att efter avslutad remissbehandling ta vilka initiativ som helst med anledning av remissvaren. Därför har vi sagt att vi förutsätter att Kungl. Maj:t utan dröjsmål tillsätter utredningen. Jag tror att det är klart om jag uttrycker det så. Jag hoppas det i varje fall.

När det gäller motiveringen har jag tidigare uttalat mitt beklagande över att vi inte kunde bli ense med majoriteten om den. Det gjordes försök, men det gick inte. Och det kan kanske vara intressant att veta vad det berodde på. Vi ville klart säga ut att vi ville ha en utredning. Vi ville också utan att föregripa utredningen klart uttala att vi ansåg att Vindeln var en lämplig lokaliseringsort.

Herr NYGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Efter fröken Anderssons sista inlägg tycker jag att begreppsförvirringen blir ännu större. Nu har fröken Andersson till fullo solidariserat sig med utskottsmajoriteten. Fröken Anderssons betydanden från kammarens talarstol nu var nämligen ungefär desamma som de uttryck för välvilja som återfinns i utskottsmajoritetens skrivning.

Reservanterna säger att de anser det nödvändigt att utan dröjsmål tillsätta den i motionen begärda utredningen. Reservationen borde väl då logiskt sett, fröken Andersson, ha utmynnat i att man åtminstone givit Kungl. Maj:t detta till känna och inte bara avstyrkt motionen. Det skulle vara roligt om fröken Andersson kunde förklara vad centerns formuleringar här egentligen innebär, åtminstone för folkpartister och socialdemokrater som öppet har deklarerat att de inte kan begripa dem.

Fröken ANDERSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte om herr Nygren har läst utskottsmajoritetens skrivning. Där sägs t. ex. att detta är en landstingsfråga men att detta inte hindrar att det kan finnas skäl att Kungl. Maj:t i enlighet med vad kommittén föreslagit låter utreda frågan. Det är någonting helt annat än att säga att man förutsätter att regeringen utan dröjsmål tillsätter en utredning. Förstår man inte den skillnaden tror jag att jag här får ge upp i min pedagogik.

Herr NYGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Men det ligger väl ändå så till, fröken Andersson, att centerns reservation inte innebär något påskyndande av frågan. Välviljan finns både i utskottets skrivning och i centerns reservation, och i båda fallen menar man att vi skall avvakta remissomgången. Jag begriper inte varför man då behöver skriva en särskild reservation.

Nr 56

Torsdagen den
4 april 1974

Hälso- och sjuk-
vård, m. m.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Fröken Andersson sade att det i utskottet inte gick att nå enighet mellan socialdemokrater och centerpartister om skrivningen. Med anledning av det vill jag bara säga att när utskottet tog ställning till frågan var det ingen som sade att man förutsatte att Kungl. Maj:t utan dröjsmål skulle tillsätta den begärda utredningen, vilket fröken Andersson sedermera skrivit under i en reservation.

Herr NILSSON i Tvärålund (c):

Herr talman! Herr Nygren sade alldeles nyss att han kände sig berusad av all den välvilja som mött honom från olika håll i vad gällde hans motion. Jag måste säga att herr Nygren i så fall tål mycket litet. Vad reservanterna har gjort är att de instämt med honom. Man kan väl inte då tala om en överväldigande berusning. Jag förstår honom emellertid i och för sig, för han är inte van vid någon vänlighet mot Vindelådalen från sina egna. Invånarna i Vindelådalen är sannerligen missträknade över den behandling äldvalen fått efter det att regeringen beslutat att inte bygga ut Vindelälven. Det misstänkliggörande som herr Nygren försöker sig på är i och för sig mycket typiskt för honom; det är Nygrenskt alltigenom. Han säger att han inte kan förstå att inte centerpartiet vill göra någonting för Vindelälven. Ingen kan väl ta detta på allvar. Jag får väl mot min vilja lov att tro att han inte förstår bättre när han säger det själv.

Å ena sidan säger herr Nygren att centerns reservation är dunkel och oförståelig, å andra sidan säger herr Karlsson i Huskvarna att den är en avskrift av reservationen 1, som herr Nygren på allt sätt förordar. Herr Nygren vänder sig med emfas mot sitt eget partis skrivning i betänkandet. Detta är, om något, ganska förvirrande.

Jag hade i första hand tänkt yrka bifall till centerns reservation, men efter att ha hört den här debatten med inlägg av herr Nygren och herr Karlsson i Huskvarna hoppas jag faktiskt att kammaren i första hand röstar på reservationen 1.

Jag vill instämma med herr Ångström i vad gäller bakgrunden och motiven till önskemålen om tillkomsten av ett hälsocentrum i Vindelån. Frågan har varit föremål för mycken beredning i det berörda området. Herr Nygren – ja, alla riksdagsmän i Västerbotten – har haft möten bl. a. i Vindelån och diskuterat denna fråga. Den motion som tidigare har varit på tal i debatten och som herr Karlsson i Huskvarna sade att de borgerliga hade stött mangrant tillkom efter ett möte i Vindelån, där jag personligen uttalade meningen att herr Nygren skulle stå som första namn. Jag är själv vindelbo, men just av den anledningen ville jag gärna att någon annan – särskilt en socialdemokrat – skulle stå som första namn.

Jag har misstänkt att turistutredningen inte skulle gå så djupt i vad gäller frågan om hälsocentrum i Vindelån. Jag har därför i två omgångar ställt enkla frågor för att få problemet klarlagt. Statsråden har svarat att utredningen har fria händer. Men utredningen har inte, enligt herr Karlsson, haft kapacitet att utreda denna fråga så djupgående som hade varit önskvärt. Umeå universitet liksom Västerbottens läns landsting och Vindelåns kommun har försökt ge belysning av den här frågan så gott det varit möjligt. Mig veterligen har utredningsmannen besökt Umeå och talat

Torsdagen den
4 april 1974

Hälsa- och sjuk-
vård, m. m.

med representanter för landstinget och Vindelns kommun en gång, medan representanter för universitetet inte fick företräde.

Nu föreligger alltså två reservationer som alternativ till en utskotts-skrivning som motionären är helt missnöjd med. Jag hoppas att kammaren uppmärksammar detta. Reservationen 1 innebär tillstyrkan av motionen. Många kanske frågar sig varför inte jag som bor i kommunen motionerat. Det beror på att utredningsbetänkandet, som behandlar den här frågan, är ute på remiss. Remisstiden går inte ut förrän den 1 maj i år. Den gängse behandlingsordningen här i riksdagen är ju att motioner inte föranleder någon åtgärd när ett utredningsbetänkande är ute på remiss.

Utredningen är i och för sig positiv till ett hälsocentrum i Vindeln. Centerledamöterna i utskottet förutsätter, som det står i reservationen 2, "att Kungl. Maj:t utan dröjsmål tillsätter den i motionen begärda utredningen". Jag finner inte annat än att detta, om något, är en beställning av en utredning av Kungl. Maj:t – samtidigt som det inte utgör ett frångående av gängse behandlingsordning här i riksdagen.

Herr Ångström sade att det väsentliga är att riksdagen tar ett initiativ. Jag tyckte mig också förstå att herr Nygren hade samma uppfattning. Båda måste därför anse att det finns grundade skäl att misstro regeringens goda vilja att verkligen tillsätta den utredning som vi i centerpartiet anser det naturligt att regeringen kommer att tillsätta. Efter herr Karlssons i Huskvarna yttranden finns det anledning att känna en viss misstro. Han säger nämligen att det inte är säkert att en hälsoanläggning av detta slag bör ligga i Vindeln.

Herr Karlsson i Huskvarna var också inne på tanken att Vindelälvs-området hade fått betydligt flera arbetstillfällen än vad som skulle ha tillkommit, om Vindelälven hade blivit utbyggd. Jag tillåter mig betvivla den statistik som herr Karlsson anförde här – jag har suttit med i utskottet och granskat den. Det område som statistiken omfattar ligger till stor del inom Norrbottens län, det omfattar en stor del av Skellefteälvens tillrinningsområde och hela Umeälvsområdet. Arbetstillfällena i fråga har tillkommit på grund av den allmänna regionalpolitik som vi för här i landet. Särskilda åtgärder kom till i fjol, nämligen särskilda medel till väg 363 och vissa bidrag för den särskilda rening av avlopp som är nödvändig att göra just i Vindelälven.

Herr Karlsson i Huskvarna jämför reservationerna 1 och 2. Den ena är en avskrift av den andra. Skillnaden mellan reservationen 1 och reservationen 2 är enligt vad jag finner att reservationen 2 – center-reservationen – tar hänsyn till den gängse behandlingsordningen i riksdagen, att man inte tar ett initiativ i riksdagen under pågående remissbehandling av utredningsbetänkandet. Reservationen 1, som motionären m. fl. har yrkat bifall till, går däremot ifrån den behandlingsordningen. Alltså måste man misstro regeringen i fråga om dess goda vilja i denna fråga.

Med beaktande av detta, herr talman, ber jag att i första hand få yrka bifall till reservationen 1. Skulle den avslås, ber jag att i andra hand få yrka bifall till reservationen 2.

Torsdagen den
4 april 1974

*Hälso- och sjuk-
vård, m. m.*

Herr NYGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag är ledsen för att det behöver bli en inbördes träta mellan norrlänningar så fort vi vill ha en satsning av det här slaget, men nu har herr Nilsson i Tvärålund dragit i gång den, och jag skall bara helt kort kommentera hans inlägg.

Herr Nilsson påstod att jag hade sagt att centern inte gjorde något för Vindelälven. Det var väl en felsägning, herr Nilsson? -- I fråga om Vindelälven har vi sannerligen en egen linje. Jag förstod att herr Nilsson menade Vindelådalen. Jag vill då påstå att det har satsats på ett mycket föredömligt sätt där under senare år; satsningar har gjorts i hela Västerbottens län. För år 1973 kunde vi vid vår partidistriktskongress i lördags redovisa att staten enbart i lokaliseringsstöd, lokaliseringsbidrag, statlig skatteutjämning, beredskapsarbeten och omskolningsverksamhet samt stöd till Norrlandsjordbruket i Västerbotten har satsat över 1 miljard kronor. Av detta utgör 34 miljoner jordbrukarstöd – huvudsakligen i form av Norrlandsstöd till jordbrukare i Västerbotten. Detta betyder enormt mycket uppe i Vindelådalen, herr Nilsson i Tvärålund!

Vi bör vara på det klara med att det är en fortgående satsning som görs – men ytterligare injektioner behövs, gärna i form av en hälsocentrumanläggning.

Till sist, herr talman! Det uppstod en klimax på centerns agerande i den här frågan: När argumenten inte har hållit för en genomlysning i debatten, gick en representant för centern upp och föreslog att centerpartisterna inte skall följa den linje som centern har gått in för. Åtminstone kommer herr Nilsson själv inte att göra det. Jag tycker att det är positivt, det gläder mig ytterligare – framgångarna i debatten har varit totala! Och jag vill gärna säga till kammarens centerpartister: Följ hellre herr Nilsson i Tvärålund (c) än fröken Andersson (c) i kommande voteringar.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Det har naturligtvis sina sidor att behöva lägga sig i den diskussion som förs på Västerbottensbänken. Jag förstår att herr Nilsson i Tvärålund har all anledning att som representant för den delen av landet rycka till sina partivänners undsättning. De har ju i utskottet gått på en annan linje. Men man kan aldrig komma ifrån att centerpartisterna i utskottet har varit med om att det inte skall vara någon utredning. Därmed har jag inte sagt att det inte kan bli någon utredning. Vad utskottsmajoriteten har framhållit är att förslaget redan prövas i kanslihuset på begäran av turistutredningen.

Här vill jag rätta till ett litet missförstånd. Herr Nilsson i Tvärålund sade att jag hade påstått att turistutredningen inte hade haft kapacitet att utreda frågan. Jag har bara återgivit vad utredningen själv har noterat, att den inte hade tillräcklig expertis till förfogande för att klara den uppgiften.

Sedan säger herr Nilsson i Tvärålund att han inte var van vid någon vänlighet när det gällde Vindelådalen. Jag citerade ur inrikesutskottets betänkande 1973, där man enstämmigt sade att man hade skapat 1 300 arbetstillfällen och att det egentligen var mer än vad en utbyggnad av

Vindelälven skulle ha givit. Man kan inte säga att inte Vindelådalen har fått sitt. Om den fått tillräckligt har jag inte yttrat mig om. Jag nöjer mig med att hänvisa till den statistik som har redovisats av det utskott som herr Nilsson i Tvärålund är ledamot av och där han inte har reserverat sig mot utskottsskrivningen.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! För det första vill jag konstatera att herr Nygren säger att staten har satsat föredömligt i Vindelådalen. För det andra konstaterar jag att herr Karlsson i Huskvarna säger att Vindelådalen har fått sitt – jag hoppas att jag citerar rätt.

Att jag i första hand rekommenderar kammaren att rösta på reservationen 1 beror på dels uttalanden från herr Karlsson i Huskvarna där han säger att han är osäker om att ett hälsocentrum i Vindeln är riktigt, dels den misstro mot sina partikamrater som motionären herr Nygren har visat genom att förorda bifall till reservationen 1.

Herr Karlsson i Huskvarna pekar på att den här frågan bereds i kanslihuset. Hur länge har inte åtgärder beträffande Vindelådalen legat i kanslihuset för beredning utan att något har blivit gjort? Den frågan anser jag att kammarens ledamöter själva har möjlighet att bedöma när de nu skall bestämma sig för vilken ställning de skall ta i den här omröstningen.

Vindelälvsområdet, som regeringen definierat det, omfattar ett område som måhända är lika stort som hela Götaland. Det omfattar stora delar av Norrbotten, en stor del av Skellefteälven, Vindelådalen och Umeälvens ådal. De 1 300 arbetstillfällena har tillkommit på grund av den allmänna regionalpolitik som vi för här i landet. Det har alltså inte varit fråga om några särskilda åtgärder för Vindelådalen, där sysselsättningsutvecklingen är negativ.

Herr NYGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! De åtgärder i Västerbotten som jag redogjorde för har i stor utsträckning vidtagits i Västerbottens inland, där Vindelådalen ingår som en betydande del. Jag tror inte att det var någon tillfällighet, herr Nilsson i Tvärålund, att socialdemokraterna i fjolårets val vann majoritet där vi inte tidigare haft sådan i två kommuner i Västerbottens inland. Där har man nämligen sett resultaten av den socialdemokratiska regionalpolitiska satsningen som ett framtidshopp för den bygden.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! I Västerbottens län har socialdemokraterna tappat mark, och det säger väl en del om vad väljarna i Västerbotten anser.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att delta i det lilla gräl som vi nu har avlyssnat. Jag skall hålla mig till en förhållandevis liten och obetydlig fråga, som ledamöterna kan återfinna under punkten 23 i socialutskottets betänkande nr 5. Det är ingen stor fråga – ingen har reserverat sig och ingen har avgivit något särskilt yttrande. Men det är

ändå på sitt sätt en rätt intressant fråga.

Det gäller frågan om ett anslag på 500 000 kronor till nordiskt institut för odontologisk materialprovning. Det är nämligen ett utomordentligt gott eller dåligt exempel – vilket ord ni nu tycker är det lämpligaste – på en viss slapphet och slöhet i administrationen.

Den här saken började man diskutera för ungefär 20 år sedan i Nordiska rådets regi, och för fem år sedan beslutade riksdagen – saken hade då varit föremål för utredning i 15 år – att tillsammans med de andra nordiska länderna upprätta ett nordiskt institut för odontologisk materialprovning. Uppgifterna för institutet angavs vara att genom materialprovning och därtill hörande målinriktad forskning, utvecklings- och upplysningsverksamhet samt genom andra lämpliga medel arbeta för att material, förbrukningsartiklar och viss utrustning som användes eller avses komma till användning inom tandvården i de nordiska länderna uppfyller de krav som vid varje tidpunkt kan ställas med hänsyn till utvecklingen inom hälsovård och teknik.

Man kan säga att detta är mycket bra arbetsuppgifter – det är bra för oss som konsumerar tandvård och för ett samhälle som satsar så mycket pengar på tandvård att man får sådana här utredningar. Därför anvisade också riksdagen samma år som man lade fram detta förslag ett reservationsanslag på 400 000 kronor för ändamålet.

Ärendet kom tillbaka i statsverkspropositionen år 1970. Då stod där att läsa att igångsättningen av det nya institutet hade blivit litet grand försenad i förhållande till vad departementschefen räknade med år 1969. Men det pågick förberedelser, och nu räknade man med att institutet skulle kunna påbörja sin verksamhet under 1970. Med hänsyn till den försening som hade skett nöjde man sig med att begära 100 000 kronor i reservationsanslag.

I 1971 års statsverksproposition fick vi läsa om ärendet igen. Då uttryckte departementschefen en förhoppning att institutet skulle kunna starta sin verksamhet så tidigt som möjligt under år 1971. Mot den bakgrunden fördubblades reservationsanslaget till 200 000 kronor.

I 1972 års statsverksproposition fick vi den uppgiften om institutet att rekryteringen av personal hade börjat och att provisoriska lokaler hade förhyrts. Permanenta lokaler skulle finnas färdiga budgetåret 1973/74. Vidare uppgavs att verksamheten skulle starta år 1972. Men eftersom reserverade medel fanns kvar, räknade departementschefen med att man kunde nöja sig med ett anslag på bara 100 000 kronor.

Förra året, alltså femte gången riksdagen behandlade ärendet, fick vi veta att förberedelserna fortsatt under 1972. Man räknade med att verksamheten under 1973 skulle nå planerad omfattning. Med hänsyn till detta beräknades anslagsbehovet till 1 200 000 kronor. Ärendet kommer tillbaka i årets statsverksproposition. Då får vi veta att institutet börjat sin verksamhet. Vissa amalgamprovningar är på gång.

I övrigt har förberedelserna för institutets verksamhet pågått under 1973, och man har rekryterat ledande personal. Det sägs t. o. m. att chefen för institutet, som samtidigt är chef för den biologisk-kliniska avdelningen, tillträdde sin tjänst i januari 1973. Men fortfarande pågår rekryteringen av laboratoriepersonal. Frågan om permanenta lokaler för

institutet håller på att utredas, trots att det för två år sedan sades att man räknade med att de skulle stå färdiga 1973. Med hänsyn till den försening som skett beträffande institutets start räknas medelsbehovet denna gång till 500 000 kronor. Vi har alltså under en följd av år beslutat om 100 000 kronor, 200 000 kronor, 1 200 000 kronor, och nu föreslås 500 000 kronor.

Herr talman! Jag har inget yrkande i detta ärende, men jag hyser en utomordentligt stark förhoppning att man äntligen skall göra någonting i denna sak så att det blir ett resultat. Som jag sade tidigare tror jag att både vi tandvårdskonsumenter och samhället, som är en stor finansär på området, är intresserade härav.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 12–18

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 19

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Romanus och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Romanus begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 19 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Romanus.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jonsson i Alingsås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den omröstning gav följande resultat:

Ja	–	276
Nej	–	33
Avstår	–	1

Punkten 20

M o m. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Karlehagen begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 56

Torsdagen den
4 april 1974

*Hälsa- och sjuk-
vård, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 20 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Karlehagen begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	224
Nej	—	85
Avstår	—	1

Punkten 21

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 22

M o m. 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustavsson i Alvesta begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 22 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustavsson i Alvesta begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	199
Nej	—	111

Punkterna 23–27

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 28

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Karlehagen begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 28 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Nr 56

Torsdagen den
4 april 1974

Ungdoms- och nykterhetsvård, m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Karlehagen begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	198
Nej	—	110
Avstår	—	1

Punkten 29

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 30

Ungdoms- och nykterhetsvård, m. m.

Kungl. Maj:t hade under punkten I 1 (s. 155—160) föreslagit riksdagen att till Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 102 619 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1974:213 av herr Helén m. fl. (fp) vari, såvitt här var i fråga, hemställdes att riksdagen under socialdepartementet för budgetåret 1974/75 anvisade till personalförstärkning inom ungdomsvårdsskolorna 1 300 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag under I 1, Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:213, såvitt här var i fråga, till Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 102 619 000 kronor.

Reservation hade avgivits

11. beträffande medelsanvisningen av herr Romanus (fp) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1974:213, såvitt här var i fråga, till Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 103 919 000 kronor.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN yttrade:

Överläggningen rörande punkten 30 får omfatta även punkterna 31—47. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga nu nämnda punkter.

Torsdagen den
4 april 1974

*Ungdoms- och nyk-
terhetsvård, m. m.*

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka särskilda yrkanden framstälts.

Punkten 32 (Vissa alkohol- och narkotikafrågor)

I motionen 1974:1329 av fru Kristensson (m) hade, såvitt här var i fråga, hemställts att riksdagen skulle

a) hos Kungl. Maj:t anhålla att socialstyrelsen gavs i uppdrag att utarbeta råd och anvisningar för socialarbetare rörande narkotikamissbrukets bekämpande,

b) hos Kungl. Maj:t anhålla att de principer för vården av alkohol- och narkotikamissbrukare som angetts i motionen borde beaktas vid bearbetningen av socialutredningens väntade principbetänkande,

c) hos Kungl. Maj:t anhålla att socialstyrelsen gavs i uppdrag att vidta åtgärder för en utvärdering av resultaten av olika behandlingsmetoder inom narkomanvården.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande råd och anvisningar för socialarbetare rörande narkotikamissbrukets bekämpande och beträffande uttalande om bearbetningen av socialutredningens väntade principbetänkande skulle avslå motionen 1974:1329 i motsvarande delar,

2. att riksdagen beträffande utvärdering av behandlingsmetoder inom narkomanvården skulle avslå motionen 1974:1329 i motsvarande del.

Reservationer hade avgivits

12. beträffande råd och anvisningar för socialarbetare rörande narkotikamissbrukets bekämpande och beträffande uttalande om bearbetningen av socialutredningens väntade principbetänkande av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1974:1329 i motsvarande delar gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförde,

13. beträffande utbyggnaden av behandlingshem och inackorderingshem av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Romanus (fp) och Andreasson i Östra Ljungby (c), fröken Andersson (c) samt herr Karlehagen (c) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

14. beträffande frågan om ett nytt förslagsanslag för bidrag till kommunernas uppsökande verksamhet bland narkotikamissbrukare av herr Romanus (fp) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanten angiven lydelse.

Punkten 33 (Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Driftkostnader m. fl. anslag)

Kungl. Maj:t hade under punkterna J 1–J 5 (s. 167–174) föreslagit

(J 1) att riksdagen till Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Driftkostnader för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av

25 755 000 kronor,

(J 2) att riksdagen till Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Utrustning m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett reservationsanslag av 30 000 kronor,

(J 3) att riksdagen till Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett reservationsanslag av 800 000 kronor,

(J 4) att riksdagen godkände de i statsrådsprotokollet förordade ändringarna i grunderna för bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. samt till Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 115 100 000 kronor,

(J 5) att riksdagen till Kommunala nykterhetsnämnder m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 120 800 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:213 av herr Helén m. fl. (fp) vari, såvitt här var i fråga, hemställdes

a) att riksdagen anvisade till nya inackorderings- och behandlingshem 2 500 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag under J 3 Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare,

b) att riksdagen anvisade till driften av nya inackorderings- och behandlingshem 2 425 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag under J 4 Bidrag till driften av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.,

c) att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts om statsbidrag till sådana behandlingshem för alkohol- och narkotikamissbrukare, som startats av ideella organisationer eller enskilda,

d) att riksdagen anvisade ett nytt förslagsanslag på 5 000 000 kronor för statsbidrag med 50 procent av kommunernas nettokostnader för utökad uppsökande verksamhet,

e) att riksdagen anvisade till utbyggnad av akutkliniker och vårdcentraler samt till familjevård 10 400 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag under J 5 Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.,

f) att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts om nya bestämmelser om statsbidrag till kommunerna för vård i enskilda hem,

g) att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att förslag med anledning av fylleristrafutredningens betänkande (SOU 1968:55-56) Bot eller böter förelades årets riksdag,

1974:698 av herr Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt här var i fråga, hemställdes

a) att riksdagen beslutade att statsbidragsreglerna för anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare ändrades i enlighet med socialstyrelsens förslag,

b) att riksdagen beslutade att under punkten J 3: Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. för budgetåret 1974/75 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med

Nr 56

Torsdagen den
4 april 1974

Ungdoms- och nykterhetsvård, m. m.

Torsdagen den
4 april 1974

Ungdoms- och nykterhetsvård, m. m.

3 000 000 kronor förhöjt förslagsanslag av 3 800 000 kronor,

c) att riksdagen beslutade att under punkten J 4: Bidrag till driften av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. för budgetåret 1974/75 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 3 000 000 kronor förhöjt förslagsanslag av 1 18 100 000 kronor,

d) att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts angående ändring av statsbidragsregler för vård av narkotikamissbrukare i enskilda hem liksom beträffande riktlinjer för denna verksamhet,

1974:1329 av fru Kristensson (m) vari, såvitt här var i fråga, hemställdes

a) att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att statsbidragsbestämmelserna för narkomanvården skulle ses över i enlighet med vad i motionen anförts,

b) att riksdagen under femte huvudtiteln, punkten J 5, anvisade 500 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag till ersättning till kommunerna för social jourverksamhet,

c) att riksdagen under femte huvudtiteln, punkten J 5, anvisade 1 miljon kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag till bidrag till kommuns kostnad för vård i enskilt hem av narkotikamissbrukare.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande översyn av statsbidragsbestämmelserna för narkomanvården och för bidrag till inackorderingshem för alkoholmissbrukare i anledning av motionen 1974:213, motionen 1974:698 och motionen 1974:1329, samtliga motioner i motsvarande del, gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförde,

2. att riksdagen beträffande riktlinjer för vård av narkotikamissbrukare i enskilda hem skulle avslå motionen 1974:698 i motsvarande del,

3. att riksdagen till Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Driftkostnader för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 25 755 000 kronor,

4. att riksdagen till Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Utrustning m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett reservationsanslag av 30 000 kronor,

5. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:213 och motionen 1974:698, båda motionerna i motsvarande del, till Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett reservationsanslag av 800 000 kronor,

6. att riksdagen godkände de i statsrådsprotokollet förordade ändringarna i grunderna för bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.,

7. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:213 och motionen 1974:698, båda motionerna i motsvarande del, till Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 115 100 000 kronor,

8. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, motionen 1974:213 och motionen 1974:1329, båda motionerna i motsvarande del, till Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 121 300 000 kronor,

9. att riksdagen beträffande ett nytt förslagsanslag för bidrag till kommunernas uppsökande verksamhet bland narkotikamissbrukare skulle avslå motionen 1974:213 i motsvarande del,

10. att riksdagen beträffande förslag med anledning av betänkandet (SOU 1968:55–56) Bot eller böter skulle avslå motionen 1974:213 i motsvarande del,

11. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:213, motionen 1974:698 och motionen 1974:1329 i den mån motionerna inte behandlades i hemställan under 2 vid punkten 2, i hemställan under 2 vid punkten 22, i hemställan vid punkten 30, i hemställan vid punkten 32, i hemställan vid punkten 34, i hemställan under 1 eller 3 vid punkten 35 eller i hemställan under 1, 2, 5, 7, 8, 9 eller 10 vid förevarande punkt.

Resrvationer hade avgivits

15. beträffande medelsanvisningen till bidrag till anordnande och drift av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. (i vad avsåg inackorderingshem och behandlingshem) – under förutsättning av bifall till reservationen nr 13 – av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Romanus (fp) och Andreasson i Östra Ljungby (c), fröken Andersson (c) samt herr Karlehagen (c) som ansett att utskottet under 5–7 bort hemställa,

5. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, motionen 1974:213 och motionen 1974:698, båda motionerna i motsvarande del, till Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett reservationsanslag av 3 200 000 kronor,

6. att riksdagen godkände de i statsrådsprotokollet förordade ändringarna i grunderna för bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.,

7. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, motionen 1974:213 och motionen 1974:698, båda motionerna i motsvarande del, till Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 116 700 000 kronor.

16. beträffande medelsanvisningen under ett nytt förslagsanslag för bidrag till kommunernas uppsökande verksamhet bland narkotikamissbrukare av herr Romanus (fp) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 14 – ansett att utskottet under 9 bort hemställa,

9. att riksdagen i anledning av motionen 1974:213 i motsvarande del till Bidrag till kommunernas uppsökande verksamhet bland narkotikamissbrukare för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 4 500 000 kronor.

Punkten 34 (Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården)

Kungl. Maj:t hade under punkten J 6 (s. 174 och 175) föreslagit

Torsdagen den
4 april 1974

Ungdoms- och nykterhetsvård, m. m.

riksdagen att till Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården för budgetåret 1974/75 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1974:213 av herr Helén m. fl. (fp) vari, såvitt här var i fråga, hemställts att riksdagen till J 6 Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården anvisade 412 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:213, såvitt här var i fråga, till Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården för budgetåret 1974/75 anvisade ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Reservation hade avgivits

17. beträffande medelsanvisningen av herr Romanus (fp) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av motionen 1974:213, såvitt här var i fråga, till Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården för budgetåret 1974/75 anvisade ett reservationsanslag av 615 000 kronor.

Punkten 35 (Bidrag till Länkrörelsen m. m.)

Kungl. Maj:t hade under punkten J 7 (s. 175 och 176) föreslagit riksdagen att till Bidrag till Länkrörelsen m. m. för budgetåret 1974/75 anvisa ett anslag av 4 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:213 av herr Helén m. fl. (fp) vari, såvitt här var i fråga, hemställts

a) att riksdagen anvisade till ideella organisationer som arbetade bland alkohol- och narkotikaskadade 1 400 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag under J 7 Bidrag till Länkrörelsen m. m.,

b) att riksdagen anvisade till nya vård- och behandlingsformer för thinnerniffare och liknande 500 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag under J 7 Bidrag till Länkrörelsen m. m.,

c) att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts om villkoren för bidrag till ideella organisationer från anslaget till Länkrörelsen m. m.,

1974:698 av herr Fäldin m. fl. (c) vari, såvitt här var i fråga, hemställts att riksdagen beslutade att under punkten J 7 Bidrag till Länkrörelsen m. m. för budgetåret 1974/75 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 500 000 kronor förhöjt anslag av 4 500 000 kronor,

1974:716 av herrar Åkerlind (m) och Fridolfsson (m) vari hemställts att riksdagen beslutade att hela anslaget Bidrag till Länkrörelsen m. m. skulle stå öppet för samtliga bidragssökande och fördelas på grundval av inkomna ansökningar,

1974:1325 av herr Hyltander m. fl. (fp, c, m) vari hemställt att riksdagen beslutade

a) att anslaget för budgetåret 1974/75 för socialdepartementet under titeln J 7 Bidrag till Länkrörelsen m. m. räknades upp med 400 000 kronor till 4,4 miljoner kronor samt att ur detta anslag anvisades 500 000 kronor till DKSN för utbyggnad av RIA-arbetet med råd och hjälp till människor med alkohol- och narkotikaproblem,

b) att bidrag kunde ges utan de inskränkningar, som berörts i motionen, och att erforderliga anvisningar härför utfärdades.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:213, motionen 1974:698 och motionen 1974:1325, samtliga motioner i motsvarande del, till Bidrag till Länkrörelsen m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett anslag av 4 000 000 kronor,

2. att riksdagen beträffande frågan om uppdelning av anvisade medel mellan olika grupper bidragssökande skulle avslå motionen 1974:716,

3. att riksdagen beträffande vissa frågor om dispositionen av anvisade medel skulle avslå motionen 1974:213 och motionen 1974:1325, båda motionerna i motsvarande del.

Reservationer hade avgivits

18. beträffande medelsanvisningen av herrar Gustavsson i Alvesta och Andreasson i Östra Ljungby, fröken Andersson samt herr Karlehagen (samtliga c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:698 i motsvarande del samt i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, motionen 1974:213 och motionen 1974:1325, båda motionerna i motsvarande del, till Bidrag till Länkrörelsen m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett anslag av 4 500 000 kronor,

19. beträffande medelsanvisningen av herr Romanus (fp) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:213 i motsvarande del samt i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, motionen 1974:698 och motionen 1974:1325, båda motionerna i motsvarande del, till Bidrag till Länkrörelsen m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett anslag av 5 900 000 kronor,

20. beträffande frågan om uppdelning av anvisade medel mellan olika grupper bidragssökande av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen beträffande frågan om uppdelning av anvisade medel mellan olika grupper bidragssökande med bifall till motionen 1974:716 gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört.

Punkten 39 (Bidrag till driften av särskolor m. m.)

Kungl. Maj:t hade under punkten K 5 (s. 185 och 186) föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av särskolor m. m. för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 142 700 000 kronor.

Torsdagen den
4 april 1974

Ungdoms- och nykterhetsvård, m. m.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:470 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen beslutade om sådan ändring av omsorgslagen att lämplig utbildning gavs också åt vuxna utvecklingsstörda,

1974:1061 av herr Strömberg (fp) och fru Fränkel (fp) vari, såvitt här var i fråga, hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde förslag om vuxenutbildning för f. d. elever i särskolan, vilka motioner hade remitterats till utbildningsutskottet och därefter överflyttats till socialutskottet,

1974:1332 av herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c) och Mattsson i Skee (c) vari hemställdes att riksdagen beslutade om sådan ändring av reglerna för statsbidrag till driften av särskolor att statsbidrag också skulle utgå till kostnader för personlig elevassistens,

1974:1392 av fru Nilsson i Kristianstad (c) och fröken Pehrsson (c) vari, såvitt här var i fråga, hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att statsbidrag skulle utgå för personell assistans till elever i särskolan enligt samma grunder som gällde för grundskolan.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande statsbidrag till personell elevassistans skulle avslå motionen 1974:1332 och motionen 1974:1392, såvitt här var i fråga,

2. att riksdagen beträffande vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda skulle avslå motionen 1974:470 samt motionen 1974:1061, såvitt här var i fråga,

3. att riksdagen till Bidrag till driften av särskolor m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 142 700 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

21. beträffande statsbidrag till personell elevassistans av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Andreasson i Östra Ljungby (c) och Åkerlind (m) samt fröken Andersson (c) och fru Wigefeldt (c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1974:1332 och motionen 1974:1392, såvitt här var i fråga, gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

22. beträffande vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda av herr Romanus (fp) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1974:470 och motionen 1974:1061, såvitt här var i fråga, gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört.

Punkten 41 (Kostnader för viss verksamhet för blind)

Kungl. Maj:t hade under punkten K 7 (s. 188 och 189) föreslagit riksdagen att till Kostnader för viss verksamhet för blind för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 2 830 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1974:423 av fru Fränkel m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen beslutade ett anslag för budgetåret 1974/75 till De blindas förenings verksamhet för dövblinda med 75 000 kronor att utgå från anslaget Kostnader för viss verksamhet för blinda, vilket anslag borde ökas till 2 905 000 kronor.

Nr 56

**Torsdagen den
4 april 1974**

Ungdoms- och nykterhetsvård, m. m.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:423 till Kostnader för viss verksamhet för blinda för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 2 830 000 kronor.

Reservation hade avgivits

23. beträffande medelsanvisningen (i vad avsåg verksamhet för dövblinda) av herr Romanus (fp) som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1974:423 till Kostnader för viss verksamhet för blinda för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 2 905 000 kronor.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! I ett tidigare avsnitt har vi diskuterat förebyggande åtgärder, hälsouppllysning för att förhindra uppkomsten av alkohol- och narkotikamissbruk. Denna sida är mycket viktig, men det är också viktigt att vi när vi ser de problem, som har åstadkommit genom narkotika och alkohol, också gör insatser. Detta är problem av mycket allvarligt slag, och samhället måste göra mycket betydande insatser för att någorlunda komma till rätta med dessa frågor.

Jag vill då säga att behandlingshemmen, inackorderingshemmen och placering i enskilda hem är former som är av utomordentligt stort värde. Jag skall med några ord beröra en av de reservationer, nr 13, som tar upp dessa frågeställningar. Det gäller utbyggnaden av behandlingshem och inackorderingshem.

Som framgår av reservationen har socialstyrelsen i sina äskanden framhållit, att det föreligger behov av 192 vårdplatser vid inackorderingshem för alkoholmissbrukare. Den bedömning som socialstyrelsen har gjort grundar sig på uppgifter som lämnats av länsnykterhetsnämnderna om planerade projekt. Det utrymme som lämnas i propositionen för utbyggnad av sådana vårdplatser ger enligt vår mening alls inga möjligheter att uppfölja de intentioner som finns i socialstyrelsens petitaframställning. Vi har i motion tagit upp denna fråga och ansett att riksdagen redan nu bör anvisa medel för en utbyggnad av 100 nya vårdplatser.

Den andra frågan som behandlas i reservationen gäller anordnande av ett större antal vårdplatser vid behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare. Även där är behovet av pengar större än de medel som Kungl. Maj:t anvisat i propositionen. Vi har därför begärt att medel anvisas för 50 platser utöver Kungl. Maj:ts förslag.

Med hänvisning till det sagda ber jag att få yrka bifall till dels reservation 13, dels reservation 15, som gäller frågan om viss medelsanvisning.

Herr ÅKERLIND (m):

Herr talman! Under punkterna 30–47 i utskottets betänkande finns det några frågor där vi från moderat håll har reservationer till majoritetsskrivningen.

Det gäller först reservationen 12 vid punkten 32 beträffande råd och anvisningar för socialarbetare rörande narkotikamissbrukets bekämpande. Det här är en fråga som vi har haft uppe till diskussion tidigare. Vi tycker att skriften *Behandling av narkotikamissbrukare*, som inom socialstyrelsen utgivits på grundval av inventeringar och erfarenheter i det praktiska vårdarbetet, ger precis de upplysningar den säger sig vilja ge. Där redovisas alltså en hel del synpunkter på erfarenheter och resultat av det praktiska vårdarbetet. Vi menar dock att detta icke är att jämföra med råd och anvisningar för hur vårdarbetet skall bedrivas. Det är mot den bakgrunden som det här kravet återkommer, och det är mot den bakgrunden reservationen till förman för motion 1329 också skall ses. Vi anser att det är nödvändigt att, som yrkas i motionen, socialstyrelsen ges i uppdrag att utarbeta råd och anvisningar för socialarbetare rörande narkotikamissbrukets bekämpande. Det är givet att det i många fall kan vara fråga om olika beteenden som också skall behandlas olika, men grundläggande råd och anvisningar anser vi skall kunna utfärdas.

Vi säger i reservationen också att det är angeläget att barn och ungdom som missbrukar narkotika och som saknar sjukdomsinsikt tas om hand, så att de blir fria från giftberoende. Vi trycker på det vi talat om tidigare år att samhället har ansvar för vården av alkohol- och narkotikaberoende människor. I reservationen säger vi också att den nuvarande lagstiftningen inte är tillfredsställande utformad då det gäller samhällets vårdskyldighet. Med denna motivering vill jag alltså yrka bifall till reservationen 12.

Bidragssumman till Länkrörelsen m. m. har i år höjts från 3,7 miljoner kronor till 4 miljoner kronor. Det är en höjning som ungefär motsvarar penningvärdeförsämringen. Förslaget innebär alltså inte någon egentlig höjning. Från vår sida har vi inte nu begärt någon höjning, men vi har tagit upp frågan om fördelningen av anslagsbeloppet mellan olika bidragssökande. Anledningen till det är att departementschefen menar att av anslaget skall 80 procent, eller 3,2 miljoner kronor, gå till länksammanslutningar och sammanslutningar för stöd och hjälp åt läkemedelsmissbrukare. Kommuner och andra organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- och narkotikaskadade personer skall alltså enligt departementschefens mening i propositionen få dela på 800 000 kronor för såväl pågående verksamhet som försök med nya vård- och behandlingsformer. Vi anser att den uppdelningen i förväg mellan olika grupper av bidragssökande kan komma att missgynna framför allt kristna frivilliga organisationer som t. ex. LP-stiftelsen och RIA-verksamheten. Vi menar att alla bidragssökande skall behandlas lika och att hela anslaget därför skall stå till förfogande för de bidragssökande utan någon förhandsuppdelning. Om det sedan skulle visa sig att någon av de bidragssökande får ett lägre belopp än man har fått tidigare på grund av den i vårt förslag förordade principen för medelstildelning, måste en höjning av anslagsposten givetvis övervägas utöver den höjning som jag

förutsätter måste ske på grund av penningvärdeförsämringen.

Jag yrkar bifall till reservationen 20. Jag yrkar också bifall till reservationen 21, som gäller statsbidrag till personell elevassistans i särskola.

Bidrag utgår till elevassistans åt handikappade elever i grundskolan, och detsamma bör gälla också för särskola. Detta är ett önskemål som tidigare har framförts av skolöverstyrelsen, och därmed tycker jag att vi står på fast mark med det här förslaget.

Frånsett reservationerna 12, 20 och 21, som jag här har yrkat bifall till, yrkar jag bifall till vad utskottet hemställt i de övriga delarna av det avsnitt som vi nu behandlar.

I detta anförande instämde herr Fridolfsson (m).

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Missbruk av narkotika, alkohol, thinner och andra berusningsmedel är vårt lands största sociala problem. Narkotikamissbruket har på några få år utvecklats till ett allvarligt samhällsont. Tusentals unga människors liv har ödelagts genom spridningen av narkotikapreparat. Ölmissbruk och sniffning har trängt långt ner i åldrarna. Även om antalet svåra narkotikamissbrukare eventuellt inte har ökat de senaste åren tycks införseln av tunga narkotika såsom morfinbas och heroin ha en tendens att öka, vilket givetvis är ytterst oroande.

Mot bakgrund av den här i all korthet tecknade bilden anser folkpartiet att det är dags för väsentligt ökade insatser i kampen mot drogmissbruket. Vi har därför framlagt en partimotion, där vi föreslår en ökning av statens insatser med 25 miljoner kronor. En sådan höjning skulle givetvis också få effekter i form av ökade kommunala insatser.

Under lång tid har det rått delade meningar om behandlingsmetoderna inom narkomanvården. Det har varit allvarligt därför att det har lett till en viss handlingsförlamning. De politiska organ som har att ta ställning till principerna för narkomanvården saknar på det sättet ett fast underlag för sitt ställningstagande. Detsamma gäller naturligtvis i stor utsträckning också dem som utför själva vården.

Det bedrivs praktiskt taget ingen forskning alls i Sverige om behandlingens resultat. Den enda mera seriöst upplagda behandlingsforskning som har förekommit i vårt land har varit det projekt vid Ulleråkers sjukhus som leds av professor Lars-Magnus Gunne. Det är något av en tragedi att nu också den verksamheten står inför avveckling på grund av motsättningarna mellan olika fraktioner bland dem som är engagerade i narkomanvården.

I stället för att minska borde ju denna behandlingsforskning öka, så att vi verkligen fick ett underlag för ställningstaganden.

Man kan tycka att det borde vara regel att varje patient inom narkomanvården följdes upp genom eftervård och kontroll av behandlingens effekt, så att en vetenskaplig utvärdering av olika metoder kunde göras. Egentligen borde det vara ett krav för att få statsbidrag till behandlingsverksamheten. Men så långt har vi inte gått i vår motion. Vi föreslår bara att man skall anslå 800 000 kronor till försök med eftervård

Torsdagen den
4 april 1974

*Ungdoms- och nyk-
terhetsvård, m. m.*

och utvärdering av behandlingen.

Utskottet, som har haft samma uppfattning som vi när det gäller värdet eller önskvärdheten av att få till stånd ökad behandlingsforskning, har gått oss till mötes och tillgodosett våra önskemål genom att betona vikten av behandlingsforskning. Utskottet framhåller på s. 33 att "det är nödvändigt att ytterligare initiativ tas för att i vårt land få till stånd narkotikaforskning och då inte minst beträffande behandlingsmetoder och deras effekt". Utskottet pekar på att det totala beloppet för den sociala forskningen inom socialdepartementets huvudtitel är så stort, 15 miljoner kronor, att motionen bör kunna tillgodoses inom ramen för detta anslag. Det har vi ingenting att invända mot, utan vi anser att vårt motionskrav på det sättet i praktiken är bifallet.

Jag kanske skall tillägga att vi givetvis kommer att följa utvecklingen på området. Om det skulle visa sig att man inte på detta sätt får fram ett fastare underlag för ställningstaganden till olika kontroversiella frågor när det gäller narkomanvården, kommer vi naturligtvis tillbaka med ytterligare krav på styrande insatser. Vi kan inte i längden tolerera en situation, som kännetecknas av tyckande från skolor med så pass motstridiga uppfattningar som fallet är i dag inom narkomanvården. Här måste något göras för att skaffa fram ett bättre underlag.

Även på en annan punkt har utskottet gått oss till mötes. I folkpartiets motion föreslås att riksdagen skall begära ett förslag med anledning av fylleristrafutredningens betänkande och att detta förslag skall föreläggas årets riksdag. Utskottet understryker vikten av att förslag i anledning av detta betänkande snarast möjligt föreläggs riksdagen. Det innebär att vi skulle få ett slut på det orimliga och omänskliga förhållandet att akut berusade personer tas om hand av polisen, finkas och straffas i stället för att ges en adekvat vård för sin drogförgiftning. Det behövs en genomgripande reform, innebärande att vi får akutkliniker som kan ta hand om de människor som har berusat sig på alkohol, narkotika eller andra gifter.

Jag hoppas att detta förslag framläggas snart. Utredningens betänkande Bot eller böter lades fram för sex år sedan. När utskottet säger att förslaget nu skall komma snarast möjligt tolkar jag det för min del så att det bör ske under innevarande år.

Jag sade tidigare att det råder stor oenighet om principerna för narkomanvården, men det är klart att man ändå är ense om vissa saker. Det första är att de förebyggande åtgärderna är grundläggande. Därför behövs det bl. a. större resurser till upplysning om alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel. I folkpartiets motion och i vår reservation framhåller vi som vår mening att riksdagen bör bifalla socialstyrelsens förslag, dvs. att 1 miljon kronor mera anslås till upplysning om alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel än vad regeringen velat och riksdagen tyvärr nu också har beslutat. Det är fråga om förberedda åtgärder, som skulle kunna verkställas omedelbart men som alltså tyvärr inte kommer till stånd.

En annan princip som det också råder stor enighet om är att den som använder narkotika skall komma till vård så snabbt som möjligt. Därför vill vi göra stora, nya insatser för att utöka den uppsökande verksam-

heten i kommunerna just bland narkomaner. Vi har föreslagit ett nytt anslag på 5 miljoner för detta. Utskottet går med en bit på vägen och föreslår att anslaget skall ökas med en halv miljon. Vi vill alltså gå längre och begär ytterligare höjning.

I utskottet har vi också varit ense om att stödet till själva narkomanvården måste höjas. Vi från folkpartiet har inte fått med utskottet på hela vårt förslag, och därför kvarstår vissa av våra krav – som jag har nämnt här – men utskottet gör en rad betydelsefulla uttalanden på s. 35 i betänkandet. Där betonar utskottet att ”en fortsatt kraftfull satsning på narkomanvården måste ske och att det är nödvändigt att kommunerna och landstingen erhåller ett förstärkt ekonomiskt stöd till verksamheten. Enligt utskottets mening är en översyn av formerna för statsbidragsgivningen och innehållet i statsbidragsreglerna på området så angelägen att kommunalekonomiska utredningens arbete inte bör hindra att en särskild översyn kommer till stånd.” Då bör man också, tillägger utskottet, se till att det blir ett lättöverskådligt system.

Detta är utomordentligt värdefulla uttalanden, och om de förverkligas kan de ha stor praktisk betydelse.

Utskottet understryker också att det bör ”överbägas vilka principer som bör vara vägledande för bidrag till narkomanvård, som drivs med annan huvudman än stat eller kommun”, dvs. stiftelser och liknande. Utskottet tillägger att detta bör ske med skyndsamt.

Vi betraktar det här som en stor framgång för vår motion, och eftersom vi har fått enighet om kravet på en översyn av statsbidragsreglerna avstår vi tills vidare från att föra fram våra yrkanden om ändrade statsbidragsregler. Däremot vidhåller vi naturligtvis våra förslag när det gäller utökningen av antalet platser.

Det råder numera enighet om värdet av frivilliga insatser på det här området. Det är en enighet som har vuxit fram så småningom, och anslaget har också successivt ökat efter pådrivande motionsinsatser, bl. a. från folkpartiet. Även i det här fallet kan man givetvis säga att det saknas vetenskapligt underlag, vilket det vore önskvärt att ha, men det finns många vittnesbörd som talar om att enskilda organisationer kan nå praktiska resultat. I avvaktan på ett vetenskapligt underlag är naturligtvis de vittnesbörden värda samma tilltro som andra uttalanden och erfarenheter.

Det är framför allt under anslaget Bidrag till Länkrörelsen m. m. som stödet till de frivilliga organisationerna behandlas. Som herr Åkerlind påpekade är det bara fråga om en ökning som ungefär täcker kostnadsstegringarna, och det anser vi vara helt otillräckligt. När det gäller stöd till länkrörelser för alkoholmissbrukare och organisationer för hjälp åt läkemedelsmissbrukare föreslår socialstyrelsen tillsammans 3 725 000 kronor, medan regeringen bara vill gå med på 3,2 miljoner. Vi föreslår i vår motion och i reservation att riksdagen bifaller socialstyrelsens förslag, vilket alltså innebär en ökning med 525 000 kronor.

Till andra ideella frivilliga organisationer som arbetar med rehabilitering av människor med alkohol- och narkotikabesvär, t. ex. Lewi Pethrus' stiftelse och DKSN:s RIA-verksamhet, har man tänkt sig att anslå 125 000 kronor. Det är helt otillräckligt enligt vår uppfattning. Visserli-

Nr 56

Torsdagen den
4 april 1974

Ungdoms- och nykterhetsvård, m. m.

Torsdagen den
4 april 1974

Ungdoms- och nykterhetsvård, m. m.

gen är det ett framsteg att regeringen har givit ut ett cirkulär som gör det möjligt för de här organisationerna att få del av anslaget, även om de inte arbetar med s. k. nya behandlingsformer, men beloppet är för litet. Vi föreslår att man anslår 1 miljon, dvs. en ökning med 875 000 kronor.

Slutligen vill vi också föreslå en ökning med en halv miljon för nya vård- och behandlingsformer för sniffare av thinner och liknande preparat. Totalt begär vi alltså för sådana här insatser 1,9 miljoners ökning i förhållande till regeringens förslag. Centerpartiet har här i motion och reservation föreslagit en ökning med 500 000 kronor. Vi anser inte att det tillgodoser behovet, framför allt inte när det gäller de frivilliga organisationerna. Men vi kommer givetvis att i andra hand, om vår reservation inte skulle bifallas, att stödja det förslaget.

Moderata samlingspartiets yrkande däremot innebär ingen reell förbättring. Eftersom man föreslår att de organ som redan tidigare har delat ut dessa pengar skall få göra det i fortsättningen utan bindningar, kan man förutsätta att det kommer att ske efter samma grunder som hittills. Det blir alltså ingen förbättring för dessa organisationer. Vi kan heller inte acceptera en linje som kanske skulle innebära försämringar för de länkorganisationer som i dag har bidrag och har haft det tidigare. Därför stöder vi inte den moderata reservationen. Det är beklagligt att vi inte har kunnat få en större uppslutning omkring ett starkare stöd till detta viktiga frivilliga arbete.

Herr talman! Med vad jag nu har sagt skall jag be att få yrka bifall till reservationerna 11, 13, 14, 15, 16, 17 och 19.

I detta anförande instämde herr Jonsson i Mora (fp).

Herr ÅKERLIND (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Romanus säger sig inte vilja gå med på någon försämring för organisationer som nu har bidrag från länkrörelseanslaget. Men jag har ju också sagt att vi inte vill gå med på någon försämring för dem. Vi förutsätter att om det är någon av organisationerna som tidigare har fått anslag och som nu skulle få ett lägre anslag genom att man behandlar alla lika, så skall man höja anslaget så att de effekterna elimineras.

Herr ROMANUS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Om man har den uppfattningen, så borde det väl ha varit möjligt att stödja våra yrkanden om en höjning av anslagen redan nu. Man kan ju förutse att om man skall tillgodose den verksamhet som herr Åkerlind tänker på – RIA-verksamheten, Lewi Pethrus' stiftelse och andra – så måste anslaget höjas.

Detta är ju inte någonting som rubbar den statsfinansiella balansen. Därför är jag litet förvånad över att man inte har ansett det möjligt, om man nu inte ville ge den här frågan så hög angelägenhetsgrad som vi har velat, att åtminstone föreslå någon höjning av detta anslag.

Fröken ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag skall mycket kort motivera reservationerna 18 och 21.

Det är riktigt som utskottsmajoriteten påpekar – Gabriel Romanus har varit inne på det tidigare – att anslaget till Länkrörelsen och till organisationer för stöd och hjälp åt läkemedelsmissbrukare fortlöpande höjts. Men behovet av åtgärder på detta område har ju också mycket starkt ökat. I socialhuvudtiteln har anslaget för nästa budgetår uppräknats med 300 000 kronor till 3,2 miljoner kronor. Samtidigt föreslås att bidraget till kommuner och andra organisationer utgår oförändrat med 800 000 kronor, alltså sammanlagt 4 miljoner kronor.

I centerns partimotion, nr 698, pekar man på de mycket värdefulla insatser som görs av olika frivilligorganisationer. Jag kan instämma i vad Gabriel Romanus tidigare här har sagt om detta. I motionen nämns särskilt Länkrörelsen, Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare och Lewi Pethrus' stiftelse för filantropisk verksamhet. Med hänsyn till dessa och andra organisationers insatser föreslås i reservation 18 att anslaget på denna punkt uppräknas med 500 000 kronor till sammanlagt 4,5 miljoner kronor. Därigenom bifalles också yrkandet i motionen 1325 beträffande anslagets storlek, och i viss utsträckning också yrkandet i motionen 213.

När det gäller frågan om statsbidrag till personell assistans för elever i särskolan är utskottsmajoritetens negativa inställning förvånande. Man hänvisar till ett uttalande som föredragande departementschefen gjorde i 1971 års statsverksproposition. Skolöverstyrelsen hade då föreslagit att statsbidrag skulle utgå för personell elevassistans i särskolor, och departementschefen avvisade detta med motiveringen att sådan assistans skall anses utgöra en del av huvudmännens vårdansvar.

Det finns verkligen anledning att fråga sig varför landstingen skall ha ett vidare ansvar än kommunerna i detta avseende. Till kommuner utgår statsbidrag till personell assistans för rörelsehindrade elever i grundskolan, men i särskolan utgår bidrag inte ens när den utvecklingsstörde eleven också är rörelsehindrad.

Vi tycker att detta är fel och har givit uttryck för den åsikten i reservationen 21, och jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen 21 liksom till reservationen 18.

Fru FRÆNKEL (fp):

Herr talman! Jag vill säga några ord om min motion nr 1320 om vidgad rätt till stöd vid inköp av bil för handikappade.

Motionen avstyrks av utskottet med motiveringen att kommunal-ekonomiska utredningen genom tilläggsdirektiv får uppdrag att med förtur behandla frågan om statsbidrag till den kommunala färdtjänsten. Beslut om dessa statsbidragsregler skall alltså enligt utskottet fattas av årets riksdag så att de kan gälla fr. o. m. den 1 januari 1975. Jag hoppas verkligen att ett förslag kommer att framläggas, så att det kan bli ett stöd till bilinköp och att detta skall kunna ges inte endast för arbetsresor. Även den som saknar förvärvsarbete utanför hemmet kan ju ha behov av egen bil.

Ordföranden i utskottet sade litet tidigare under debatten att det är klokt att invänta utredningar innan man gör ett ställningstagande. Jag kan hålla med honom om det, och därför har jag inget annat yrkande i

Torsdagen den
4 april 1974

*Ungdoms- och nyk-
terhetsvård, m. m.*

dag än det som utskottet föreslår. Men jag är beredd att återkomma, om frågan inte blir löst på ett sådant sätt som jag menar att den skall lösas på.

”Ett samhälle för alla” är ju parollen för Handikappförbundens centralkommittés våroffensiv. Låt oss hoppas att kommunalekonomiska utredningens förslag gör det möjligt att nå en liten bit på vägen mot förverkligandet av detta mål.

Motionerna 470 och 1061 tar upp utbildningen av psykiskt utvecklingsstörda över 23 år. Det är ju den åldersgräns till vilken särskoleplikten enligt omsorgslagen kan utsträckas. Men enligt vår mening borde ett tillägg göras till omsorgslagen med en utvidgning av huvudmännens skyldigheter att ge vuxna utvecklingsstörda utbildning.

En grundläggande tanke vid all vuxenutbildning är att man i första hand skall söka nå de människor som har bristfällig utbildning. Till dem hör de utvecklingsstörda, som ofta mognar så sakta att de under sin uppväxttid ibland inte ens kan tillgodogöra sig den mest elementära undervisningen, men det händer ofta att de är i stånd till det senare, när de blir vuxna.

Många utvecklingsstörda får genom studieförbundens cirkelverksamhet och genom kurser på olika folkhögskolor en mycket värdefull undervisning. Tyvärr når denna emellertid inte fram till alla. Det pågår dessutom, som utskottet konstaterar, med medel från skolöverstyrelsen en försöksverksamhet med undervisning av de vuxna. I denna försöksverksamhet deltar just nu halva antalet av de huvudmän som svarar för omsorgerna om de utvecklingsstörda. Vi menar att den här verksamheten bör byggas ut mycket snabbt, så att alla huvudmän kan få ta detta ansvar. Vi tycker också att man bör skynda på och göra en utvärdering av försöksverksamheten, så att riksdagen hos Kungl. Maj:t kan begära förslag om att denna vuxenutbildning skall bli en reguljär skolform för de utvecklingsstörda.

Med det, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen 22.

I motionen 423 föreslås att statsbidrag skall utgå till De blindas förenings verksamhet för dövblinda. Föreningen beräknar att dessa kostnader under 1974 skall uppgå till 75 000 kronor. De döva har begränsade möjligheter till kontakt med andra människor, och är man därtill blind är kontaktmöjligheterna ännu mycket mindre. Vi vet också att de dövblinda t. o. m. har behandlats som mentalsjuka eller helt enkelt betecknats som mentalt utvecklingsstörda. De blindas förening har i snart sju år bedrivit verksamhet för vuxna dövblinda. Erfarenheten från denna verksamhet har gjort att såväl skolöverstyrelsen som arbetsmarknadsstyrelsen har startat undervisning för dem. Kostnaderna för den enskilde dövblinde bestrids av landstinget, men De blindas förening står för kostnaderna för dövblindkonsulent och för central administration av verksamheten. Vi i folkpartiet tycker att det är rimligt att staten tar på sig ansvaret för dessa kostnader och att de alltså inte skall ligga på De blindas förening.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen 23.

Herr ANDREASSON i Östra Ljungby (c):

Nr 56

Torsdagen den
4 april 1974

*Ungdoms- och nyk-
terhetsvård, m. m.*

Herr talman! I socialutskottets betänkande nr 5 behandlas under detta avsnitt även två motioner rörande den framtida användningen av Kronprinsessan Victorias sjukhus i Vejbystrand. Det är dels en motion av fru Ekelund och fru Fredgardh, i vilken hemställs att riksdagen beslutar om statligt stöd till sjukhuset i enlighet med vad i motionen anförts, dels en motion av herr Gustavsson i Ängelholm och mig, vari hemställs att Kungl. Maj:t tar initiativ som syftar till att samhället även fortsättningsvis skall kunna utnyttja den vårdkapacitet som finns på sjukhuset.

Kronprinsessans Victorias sjukhus är ett rikssjukhus för höggradigt rörelsehindrade psykiskt utvecklingsstörda barn och ungdomar. Det drivs av en från landstinget fristående förening med samma namn och har sålunda fungerat som ett specialistsjukhus inom omsorgsverksamheten. Sjukhuset är unikt i sitt slag i Sverige och troligen även i Europa, och det besöks årligen av studiedellegationer från länder såväl i Europa som utanför denna världsdel. Sjukhuset har även särskola och bandageverkstad med stor kapacitet. Personalen på KVS utgör genom sin mångåriga verksamhet på detta område ett väl trimmat team, som känner sitt klientel och vet vad som erfordras för vården av dessa barn och ungdomar. Det ges också på KVS en allmänt erkänt god vård och omvårdnad, som i hög grad uppskattas av föräldrarna.

Genom en ökning av vårdresurserna i de olika landstingen för rörelsehindrade psykiskt utvecklingsstörda barn och ungdomar har remitteringarna till och beläggningen på KVS successivt minskat. De knappa ekonomiska förhållanden varunder landstingen arbetat under senare år har verkat i samma riktning. Från tidigare 124 vårdplatser har sjukhuset successivt trappats ned till 112, 105 och 74 godkända vårdplatser. För närvarande är det belagt med endast ca 45 patienter av denna kategori.

I detta läge tillsatte Kristianstads läns landsting, som från staten har övertagit det ekonomiska sistaansvaret för KVS från år 1967 i samband med mentalvårdsavtalet mellan staten och landstinget, en kommitté för att utreda KVS:s framtid, och till denna kommitté adjungerades även ledamöter av direktionen för KVS.

Utredningsarbetet inleddes med att man sökte finna en vårdform som lätt kunde integreras med nuvarande verksamhet. Då skulle man finna att ej alltför stora ändringar blev nödvändiga. Man kunde i stort sett använda samma personal och utrustning. Man utredde dels regionintresset för trafikskadade med företrädesvis ortopedisk inriktning, dels möjligheten att erhålla sådana patienter från länets ortopediska eller kirurgiska kliniker som behöver ortopedisk och/eller sjukgymnastisk behandling. Dessa strävanden fick emellertid negativt resultat.

Vidare har kommittén hemställt om uppgifter från landets omsorgsstyrelser beträffande behovet av vårdplatser, om nuvarande specialitet bibehålls vid sjukhuset. Av svaren framgår att behovet är ca 30 vårdplatser, men endast Malmöhus län, Älvsborgs län och specialistsjukhuset Vipeholm ville teckna avtal om tillsammans 13 vårdplatser. Anledningen till att man inte använder KVS uppgavs vara dels att man själv byggt ut sin egen verksamhet, dels att man anser att vårdkostna-

Torsdagen den
4 april 1974

Ungdoms- och nykterhetsvård, m. m.

derna är höga.

En utvärdering av gjord utredning visar att detta ej är en framkomlig väg, utan man måste söka andra vägar. Med anledning härav beslöt kommittén utreda KVS:s lämplighet för psykiatrisk och/eller somatisk långtidsvård. Då Kristianstads läns landsting enligt avtal med Malmöhus läns landsting skall taga hem sina patienter från S:ta Maria i Helsingborg år 1976 och från S:t Lars sjukhus i Lund år 1978 hade landstinget behov av ca 100 psykiatriska långvårdsplatser, för vilka nybyggnad i annat fall måste ske. Socialstyrelsen kunde emellertid inte godkänna en integrering med nuvarande verksamhet och psykiatrisk långtidsvård. Däremot kunde verksamheten bedrivas jämsides med somatisk långtidsvård. Kommittén undersökte därför möjligheten att överföra nuvarande verksamhet till Vipeholms sjukhus i Lund, men detta skulle medföra kostsam nybyggnation vid det sistnämnda sjukhuset.

Försäkringsbolagens personskadekommitté anmälde också sitt intresse för KVS då man behövde en anläggning liknande denna för vård och rehabilitering. Det skulle varit utmärkt i kombination med sjukhusets nuvarande verksamhet, men även detta projekt strandade.

Stora ansträngningar har sålunda gjorts för att med bibehållande av en mindre avdelning med nuvarande verksamhet kunna fortsätta att driva sjukhuset. Detta är ju också ett sysselsättningsproblem för de 150 anställda, som givetvis i hög grad oroar sig för sin och sjukhusets framtid. Stor välvilja och erkännande av sjukhusets värdefulla verksamhet har mött utredningen från alla håll. Men några konkreta resultat har ännu inte uppnåtts.

Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utreda den fortsatta verksamheten vid KVS. Arbetsgruppen hade i tisdags sitt första sammanträde på KVS.

Det är att hoppas att de olika utredningar och överväganden som nu sker skall kunna ge ett positivt resultat, så att dels sjukhuset blir bestående för de anställdas skull, dels till sjukhuset kan knytas en mindre avdelning om ca 30 vårdplatser för den nuvarande verksamheten. Men i dessa strävanden bör enligt min uppfattning även staten vara med. Det var därför motionerna kom till. Som utskottet framhåller är det riktigt att ansvaret för vård och behandling av rörelsehindrade psykiskt utvecklingsstörda barn och ungdomar, som remitteras till KVS, åvilar landstingen och de landstingsfria kommunerna och att det därför ankommer på dessa huvudmän att ta ställning till hur vårdorganisationen för denna patientkategori framdeles skall vara utformad. Men då man trots stora ansträngningar under ett par års tid inte lyckats lösa problemen måste enligt min mening alla goda krafter medverka för att söka nå en lösning.

Jag hade, herr talman, ursprungligen anmält reservation i detta ärende med hemställen att innehållet i motionerna skulle ges Kungl. Maj:t till känna, men när jag sedan erfor att socialdepartementet redan har ärendet för behandling och anmodat socialstyrelsen att avge yttrande i detsamma har jag nöjt mig med ett särskilt yttrande, där jag utgår från att Kungl. Maj:t noggrant följer den fortsatta utredningen av den här aktuella frågan och tar de initiativ som kan erfordras.

På förslag av herr andre vice talmannen beslöt kammaren uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande punkterna 30–47 i detta betänkande samt behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till kl. 19.30.

§ 15 Meddelande ang. plenum torsdagen den 18 april

Herr ANDRE VICE TALMANNEN yttrade:

Sammanträdet torsdagen den 18 april, som enligt den preliminära planen skulle börja kl. 12 eller 14, blir ett arbetsplenum som tar sin början kl. 12.

§ 16 Interpellation nr 68 om samordningsåtgärder beträffande posttrafiken i syfte att spara energi

Ordet lämnades på begäran till

Herr MELLQVIST (s), som yttrade:

Herr talman! I samband med den stora omdaning inom postverkets transport- och sorteringsorganisation som genomfördes den 12 maj 1968 överflyttades avsevärda delar av posttrafiken från järnväg till landsväg. Skälen härför uppgavs i första hand vara att statens järnvägar har svårigheter att tillmötesgå postverkets speciella krav om tågens tidslägen, tåguppehåll samt in- och utväxling av vagnar. Vid samma tidpunkt utökades även postflyget avsevärt på de längsta transportavstånden.

Av den landsvägspostföring som i dag förekommer inom exempelvis Borlänges spridningsområde är uppskattningsvis mer än 90 procent utlagda på enskilda entreprenörer. Från fackligt håll har flera aktioner gjorts för att i möjligaste mån återgå till statens eget transportföretag, SJ. Kostnadsundersökningar har gjorts i samband därmed men någon jämförande kostnadsredovisning har ej gjorts.

Med den energikris som nyligen inträffade kan det synas vara besynnerligt att en stor del av postens transporter utföres med landsvägsbilar, trots att linjerna går parallellt med järnväg. Även vissa flygpostlinjers existens kan ifrågasättas. På lämpligt sätt borde det slöseri med drivmedel som denna parallelltrafik medför motverkas.

Varje verksamhet, av vilket slag den än vara må, bör nogsamt pröva om energiresurserna är rationellt utnyttjade. Statens verk bör gå i spetsen vid en sådan omvärdering och vidta alla åtgärder i besparingssyfte.

En övergång till järnvägstransport kan i vissa fall medföra en viss serviceförsämring, t. ex. genom förlorad övernattsbefordran av A-post. Övernattsbefordran förekommer inte heller nu till alla delar av landet. Sådana servicenedsättningar torde dock till stor del kunna elimineras genom ett mer planmässigt samarbete mellan berörda verk.

I en debatt i denna fråga i kammaren i början av december förra året förklarade kommunikationsministern bl. a. att regeringen mot bakgrund av energisituationen inte var främmande för tanken att vidta åtgärder i syfte att uppnå besparingar. Även om det alltjämt råder oklarhet

beträffande energikrisens fortsatta utveckling har dock, sedan den nyss nämnda debatten fördes, underlaget för framtidsbedömningar i vissa avseenden blivit fastare. Uppenbart är exempelvis att man kan räkna med att det höga kostnadsläget för i första hand importerad energi blir bestående.

Med hänvisning till vad som anförts hemställer jag om kammarens medgivande att till herr kommunikationsministern framställa följande frågor:

Vill statsrådet för kammaren redovisa vilka samordningsåtgärder de i interpellationen åsyftade verken vidtagit för att spara energi?

Vilka ytterligare åtgärder överväges?

Anser statsrådet postflygturerna, exempelvis på linjen Karlstad—Borlänge—Stockholm, helt outhållbara?

Denna anhållan bordlades.

§ 17 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 86 angående skyldighet att använda bilbälte.

§ 18 Anmäldes och bordlades motionerna

Nr 1688 av fröken *Eliasson m. fl.*

Nr 1689 av herrar *Gustafsson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Visby

Nr 1690 av herrar *Nilsson* i Agnäs och *Nisser*

Nr 1691 av herrar *Nilsson* i Agnäs och *Nisser*

Nr 1692 av herr *Norrby m. fl.*

Nr 1693 av herr *Westberg* i Ljusdal *m. fl.*

Nr 1694 av herr *Wiklund m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:28 angående den statliga kulturpolitiken

Nr 1695 av herr *Olsson* i Järvsö *m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:47 angående riktlinjer för kursverksamheten vid statens industriverk, m. m.

Nr 1696 av herrar *Nyquist* och *Hörberg*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:70 med förslag till abortlag, m. m.

Nr 1697 av herr *Josefson m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:73 med förslag till lag om bevarande av bokskog, m. m.

Nr 1698 av herr *Johansson* i Holmgården *m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:81 med förslag till ändrad lagstiftning om rätt att döda annans hund, m. m.

§ 19 Utsträckt motionstid

Ordet lämnades på begäran till

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c), som yttrade:

Herr talman! Jag hemställer, att kammaren ville besluta att tiden för avgivande av motioner i anledning av de Kungl. Maj:ts propositioner som bordlagts vid kammarens sammanträden tisdagen den 2 april, onsdagen den 3 april och i dag samt de propositioner som kan komma att bordläggas i morgon måtte med hänsyn till infallande helg utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter 15 dagar från det respektive propositioner kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölls.

§ 20 Meddelande om förlängd motionstid, m. m.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN anförde:

Till kammarens ledamöter har utdelats en stencilerad sammanställning vari angives data för de sammanträden, då motioner sist må väckas i anledning av de till och med i dag, torsdagen den 4 april, avlämnade propositionerna.

Jag får vidare meddela, att de Kungl. Maj:ts propositioner som under tiden den 8–11 april överlämnas till kammaren kommer att per post tillställas ledamöterna i den mån delningsupplaga föreligger. Propositionerna kommer dessutom att som vanligt utdelas i ledamöternas fack.

§ 21 Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades att följande enkla fråga denna dag framställdes, nämligen av

Nr 144 Herr *Nilsson* i Tvärålund (c) till herr finansministern om tilläggsdirektiv till företagsskatteberedningen beträffande differentiering av den allmänna arbetsgivaravgiften:

Avser regeringen att ge företagsskatteberedningen tilläggsdirektiv beträffande en differentiering av den allmänna arbetsgivaravgiften i regionalpolitiskt syfte i enlighet med uttalande i finansutskottets betänkande 1974:1?

§ 22 Kammanen åtskildes kl. 17.58.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 56

Torsdagen den
4 april 1974

*Utsträckt
motionstid*